ANIRUDDHA CHARITRA

BY

KANUPARTY ABBAYAMATYA.

V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
292, ESPLANADE
MADRAS

ఆంధ్రగ్రంథములు

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
అన్యవాదకోలాహలము, లఘుటీక	...	0	12
అధ్యాత్మరామాయణము, పద్యకావ్యము	...	2	0
అనిరుద్ధచరిత్రము	...	0	10
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక	...	0	6
ఆంధ్రభారతము, పద్యకావ్యము:—			
ఆది-సభాపర్వములు ,,	...	4	0
ఆరణ్యపర్వము ,,	...	4	0
విరాటోద్యోగపర్వములు ,,	...	4	0
భీష్మద్రోణపర్వములు ,,	...	4	0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు,,	...	4	0
శాంతిపర్వము ,,	...	4	0
ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు		4	0
ఆదిపంచకము, ఒకటేసంపుటము	...	11	8
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	...	7	8
శాంతిసప్తకము	...	7	8
ఆదిపర్వము, పద్యకావ్యము, పెద్దచ్చు	...	1	8
ఆంధ్రశ్రీమద్రామాయణము—శ్రీజనమంచి శేషాద్రిశర్మ గారిది 3 సంపుటములు	...	15	0
ఆంధ్రభాగవతము, పద్యకావ్యము, 2 సంపుటములు		15	0
ఉత్తరరామాయణము, చక్కనికూర్పు	...	6	0
ఉత్తరహరివంశము	...	3	0
కాశీఖండము	...	3	8
కుమారసంభవము, నన్నెచోడకృతము	...	5	0
ఆంధ్రభారతవిమర్శనము, మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి గారిది		0	12
చాటుపద్యమణిమంజరి, ప్రథమభాగము	...	1	12
చిత్రభారతము, చరిగొండ ధర్మనగారిది	...	1	8
చెన్నపురీవిలాసము	...	0	8

శ్రీరస్తు

అనిరుద్ధచరిత్రము.

(అబ్బయామాత్యప్రణీతము).

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

1924.

క. కని సాష్టాంగముగా వం, దనములు గావించి లేచి తత్స్వామిప్యం
బున నిలిచి కొలిచియుండఁగ, నను జల్లనిచూడ్కిఁ జూచి నయముగఁ బలికెన్.

క. బాలత్వమందె నీవు ద, యాళుఁడవై యొసఁగితివి మదర్పితకవితా
ఖేలనమును మద్భజనా, శీలంబును దృఢముగాఁగఁ జేసితి వత్సా. 23

క. అనిరుద్ధచరిత్రముఁ జ, క్కనిముచ్చట విస్తరించి కణఁగి ప్రబంధం
బొనరింపుము శ్రేయోవ, ర్ధనమగు మాపేర నంకితముసేయుఁ దగన్. 24

వ. అని పలికినఁ బరమానందభరితహృదయుండనై తద్వచనంబు మహాప్రసాదంబుగా నంగీకరించుకొని యిట్లంటి. 25

ఉ. ఓకమలామనోరమణ యో పరమేశ్వర యో జగత్పతీ
యో కరిరాజదైన్యహర యో శరణాగతవజ్రపంజరా
యో కరుణారసామృతపయోధి పునర్జననంబుమాన్పి సౌ
ఖ్యాకరమైనసత్పదము నందఁగఁజేసి కృతార్థుఁ జేయుమీ. 26

వ. అని పునఃపునఃప్రణామంబులుచేసి తదనుజ్ఞవడసి యందుండి మరలి గృహంబునకు వచ్చితి నని యాదృశంబైన స్వప్నంబుఁ గాంచి మేల్కని యపరిమితప్రమోదరస మగ్నాంతరంగుండనై కొంతదడవు తదీయ దివ్యమంగళవిగ్రహంబు భావించుచుం డితి నివ్విధంబునఁ దదనుగ్రహంబువడసినవాఁడనై యేతత్ప్రబంధరచనాక్రమం బునకు నుపక్రమించి మద్వంశప్రకారంబు వర్ణించెద. 27

సీ. శుభకరాపస్తంబ సూత్రుండు కౌండిన్య గోత్రుండు నార్వేల కుల పవిత్రుఁ
డగు బసవన మంత్రి కమరప్పమ్మన పెద్దన యెల్లప్ప ప్రియతనూజు
లాకుమారచతుష్టయంబులో ముమ్మనామాత్యుండు సత్కీర్తిమండనుండు
తత్తనూజాతుఁ డుత్తమధర్మశీలుండు నిర్మలచరితుండు నిమ్మనాథుఁ
డతని నిజసాధ్వి యగుకొండమాంబగర్భ, మందుజనియించెవినయవిద్యావణుండు
హరిహరధ్యానసేవాపరాయణుండు, మహితగుణశాలి యబ్బయామాత్యమౌళి. 28

ఉ. నిండుమనంబు సత్యమును నీతియు శాంతముగల్గి కీర్తినం
తుండయి భోగభాగ్యములతోఁ జెలువొందుచుఁ గొండవీటి భూ
మండల నాయకుల్ మిగుల మన్ననసేయఁగఁ బెంపుమీఱె స
త్పండితుఁ డబ్బమంత్రి కసుపత్రిపురాన్వయ వార్ధిపూర్ణ చం
ద్రుం డని లోకులందఱు నెఱుంగుటకున్ నుతిసేయ నేటికిన్. 29

తే. అమ్మహాత్ముని గేహిని యైనపుణ్య, వతికి లక్ష్మాంబ కుదయించె సుతయుగంబు
మహితగుణశాలి రాయన మంత్రివరుఁడు, నిరుపమగుణోజ్జ్వలుం డగునిమ్మఘనుఁడు.

క. ధీనిధిరాయనమంత్రికి, మానవతీమణికినరసమాంబకుజననం
బైనారమిరువురమె యో, గానందుఁడు నబ్బనార్యుఁ డనదఁగునేనున్. 31

క. నరసింహపాదభక్తుఁడ, నరసింహకృపాప్రసాదనయలబ్ధమతిన్
నరసింహార్పితహృదయుఁడ, నరసింహునికరుణఁజాలనమ్మినవాఁడన్. 32

వ. ఇట్టి నాచేత విరచనీయంబగు నేతత్ప్రబంధసామ్రాజ్యంబునకు మూర్ధాభిషిక్తుండగు మహానుభావుని ప్రభావంబు వర్ణించెద. 33

సీ. శ్రీవైష్ణవాలయశ్రేణులందుఁ జెలంగు ద్రావిడగ్రంథనాదములవలన
పరమహంసులయజ్ఞవాటికాంతరములఁ గొమరారుహోమధూమములవలన
విపణివీథులయందువినిహితంబైనట్టి ధనధాన్యముఖపదార్థములవలన
నేలాలవంగతాంబూలవల్లీచందనముఖశోభితవనాంతములవలనఁ
గమలకైరవకల్హారకలితలలిత, విమలజలసాంద్రకాసారవితతివలన
భాసురంబగులక్ష్మీనివాసమగుచు, దివ్యతిరుపతిమంగళాద్రిస్థలంబు. 34

క. తిరుపతులునూటయెనిమిది, పురుషోత్తమశేషశైలములు మొదలుగ నా
తిరుపతులలోన మంగళ, గిరి విష్ణునిజస్థలంబు కేవలమరయన్. 35

మ. జగదానందకరంబు మోక్షపదవీసోపానమార్గంబు యో
గిగణాకర్ణగుహాంతరంబు శిఖరక్రీడావిలోలాప్సరో
మృగనేత్రాసుకరాంగుళీచలితతంత్రీవాతవీణారవా
నుగుణాంచత్పికనాదమద్రి చెలువొందున్ మంగళాభిఖ్యతన్. 36

ఉ. ఆమహనీయశైలశిఖరాగ్రమునందునృసింహమూర్తి తే
జోమయదివ్యవక్త్రమునశోభిలుచున్ నిజభక్తకోటి శ్ర
ద్ధామతిఁజేయుపానకముఁదానెలమిన్ సగమారగించి త
త్కామితముల్ ఫలింపఁగసగంబుఁదగన్ దయసేయువారికిన్. 37

చ. గిరిదిగువన్ వినూత్నమణికీలితమండపమధ్యభాగభా
సురతరపీఠమందునతిసుందరమూర్తిధరించియిందిరా
తరుణియుఁదానునుండునిరతంబునృసింహుఁడుదివ్యహారనూ
పురకటకాంగుళీయకవిభూషణపుంజవిరాజమానుఁడై. 38

తే. ఇట్టిమంగళగిరియందు నెగువదిగువ, తిరుపతులరెంటిమధ్యప్రదేశమందు
శంకరుఁడుసర్వమంగళాసహితుఁడగుచు, నుండు నెప్పుడుసహవాసయోగ్యుఁడగుచు.

సీ. కల్యాణసరసిలోఁ గదిసిమజ్జనమాడి ధౌతవస్త్రంబులందముగఁదాల్చి
కుధరాగ్రమెక్కి మార్కొండలక్ష్మీభజించి నరసింహునకువందనములుచేసి
మిరియంబులేలకుల్ మెదిపిచక్కెరతోడఁ గలిపితియ్యనిపానకములుచేసి
స్వామికర్పించిశేషంబైనసగమును భక్తులకెల్లనుబంచిపెట్టి
నగముదిగివచ్చిశివదర్శనంబుచేసి, దిగువనరసింహునిందిరాదేవిఁగొలిచి
భోగమోక్షంబులనుభవింపుదురుజనులు, సత్యమిదిమంగళాచలస్థలమునందు. 40

సీ. వేంకటాచలమున వేసటనొందక వడలుభుజింపఁగాఁబోడముదప్పి
శ్రీరంగమున నాసతీఅంగఁబొంగళ్లు భోజనంబొనరింపఁబోడముదప్పి
కాంచీపురంబులోఁ గాంక్షకొద్దినిఁజేరి యిడ్డెనల్ భక్షింపనెసఁగుదప్పి
యళగిరిస్థలమున నాపోఁవగాదోసె లారగించనఁబుట్టినట్టిదప్పి
యర్చకస్తోమహస్తశంఖాగ్రముక్త, లలితగుడజలధారాఘుళంఘుళాయ
మానపానీయమహిమచేనఁణచికొనుచు, జలజనాభుండుమంగళాచలమునందు. 41

ఉ. ముంగిటికల్పభూరుహము మూలధనంబు నివేశనంబులో
బంగరువాన చేతికగపడ్డతలంపులమానికంబుముం
గొంగుపసిండి భక్తులకుఁ గోర్కులపంట జగంబులందు మా
మంగళశైలవల్లభుసమం బగుదైవము లేదు చూడఁగన్. 42

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఈదృగ్విధకల్యాణగు, ణోదారప్రాభవునకునుద్యల్లీలా
సాదరకటాక్షవీక్షా, పాదితవిబుధేంద్రకమలభవవిభవునకున్. 43

క. అతులితమతియుతనుతగుణ, యతికృతసుధ్యానగతనిరాకారునకున్
శ్రితకమలాసితకమలా, యతవిమలాంబకసుఖప్రదాకారునకున్. 44

క. భూపాలంకారునకును, దోపాటభటచ్ఛటామదోత్కటగజహృ
ద్భీషణకంఠీరవగళ, ఘోషితకృతపాంచజన్యఘూంకారునకున్. 45

క. మందారకుందచందన, మందస్మితసుందరైకమందిరనయనా
నందవదనారవిందున, కుందామరసోద్భవాస్యకుముదేందునకున్. 46

క. పరసుగుణభక్తజనకృత, సరసగుణాంభోర్ధపానసౌఖ్యనకుశుభా
కరమంగళాచలస్థల, నరసింహాఖ్యునకుసద్గుణశ్లాఘ్యునకున్. 47

కథాప్రారంభము.

వ. అంకితంబుగానేరచియింపంబూనిన యనిరుద్ధచరిత్రంబునకుఁ గథాప్రకారం బెట్టి
దనిన భగవత్కథాసుధానుభవకుతూహలసాంద్రులగుశౌనకప్రముఖమునీంద్రులుసకల
పురాణేతిహాసప్రసంగవచనచాతురీవిఖ్యాతుండగు సూతునింగనుంగొని యిట్లనిరి.

చ. జలజభవాభవప్రముఖసంస్తవనీయవిశేషవిష్ణుని
ర్మలగుణకీర్తనామృతముమాకుకర్ణరసాయనంబుగాఁ
బలుమఱునీవుదెల్పుటకుఁబాత్రులమైతిమిపూర్వపుణ్యముల్
ఫలితమునొందెనీవలనభవ్యగుణాగ్రణి రోమహర్షణీ. 49

క. అనిరుద్ధునిచారిత్రము, వినుటకుమాహృదయములువేడుకపొడమెన్
వినుపింపుసవిస్తరముగ, వినుతబుధవ్రాతనూతవినయోపేతా. 50

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రుల కతం డిట్లనియె. 51

క. మీరడిగినసత్కథ వినఁ, గోరి పరీక్షిన్నృపాలకుంజరుఁ డడుగన్
ధీరుఁడు శుకయోగి సని, స్ఫారంబుగఁ దెలుపఁదలఁచి తా నిట్లనియెన్. 52

సీ. ప్రాకారగోపురప్రాసాదపద్మరాగప్రభాచుంబితగగనతలము
సంతతఫలపుష్పసాంద్రనానావిధోర్వీరుహాకలితశృంగారవనము
చంద్రకాంతోపలసోపానకలితశోభితజలపూర్ణవాపీవ్రజంబు
సరససౌందర్యలక్షణలక్షితాకారభామినీపురుషసౌభాగ్యకరము

తే. గంధసింధురసైంధవబంధురంబు, సారసారసరసకాసారవిసర
మలఘుజలనిధిపరిఖాసమావృతంబు, పుణ్యనిలయంబు ద్వారకాపురవరంబు. 53

ఉ. లోకములన్నియుం దనకులోనుగనుండఁగఁదన్నులోనుగాఁ
బైకొనెఁజక్రవాళమనిపావకసన్నిధిఁదాఁదపంబు ర
త్నాకరమాననగ్గిరితదావరణావృతిఁ జేసినిల్పెనో
కాకయజాండుచుట్టుననఁ గాఁదగునబ్ధి యగడ్తరూపమై 54

మ. అల్లసుధాపయోధినపురంతరమాంబుపణాబ్ధియాంను హృ
ద్వల్లభురాజధానియగుద్వారకలోసుఖియించుచుండు సం
పల్లలితాంగియెప్పుడును బాయకపుట్టినయిల్లు నత్తవా
రిల్లును నేకదేశమగునింతులవేడ్కఁ బసంగొ అంతయే. 55

మ. అలకాన్నత్యపురీవరావరణరేఖాగ్రప్రదేశంబులం
గలయన్ గొమ్మలసందులేర్పఱిచి మార్గశ్రేణిఁగల్పించుటన్
నలినీకైరవిణీమనోహరులయానంబుల్ నిరోధంబులే
కలఘుస్ఫూర్తిఁదదంతరంబులఁబొసంగన్ నిర్గమించుంగదా. 59

క. అగణితతారాగణచయ, గగనాంతము నిశలఁ దనరు ఘనలీలఁబురిన్
దగఁగోటకొనలఁగట్టిన, జగజిగిముత్యములచందువాచందమునన్. 57

సీ. సహచరీశంకాప్రసక్తామరీహూయమానకర్బురపుత్రికానుతములు
ఇనవాహహేషాప్రహేళితప్రతిబింబధారణతోరణదర్పణములు
సామంతభభ్రాంతిసల్లాపకృత్తారకామిళద్వప్రముక్తాఫలములు
దైవతపారావతప్రతిస్వనసంభ్రమప్రదవిటవిటీమణితరవము

తే. లంబుజకదంబశాత్రవబింబమధ్య, హరిణకబళితకుహనాతృణాంకురాయి
తస్ఫురద్గారుడోపలాతతవితర్ది, యూథములసౌధములపురినొప్పుమీఱు. 58

చ. ఉదయనగేంద్రమెక్కియినుఁడున్నతమైగగనంబుఁదాఁకు ద
త్సదమలహర్మ్యముల్గనిరథంబున కడ్డమునిల్చునంచుఁ ధా.

మదిఁదలపోసితిన్నఁగనుమార్గమునంజనుడంతకంతకున్
జదలను నిక్కి యవ్వలమసందిగిపోవుచునుండునిచ్చలున్. 59

మ. పగలున్ రేయిసమప్రకాశతనుజీవంజీవబంధుండు సొం
పగుముత్తెంబులచేరుచుక్కగమియున్ వ్యాజంబునన్ జేరు చు
క్కగుమింగూడియనేకరూపములతోఁగన్పట్టైనానొప్పగున్
నగరీహేమశిరోగృహాగ్రవిహరన్నారీముఖాంభోజముల్. 60

ఉ. నిర్మలభర్మరత్నమయనిర్మితవిస్ఫుటహర్మ్యసంచయాం
తర్మదనాహవశ్రమగతప్రమదారమణచ్ఛటాతనూ
ఘర్మనివారియైవినుతిఁ గాంచునుపాంతనిలింపనిమ్నగా
హర్ముఖపద్మగంధవిభవానుభవాంచితగంధవాహముల్. 61

తే. మీఁదనున్నట్టికుంభసింహాదికములు, తారకామండలంబునఁ దగిలియుండఁ
జంద్రబింబంబునంటెనాసౌధరుచులు, సురపురముమీఁదఁదనరుగోపురవిభాతి. 62

సీ. అతనిజనస్థానమగువిష్ణునాభికి నూర్ధ్వమౌముఖముననుదయమైరి
అతఁడు నల్గాగముల నభ్యసించినయట్టి చదువేకముఖమునఁ జదువుకొనిరి
అతనిరాజసగుణస్థితికంటె నుత్తమంబగు సాత్వికమున శుద్ధాత్ములైరి
అతఁడు మున్ జిరతపోగతిఁగన్నహరినిభావితభక్తిపరదుఁగావించుకొనిరి

తే పెద్దపిన్నతనంబురూపించుకొనిన, యధికులనవచ్చుహంసవాహనునికంటె
సకలసౌజన్యగుణసుధాసారనిధులు, భూసురేంద్రులు గలరు తత్పురమునందు. 63

సీ. సముదీర్ణచంద్రహాసకళావినోదముల్ ముఖములందునురణోన్ముఖములందు
ధర్మగుణానుసంధానతాచతురతల్ శయములందును హృదాశయములందు
బుధగురుచక్రావనధురీణచిహ్నంబు లాఖ్యలందునిజాన్వయాఖ్యలందుఁ
బ్రకటపంచాననప్రక్రియావిభవముల్ భటులందు విక్రమార్భటులయందు

తే. వెలయవెలయుదురనివార్యవీర్యశౌర్య, ధైర్యగాంభీర్యసమధికౌదార్యతుర్య
ధుర్యులైనట్టిబాహుజవర్యులెపుడు, సిరులఁజెలువొందునప్పురవరమునందు. 64

సీ. తనలోనిరత్నసంతతులధోగతిపాలుపఱచుకోఁడేనిసాగరుఁడుసాటి
తనమూలధనముకుఁదగినలాభముఁగూర్చుకొనెనేనిధననాయకుండుసాటి
తనకున్నబంగారమునువక్కరలకియ్యఁజాలినఁగాంచనాచలముసాటి
తనమహత్త్వమునకునెనయైనభోగానుభవమందెనేనిఁగల్పకముసాటి

తే. గానియితరులుతాదృశుల్ గారనంగ, నర్థసంపదతోడవిఖ్యాతసుకృత
సంపదలనంతములుగాఁగసంగ్రహించు, వైశ్యులుండుదురప్పురవరమునందు. 65

సీ. జన్మస్థలంబునిర్జరశిఖాకుసుమగంధావాసితంబైనహరిపదంబు
పైదోడుప్రకటధూర్జటిజటామకుటతరంగదభంగనిజభంగగగనగంగ

ప్రారంభమఖిలవర్ణాశ్రమజనతిర్యగాదిజీవనమైనహాలికంబు
స్వాచారమిష్టకామ్యార్థసిద్ధిదమైనయనిరుద్ధమూర్తియభ్యర్చనంబు
బుద్ధిబ్రాహ్మణభక్తియుభూతదయయు, శాంతమునుగల్గిచెలువొందుసత్పథంబు
గాఁగసౌజన్యశీలురై కలిమిబలిమిఁ, గలిగిసుఖియింపుదురుశూద్రకులజులందు. 66

సీ. రంజితాధరసుధారససమేతంబులై ముఖచంద్రబింబముల్ ముద్దుగులుక
నవతంసకుసుమతారావళీయుతములై కచభారతమసముల్ గరిమఁజూపఁ
గమనీయమణిమాలికాఝరాంచితములై కుచకుంభశైలముల్ కొమరుమిగులఁ
గంకణేంద్రోపలాంకమిళిందచణములై పాణిపద్మంబులుపరిఢవిల్లఁ
గలితమోహనరూపరేఖావిలాస, విభ్రమంబులుజగమెల్లవినుతిసేయ
నతులగతివారశృంగారవతులు వేన, వేలువిహరింతురెపుడునవ్వీటియందు 67

సీ పలువరుసలకుందములఁజూడఁబ్రియమయ్యె వెలయింపుసొంపునఁబలుకఁగదవె
నగఁజూపునల్లగల్వలవినోదముతానె వలపుబముంచెనవ్వారిగాఁగ
మేలుచేఁదమ్మిక్రొమ్మిన్నలుగులెక్కడుకూరిచిదయసేయుపేరుగాఁగఁ
బెంపొందెనాసనంపెఁగనిగన్నిగలచే ముద్దియవేఁడెద మొగినొసంగు
మనుచననుచుముదంబుననంటిపలుక్ర, జాణలవచశ్చమత్కృతిసరణిఁదెలిసి
తెలివిఁజిలునవ్వులోలయంగనలరియలరు, లమ్ముదురుపుష్పలావికలప్పురమున. 68

మ. పటుదంతప్రచురప్రభాప్రకటశంపాజాలముల్ ఘీంకృతో
ర్భటగర్జారవముల్ సమగ్రమదధారాసారవర్షంబులు
త్కటధాటిన్ నటియింపభూవిహరణోద్యత్ప్రావృషేణ్యాంబుభృ
త్పటిమన్ దత్పుటభేదనద్విరదయూథంబొప్పుసక్రోధమై. 69

మ. పురసీమన్ బురుషోత్తమానువహనస్ఫూర్తిన్ విడంబించుచున్
సిరికిన్ మూలములై సుజీవనకళాస్నిగ్ధంబులై సుందర
స్ఫురితావర్తములై విలాఘుతవనొప్పున్ వాహినీసంగతిన్
దిరమైసార్థకనామధేయగుణభాతిన్ సైంధవవ్రాతముల్. 70

చ. అలఘునిజధ్వజాంచితపటాంచలజాతసమీరవారితా
మలగగనస్థలీయుతవిమానవిహారనిలింపదంపతీ
సులలితపంచబాణరససంజలితోరుపరిశ్రమంబులై
యలరుఁబురిన్ శతాంగములుదగ్రవిరోధిచమూవిభంగముల్. 71

ఉ. బాహుబలోద్ధతుల్ సమరభాగనటద్రిపుచాతురంగిక
వ్యూహవిభేదనక్రమసముజ్జ్వలవిక్రమవిస్ఫురన్మహా
సాహసికుల్ ధనుఃప్రముఖసాధనధారణకౌశలుల్ సము
త్సాహరసాకృతుల్ సుభటసంఘములప్పురమందసంఖ్యముల్. 72

వ. మఱియు నన్నగరీలలామంబు వైకుంఠపురంబునుంబోలె నాగనగరంబువిధంబున ననం
తకళ్యాణగుణాభిరామంబై, నభోమండలంబు తెఱంగున సుకవికల్పితప్రబంధంబుచా
డ్పునఁ గలితకవిరాజవిరాజితంబై, చంద్రబింబంబుపోలికఁ గుసుమితద్రుమంబులీల వి
రాజమానసాగరంబై, యలకాపురంబుభాతి జలజాకరంబురీతిఁ బద్మాలంకృతంబై, య
ధ్యయనవిద్యావిశేషంబుకైవడి సంగీతరత్నాకరంబుచెలువున వర్ణక్రమప్రశస్తంబై,
రామాయణకావ్యంబుగతి భార్గవవంశంబుకరణి రామాభిరామంబై, మిత్రభావప్రకా
శంబయ్యును గువలయానందంబై, రాజాభ్యుదయంబయ్యును గమలాంచితంబై,
హరివిహారంబయ్యును బుణ్యజనరంజనంబై, విబుధవరవిరాజితంబయ్యును సమస్తగో
త్రప్రచారంబై, గురుప్రదీప్తంబయ్యును గవిహితంబై, సంపదలకుం గొటారును,
సౌభాగ్యంబులకుఁ బుట్టినిల్లును, సౌఖ్యంబులకు నాలవాలంబును, సారస్యంబులకుఁ
గాణయాచియు, సంతోషంబునకు నాటపట్టును నై వసుంధరాసుందరీనిటలతటసంఘ
టితముక్తాలలామంబుపోలికఁ జతుర్ముఖనిర్మితప్రపంచాభరణంబై యొప్పుచుండు. 73

ఉ. ఆపురలక్ష్మికిన్ రమణుఁడై విలసిల్లుచునుండు బ్రహ్మలీ
లాపరిపూర్ణమానుషవిలాసుఁడు భక్తగృహాంతదృశ్య ని
క్షేపము రూపమోహనవశీకృతగోపవధూకదంబుఁడు
దీపితకీర్తిశాలి వసుదేవతనూజుఁడు కృష్ణుఁ డున్నతిన్. 74

సీ. వరలీల దేవకీవసుదేవులకుఁ బుట్టి నందయశోదలున్నతిగఁ బెనుపఁ
బెరిగి దైతేయులఁ బెక్కండ్ర వధియించి యమునానదీతీరమందసుంద
బృందావనక్రీడఁ బెంపొందఁ గోవులఁ బాలించి మురళీవిలోలుఁ డగుచు
పల్లవకాంతల వలపించుచు రమించి భక్తజనావనప్రౌఢి మెఱసి
రుక్మిణీసత్యలాదిగా రూపవతులఁ, జాలఁ బెండ్లాడి సంసారసౌఖ్యనిరతి
నెలమిఁ ద్రిభువనసామ్రాజ్య మేలుచుండెఁ, గృష్ణుఁ డంచితకీర్తివర్ధిష్ణుఁ డగుచు. 75

మ. హరికిన్ రుక్మిణికిన్ దనూభవుఁడు మీనాంకుండు లోకైకసుం
దరలీలాసుకుమారమూర్తి రతికాంతాపద్మరాగోపమా
ధరసారామృతపానకేళిరతుఁ డుద్యద్విక్రమాటోపశం
బరసంహారుఁడు దాత్తకీర్తి నమరున్ బ్రద్యుమ్ననామాంకుఁడై. 76

ఉ. ఆరతివల్లభుండు సుశుభాంగి యనందగు రుక్మికూఁతు నం
భోరుహనేత్రఁ గూడి కులభూషణుఁడైన కుమారుఁ గాంచె శృం
గారరసంబు విగ్రహముగా నొనరించిన మాడ్కి నొప్పు నా
య్యారము వానిభాగ్యవిభవాదికలక్షణలక్షితాంగునిన్. 77

క. అనిరుద్ధనామధేయుం, డనిరుద్ధపముఖ్యులతని నరివీరులు డా
యనిరుద్ధతులన్ జేసెడి, యనిరుద్ధస్ఫుటపరాక్రమాఢ్యుం డగుటన్. 78

వ. మఱియు బ్రహ్మజ్ఞానసూచనాసమర్థుండు గాఁగలవాఁడని బ్రహ్మానూనామకుండును, ఋశ్యమృగచిహ్నితకేతుండు గాఁగలుగుటంజేసి ఋశ్యకేతుండనునని గురుజనంబులు నామనిర్దేశంబుచేసి రక్కుమారుండు శరత్సమయ శుక్లపక్షసుధాకరుచందంబున నహరహః ప్రవర్ధమానుండై క్రమంబున జననీజనకమనోరథసాఫల్యంబైన బాల్యంబును స్వబంధుజననయనానందశరీరసుకుమారంబైన కౌమారంబును నతిక్రమించినయనంతరంబ.

సీ. ముఖచంద్రమండలంబునకునూనూఁగుమీసపుఁజాలు సహజలాంఛనము గాఁగ
నమరువక్షఃకవాటమునకు నేవళంబులు కుందనపుఁదీఁగె మోడిగాఁగఁ
జెక్కుటద్దములకుఁ జెలువంబు మిఱినచిఱునవ్వు తేఁటక్రొంజికిలిగాఁగ
సరసమాకచనీలగలదంబునకు నవతంసదీధితితటిద్వల్లి గాఁగ
తే. నలజయంతుని చందంబు నలునిసొబగుఁ, జందురుని మేలుఁ గందర్పుచక్కఁదనముఁ
దనకుసరిసేయఁదగినసౌందర్యమహిమ, నతఁడు చెలువారెనవయౌవనాగమమున. 80

సీ. కనుమెఱుంగులుతళుక్కన నేమఱించుచూపులకుగుండియలుజల్ జలుమనంగ
నరుదుగానాభిముఖ్యమునొందుమోముకువాలుఁకన్గవలుదక్కొలుపడఁగ
జెలికాండ్రతోనాడుపలుకులచేవినలాగివశ్యమంత్రప్రయోగమందఁ
బ్రతిలేనిరూపసంపదఁ జిక్కితలఁపులు సుడివడ్డగతిఁ జుట్టిచుట్టితిరుగ
తే. నందుఁగొనరాని మ్రానిపండైన యతని, బ్రభుతచేనూర్పులూష్మదీర్ఘతవహింపఁ
గొలువునకువచ్చువారకన్యలకయోగ, విరహమొదవించెఁ దద్రూపవిభ్రమంబు 81

తే. వాలుఁజూపులచేత నివాళులొసఁగి, ప్రమదజలములనర్ఘ్యదానములొనర్చి
యొలముభావంబులుపహారముగఁ జేసి, వనితలుభజింతురిష్టదైవముగనతని. 82

మ. తరుణుల్ వానివిలాససంపదకు నాంతర్యంబునం జొక్కి త
త్పరిరంభానుభవంబుఁ గోరుచు విధాతా వీనిమజ్జీవితే
శ్వరుగా నేటికిఁ జేయవైతివనుచున్ సంతాపముం జెందును
స్సురుగాడ్పుల్ విధికంగ దాహ మొదవించున్ మండువేసంగిరై. 83

ఉ. బింబము మోవిసంతు ప్రతిబింబము కంఠము తారకాధిరా
డ్బింబము మోము సన్ముకురబింబములా దరహాసపుంగపో
లంబులు యక్షనందనకళానిధిముఖ్యులఁ జూతుమేకదా
శంబరవైరినందనునిసామ్యము గావచియింపఁబోలునే. 84

ఉ. సాహసధైర్యబాహుబలసంపదచేఁ జెలువొందివాహనా
రోహణహేతిధారణనిరూఢిఁ దనర్చినచోవిభూతిశే
షాహిగతిన్ జెలంగి జగదాదరణీయగుణాభిరాముఁడై
యాహరిపౌత్త్రుఁ డొప్పెఁ దనయభ్యుదయంబు సదాభివృద్ధిగాన్. 85

వ. అంత. 86

చ. అతనికి మేనమామసుతయై తగు రుక్మినృపాలపౌత్త్రి యం
చితసుమకోమలాంగి సరసీరుహపత్త్రవిశాలనేత్త్ర ని
ర్జితకలహంసయాన మదసింధురకుంభసమానవృత్తలో
న్నతకుచ రుక్మలోచన యనం గననంగశరోపమానయై. 87

గీ. బంధుజీవమయ్యె బంధుజీవంబని, యధరమునకు బింబమధరమయ్యెఁ
దమ్ములయ్యెనని చుఁ దమ్ములఁ గని కొమ్మ, యడుగులకును జిగురులడుగులయ్యె. 88

సీ. కట్టెఁడిపగను జేకట్లపలోనయ్యె విరసభావంబులై విద్రుమములు
ప్రత్యహంబును గళాభంగమయ్యెను దామసప్రకాశతను నక్షత్త్రగణము
పగలు మించుట విదేశగతంబులయ్యె రాజావమానమున రథాంగకులము
కాఁక దెచ్చుకతుదిలోఁకువై పలుమాఱుఁ బ్రహారణంబులఁ జెందెఁ బసిఁడికమ్మి
తే. రమణియధరనఖస్తనాంగములతోడి, ప్రాతిపక్షికమున నివి భంగపడియె
నట్టియా ర్వైరమున బలవంతుతోడి, సాటికిఁ బెనంగుటెల్ల నిష్ఫలము గాదె. 89

సీ. శాతకుంభమునకుఁ జాంపేయమునకుఁ దాననుగుణంబగుఁ గాంచనాంగి యనుట
కంజాతమునకును గైరవంబునకుఁ బ్రియంపదంబు మహోత్పలాక్షి యనుట
శకోరిపలమునకు జలధరంబునకును వినయోక్తిఘననీలవేణి యనుట
కలహంసమునకు శిఖావళంబునకు హితాలయమండజయాన యనుట
తే. యుభయభావంబులతివ యందునికి సార్థ, కముగ నిట్లంట చతురతకల్పనాంశ
లందువలసిన యట్లందురనఁగ నిమ్ము, వారికేమి నిందకుశల్ గారె కవులు. 90

వ. ఇవ్విధంబున నంబరిభూతవయస్సుయై యున్న రుక్మలోచనను వివాహంబు సేయ నుద్యోగించి తత్ప్రపితామహుండైన భీష్మకనృపాలుండును దక్షిణవారలును సుహృజ్జనులతో నాలోచించుచు. 91

ఉ. ఈయళినీలకుంతలకు నీడును జోడును నైన వల్లభుం
డేయెడఁ గల్గునో యనుచు నెంతయు నక్కటతో విచారముల్
సేయుచు నుండి బంధువులచే ననిరుద్ధుని రూపసద్గుణ
శ్రీయుతుఁ గా నెఱింగి తమచిత్తములం బ్రమదంబు నిండఁగన్. 92

క. నెనరంటిన చుట్టఱికం, బును గులమును గుణము రూపమును విద్యధనం
బును బ్రాయము గలిగిన వరుఁ, డొనఁగూడుట కన్యభాగ్యయోగమునఁ గదా. 93

వ. అని విచారించి ద్వారవతీపురంబునకుఁ దగువారలం బంపుచు. 94

క. శ్రీమత్సమస్తసద్గుణ, ధామాంచితకీర్తి నెన్నఁదగు వసుదేవ
స్వామికి భీష్మకభూప, గ్రామణి తా మ్రొక్కి సేయఁగల విన్నపముల్. 95

క. క్షేమం బిక్కడ మీపరి, ణామము వ్రాయంగవలయు నా పౌత్త్రుని పు
త్త్రీమణి నిరుక్మనయనా, కోమలి ననిరుద్ధునకును గూర్పఁగవలయున్. 9

వ. అనిశుభలేఖలంప విని హర్షముమాకునవశ్య మంచుఁ గ్ర
క్కునఁ బ్రతిలేఖలంపి యనుకూలపులగ్నము నిశ్చయించిచ
య్యనబలకృష్ణముఖ్యులురయంబునసుహృచ్చతురంగయుక్తులై
యనుపమవాద్యఘోషముదిగంతములందుఁ బ్రపూరితంబుగాన్. 97

సీ కుండినపురికి నేఁగుటయువైదర్భుఁడెదురొక్కనివారలఁదోడితెచ్చి
విడుదులవిడియించివివిధవస్తువ్రాతసామగ్రినడపించిసంభ్రమమున
లగ్న వేళకుమంగళస్నానయుతులైనపెండ్లికుమార్తెకుఁ బెండ్లికొడుకు
కెలమితో బాసికంబులుగట్టికంకణబంధముల్ గావించిప్రాజ్ఞులైన
తే. విప్రముఖ్యులఖండోక్తవేదరవము, చెలఁగనుచితప్రయోగముల్ సేయుచుండి
రపుడు తెరవట్టిచాటునకతివఁదోడి, తెచ్చిరిపదాంగదధ్వనులచ్చుపడఁగ. 98

చ. విచికిలగంధియున్ విభుఁడు వేడుకతోఁ దెరరెండువైపులన్
రుచిరకటాక్షపంక్తులమెఱుంగులునిండఁగనిల్చిరయ్యెడన్
బ్రచురతరానురాగరసబంధురతం దెరచీరదూఱిపా
ఱుచుహృదయాబ్జముల్ మొగమెఱుంగనిచుట్టఱికంబుసేయఁగాన్. 99

క. గ్రక్కునఁదెరవాపుటయుఁద, ళుక్కనవెలుఁగొందెమృగవిలోచనముఖస
మ్యక్కాంతిమెయిలుదొలఁగినఁ, జక్కఁగఁజెలువొందుపూర్ణచంద్రుండనఁగన్.

ఉ బంగరుపళ్లెరంబులను బ్రాఢిగనించినముత్తియంబులు
పొంగుమహాస్తయుగ్మములఁబూర్ణముగాఁబలుమాఱుముంచుచున్
రంగుగనొక్కరొక్కరిశిరంబుపయిందలఁబ్రాలువోసిర
య్యంగమరీచివర్ణ్యమణులైదిగుపాఱఁగనవ్వధూవరుల్. 101

క ఈవిధమునసుముహూర్తము, గావించివివాహవేదికాస్థలమునకున్
రావించిరపుడుపంచమ, హావాద్యధ్వనులుబహుళమై మొరయంగన్. 102

క చెలిపాదము చెలువుఁడుకర, జలజంబునఁబట్టినడపెసప్తపదంబుల్
చాలయలుకదీర్చనాఁటికి, యఱవఁడుననివావియైనయతివలునవ్వన్. 103

వ. తదనంతరంబ ప్రధానహోమాదికంబులైన వైదికలౌకికప్రయోజనంబులునడపి వివి
ధవిధభక్ష్యభోజ్యాదిపదార్థంబులసకలజనసంతోషంబుగా భోజనోత్సవంబుగావించి
రందు 104

మ. పరమాన్నంబులుఁబిండివంటలునుసూపంబుల్ గమాయించు పం
డ్లరసంబుల్ మధురామ్లశాకములుబెల్లంబాజ్యమున్ దేనెక
ప్పురపుంనోయముమీఁగడల్ పెరుగులుప్పొంగాయలున్ మున్నుగాఁ
బరిపూర్ణంబుగ నారగించిరనువొప్పంబెండ్లివారందఱున్. 105

సీ. చెలిపయోధరకుంభములుదాఁచుకొన నేల ఘనమయ్యెఁదృష్ణచేకొనఁగనిమ్ము
ళతకూనమధురలీలాధరఫలరసంబులుచాలనభిలాషఁబొడమఁజేసె

నలివేణినీచేతి యతిరసరుచిరస జ్ఞానందమయ్యె నేమనఁగవచ్చు
రాకేందుముఖివినుమా కారమంతచక్కనిదెన్నఁడెఱుఁగముకన్నులాన
యనుచుభోజనసమయంబులందుఁబ్రాజ్ఞ, గర్భితములౌదుసరసులకాంతుఁగొల్చి
యనుభవింపుఁడుకోదపలేదనిసమర్థ, వస్త్రములైబోనక త్తైలభూ క్తులిడిరి. 106

శా. తాంబూలంబులువారికేళికదళీ ద్రాక్షాదినానాఫలా
ఘంబుల్ చంపక మల్లికాదిసుమనఃకస్తూరికాగంధసా
రంబుల్ శర్కరలిక్షుఖండములువస్త్రంబుల్ సువర్ణంబు నె
య్యంబేపారఁగఁబంచి పెట్టిరిజనంబానందముఁ బొందగాఁ. 107

వ. ఇవ్విధంబున. 108

భుజంగప్రయాతము.

వివాహప్రయత్నంబువిధ్యు క్తరీతిఁ, నివర్తించిప్రౌఢాబ్జనేత్రల్ నిషేకో
త్సవారంభముఁ బ్రేమసంధిల్లఁజేయఁ, నవోఢారతుల్ మోహనంబై చెలంగఁ. 109

తే. గంధమాల్యాదివాసనల్ గ్రమ్ముకొనఁగఁ, దోడుకొనివచ్చిరప్పుడాతోయజాక్షి
సరసుఁడున్నట్టికేళికాసదనమునకు, బలిమిచేనేర్పుచేతనుబద్మముఖులు. 110

ఉ. ఎవ్వరికోసమీవగలకేమియుఁకఁ బదమంచు నెచ్చెలుల్
నవ్వుచుఁద్రోచిపోవుటయునాథునిచెంగటనిల్చియుండెఁ దా
నివ్వలనవ్వలఁ దొలఁగనియ్యక మన్మథుఁడానవెట్టి న
ట్లవ్వనజాక్షి సిగ్గుబరువానినరీతిశిరంబువాంచుచుఁ. 111

ఉ. శయ్యనుఁజేరఁదీసిపతిసారెకువేఁడఁగనించుకైనమో
మియ్యకగుబ్బలంటుకొననియ్యకనిష్టరతిఁ రమింపఁగా
నియ్యకయెంతసేసెనలయించినపిమ్మట సౌఖ్యదాయకం
బయ్యెనునారికేళఫలపాకములౌఁగదకన్యకారతుల్. 112

తే. విభునితమకంబుతో నిట్లువెలఁదిసిగ్గు, పోరుబెల్లనువట్టియాశ్వేరమయ్యెఁ
దుదినిలువలేకగొందులుదూఱియుండెఁ, గానబలాత్క్రయమునభంగముఘటించు.

వ. తదనంతరంబ. 114

సీ. అధికప్రయత్నసంశిథిలనీవీబంధమభిముఖకుంచితాస్యాంబుజాత
మాలస్యకరగృహీతాంచితకుచకుంభమనురాగరసనిగూఢాంతరంగ
మాయాసలబ్ధబాహాలతాపరిరంభమాకుంచితభ్రూయుగాభిరామ
మామోదబాష్పధారాపూరితాంబక మలఘుసీత్కారమోహననినాద

తే. మచిరసంభూతమదనతోయప్రవాహ, మవగతోష్ణాంగజాతఘర్మాంబుకళిక
ప్తిపరవశజనితనిద్రాభిలాష, మగుచునయ్యెంతిప్రథమసమాగమంబు. 115

క. ఆమోదంబొనరింపఁగ, నామోదము విరియుఁబోలె నైక్యస్థితితో
దామోదరపౌత్త్రుఁడును, బ్రేమోదయహృదయుఁడగుచుఁ బెనఁగెఁ రతులన్. 116

వ. తదనంతరంబ యాదవసమూహం బవ్వధూవరులం దోడ్కొని కతిపయప్రయాణంబుల
ద్వారవతీపురంబునకుం జని యథోచితసుఖంబులనుభవించుచుండె నయ్యనిరుద్ధుండును.

చ. విలసితలగ్నవేళఁ గడువేడుకతో డగృహప్రవేశ మిం
పలరఁగఁ జేసియవ్వనరుహాననఁ గూడియతండు ప్రేమచే
సులలితకేళికావనులసారససారసరోవరంబులం
జెలువగురత్నగేహములఁ జిత్తమురంజిలఁగా రమించుచున్. 118

సీ. కేలనంటఁగరానిగిలిగింత చేమాఱు పెనఁగుటలొకకొన్ని దినములందు
నేమిచేసినఁగా నిహితముచేసుకసమ్మతించుటలొకకొన్ని దినములందుఁ
జవుసీతిబంధవిశ్రాంతిమార్గములన్ని దెలిసికూడుటకొన్ని దినములందుఁ
దానపైకొనిసురత ప్రౌఢిఁ దమిదీర నెనయుటలొకకొన్ని దినములందు
నగుచు నారుక్మనయనాసమాగమంబు, తనమనంబునకంతకంతకుఁ బ్రమోద
రసము కొలుపంగ గాఢానురక్తినుండె, రసికశేఖరుఁ డారతిరాజసుతుఁడు. 119

వ. అని శుకుండు పలికె ననినం బ్రమోదహృదయులై శౌనకాదులు సూతుం గనుంగొని
యయ్యనిరుద్ధుని విహారం బెవ్విధంబున నుండె నటమీఁద నివ్వృత్తాంతంబుఁ దేఁట
పఱుపుమనుటయు. 120

చ. వరవరదానశీలమదవారణవారణకృజ్జలాటభీ
కరకరచక్రజన్మలయకారణకారణనైజలీలసా
దరదరహాసదుష్టరిపుదారుణదారుణకోటితేజభూ
ధరధరదుగ్ధసాగరసుతానవతానవభోగసంగమా. 121

క. నిలయీకృతవైకుంఠా, బలవద్రిపుభయదశౌర్యపటుతాకుంఠా
కలితరుచికంబుకంఠా, సలలితలక్ష్మీప్రసంగజనితోత్కంఠా. 122

మాలిని. మునిహృదయనివేశా మోక్షదానప్రకాశా
వినుతగగనకేశా వీతసంసారపాశా
సనయనిజనిదేశా చారువక్షఃప్రదేశా
మనుజచరవినాశా మంగళాద్రిస్థలేశా. 123

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాదసంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్యనిత్య యబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యని
రుద్ధచరిత్రంబనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

రమణీహృదయంగమ
చారుతరశ్యామలాంగసమలంకృతమం
జీరకటకాంగుళీయక
హారాంగదవలయమంగళాచలనిలయా. 1

తే. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరిక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁ డుపలికె. 2

మ. పరిఖాగాధకబంధసంవృతమహాపాతాళభాగంబు గో
పురకంఠీరవరూపపాటవపరాభూతేంద్రనాగంబు భా
సురవిస్తారమణిప్రకీర్ణకిరణాంశువ్యాప్తదిఙ్మండలం
బరిసంత్రాసకరంబు శోణపుర మొప్పారున్ ధరామండలిన్. 3

శా. బాణుండుద్ధతసత్వనిర్జితజగత్ప్రాణుండు సాతత్యశ
ర్వాణీవల్లభపాదపద్మభజనారంభప్రవీణుండు గీ
ర్వాణవ్రాతమనోభయంకరధనుర్బాణుండు సంగ్రామపా
రీణుండప్పుర మేలుచుండు విజయశ్రీవైభవాక్షీణుఁడై. 4

తే. తనసహస్రభుజాబలౌద్ధత్యమహిమ, నేఁచి ముల్లోకములయందు నెదురులేక
బలితనూభవుఁడైనయబ్బాణదైత్యుఁ, డుగ్రశాసనుఁడైయుండి యొక్కనాఁడు. 5

వ. భవానీమనోహరుండగు హరుం డఖండతాండవకేళీరతుండై ముఖరితమృదంగంబును,
రణితోపాంగంబును, సంగీతప్రసంగంబును, బరితోషితాశేషభూతాంతరంగంబును న
గు నృత్యరంగంబున దశప్రాణాత్మకంబును, మూర్తిత్రయకళారమ్యంబును, లఘుగు
రుప్లుతసమేతంబును, ధకతకధికతకముఖశబ్దబంధురంబును నగు ధ్రువమఠ్యరూపక ఝం
పాత్రిపుటాటతాళైకతాళ సింహనంద చంచుపుటాదితాళంబుల జతులు కడకట్టుకై
మురికళాసికల ద్రుతమధ్యవిళంబకాల పరిమాణంబుల దండలాసక కుండలిప్రేరణీప్ర
ముఖమార్గంబుల రంగరక్తులు వహింప నాట్యంబు సలుపునవసరంబున భరతకళాధురీణుం
డగు బాణుండావజం బౌరజంబునం బుచ్చుకొని శ్రుతిప్రమాణంబు నిలిపి తకధిమికిట
శబ్దాక్షరసముచ్చారితముఖుండగుచుఁ గరప్రహారంబులం జిత్రవిచిత్రంబులై చెలంగు
తాళవ్యాప్తులు ఘుమంఘుమాయమానంబై నాదబ్రహ్మంబు జనియింప హృదయారవిం

దంబున కానందసంపాదకంబై నెఱయ మొఱయించిన నప్పరమేశ్వరునాట్యంబు జగన్మోహనంబై ప్రవర్తిల్లినప్పుడు. 6

ఉ. బాణుని వాద్యవిద్యకునపారముదంబునఁ బొందిశాంకరీ
ప్రాణవిభుండు మెచ్చితిదయన్ వరమిచ్చెద వేఁడుమన్న గీ
ర్వాణవిరోధి నానగరివాకిటఁ బారిషదాళితోడ శ
ర్వాణియునీవుభక్తజనవత్సలకావలియుండవే కృపన్. 7

తే. అనుచుమ్రొక్కినఁ గరుణించిసాంబశివుఁడు, దానవేంద్రునిపట్టణద్వారమునను
గాపురంబుండెనిదిలఘుకార్యమనక, యెంతసులభుండుపార్వతీకాంతుఁడహహ. 8

తే. ఏమహాత్మునిమహిమబ్రహ్మేంద్రముఖ్యు, లెఱుఁగఁగాఁజాలరట్టిసర్వేశ్వరుండు
నిజపురద్వారపాలుఁడైనిలువ మెలఁగె, నౌరవానిదిగాకభాగ్యాతిశయము. 9

లఘుస్రగ్ధర. ఆలీలంబూర్వదేవుండతులదశశతోదగ్రదోర్దండహేతి
జ్వాలాదందహ్యమానస్వరధిపశిఖివైవస్వతక్రవ్యభుక్కీ
లాలాధ్యక్షాదిదిక్పాలకగణహృదయశ్లాఘ్యవైక్రమ్యలబ్ధ
త్రైలోక్యప్రాభవుండైతనరెభువనసాధారణస్ఫూర్తితోడన్. 10

క. సురవైరిమతియుఁగొన్నాళ్ళ, గ్లయగఁగనొకనాఁడుమదనహరుఁబొడగనిత
చ్చరణమునకునతిభక్తిం, బరిణతులొనరించి వినయభాషాపరుఁడై. 11

మ గిరిజామానసహంసహంసవరయోగిధ్యేయచిద్రూపరూ
పరుచిశ్రీజితముక్తముక్తభుజదర్పవ్యాఘ్రదైత్యేంద్రయిం
ద్రరమాపల్లవమిత్రమిత్రరజనీరాట్చక్రచక్రాబ్జసుం
దరరేఖాకరపద్మపద్మశరభానాశంకరాశంకరా. 12

వ. అని బహుప్రకారంబులస్తోత్రంబు గావించియిట్లనియె. 13

క. లోకములెల్ల జయించితి, సాకర్యము గాఁగసకలసౌభాగ్యంబుల్
చేకొంటిఁగీర్తి నొందితి, నీకారుణ్యమునఁ జేసినీలగ్రీవా. 14

ఉ. ఆహవభూమిమామకసహస్రభుజాబలతీవ్రధాటికిన్
సాహసలీలతోనెదిరిశౌర్యముఁజూపఁగఁజాలినట్టియ
వ్యాహతవిక్రమాఢ్యుఁడొకఁడైననులేఁడొకనీవుదక్కహా
లాహలలాంఛనాంచితగళాపరిరంభితసర్వమంగళా. 15

ఉ. ఆతతవైరివీరసముదగ్రకరోద్ధృతహేతిభూతసం
ఘాతవిముక్తరక్తజలకాంతులుకంకణపద్మరాగసం
జాతమరీచులంగలయసంగరకేళిఘటింపఁజేసినా
చేతులతీఁటకాపథము సేయఁగదేవజతాద్రిమందిరా. 16

వ. అనిప్రార్థించుచున్నయద్దోషాచరుభాషణంబులకురోషించి శేషభూషణుండిట్లనియె.

క. నాయంత వానితోనని, సేయంగలిగెదుసునీదు చేతులబరువున్

వ. అంత నితాంతకాంతి కాంతవనాంత లతాంత పరిమళాక్రాంత దిశాంతంబైన వసం
తంబు ప్రవేశించె. 35

సీ. శ్రీయుతారామరామాయౌవనప్రాప్తి సంభోగరతమనస్సౌఖ్యరాశి
యువనవోఢాత్రపాప్రవణకుట్టాకంబు సద్విజానీకవాంఛాఫలంబు
ప్రోషితభర్తృకాయోషిద్వ్యథామూల మనుపమయోగిధైర్యచ్ఛిదంబు
భాసురతరశరద్వాసరసారంబు జాతికళాసముచ్చాటనంబు
తే. నగుచు వర్ణింపయోగ్యమైయతిశయిల్లె, వివిధసుమబృందనిష్యందనవమరంద
బిందుసందోహపానమిళిందసుంద, రాగమంబైనయవ్వసంతాగమంబు. 36

తే. దండిమీఱంగ దరువులనుండి మిగులఁ, బండిగాలివనస్థలినిండిదళము
లమరెవనలక్ష్మిమాధవాగమనవేళ, నడుగులకుఁ బఱపించినమడుఁగులనఁగ. 37

చ. వలపులవేల్పుకైదువులు పాంథజనంబులపాలియగ్నికీ
లలు చెలువొందుకోకిలకులంబునకాఁకటిపంటకొల్చురా
సులు వనలక్ష్మిమేనఁబొడసూపెడు రాగరసాంకురంబులిం
పలరెడు కాంతులంగిసలయంబులు తోఁచెనశోకహంబులన్. 38

క. సుమనోవిరాజితంబై, యమరనగస్ఫూర్తిఁదనరియారామంబుల్
సుమనోవిరాజితంబగు, నమరనగస్ఫూర్తిఁదనరెనభిరామంబై. 39

తే. సద్విజాళిప్రసంగంబు సరసతరము, ప్రణవవిస్ఫూర్జితము బీజబంధురంబు
పల్లవాలంకృతము ఫలప్రదము నైన, యాగమస్థితినొప్పె సర్వాగమములు. 40

సీ. అనిలోపదేశనాట్యక్రీడఁ దగులతాబింబోష్ఠలకు సరిపెనలొసంగె
నింపుసొంపులఁ బాడు నెలతేఁటిబయకాఱులకు వన్నెమీఱు నీలములొసంగెఁ
గైవారములు సేయుకలకంఠకులవందిబలగంబునకు సుమావళులొసంగె
ఫలరత్నములవారతులొసంగుభూజపురంధ్రిజనులకంబరములొసంగెఁ
తే. దనవదాన్యచమత్కృతి జనులు పొగడఁ, దనవిలాసంబు భువనమోహనము గాఁగ
విభవసంపన్నుఁడై పవనవిఖ్యాతిసలిపె, మాధవుండు వనీరమణీధవుండు. 41

తే. శుకభరద్వాజముఖసద్విజకులరక్షఁ, దనరిసుమనస్సమూహవర్ధనమొనర్చి
ఘనతరాగమవేద్యుఁడై వినుతిఁ గాంచె, మహితవనవాసలీలల మాధవుండు. 42

వ. అట్టివసంతకాలంబునందు. 43

క. నాళీకముఖియుషాంగన, యాళీజనసహితయగుచు నళికోకిలకీ
రాళీనినాదశోభిత, కేళీవనవాటియందుఁ గ్రీడయొనర్చెన్. 44

సీ. చెలువంపుఁ జిగురుటాకులు పాదములు గాఁగ ననకంపురంభలూరువులు గాఁగ
సూనవాసనలు నెమ్మేనితావులు గాఁగ నొఱపైనలతలు బాహువులు గాఁగ
గజనిమ్మపండ్లు చొక్కపుఁగుచంబులు గాఁగఁ గలకంఠరుతులు వాక్యములు గాఁగ

తులలేనిమల్లెమొగ్గలుదంతములుగాఁగసుమిళిందమాలికల్ చూపుగాఁగ
బల్లవితతమాలపాదపచ్ఛాయలు, సరసమైనవేణిభరముగాఁగ
నెన్నఁదగియెనప్పుడిందుబింబానన, యౌవనంబుఁబోలి యువ్వనంబు. 45

సీ. భూరుహావళులశృంగారభావములులోచనపఙ్క్తులకువికాసంబు నెఱపఁ
కలకంఠశుకశారికాకలరావంబురహిమించి కర్ణపర్వంబు సేయ
లలితచాంపేయపాటలకుందవాసనల్ నాసికంబునకు నానందమొసఁగఁ
నమృతోపమానంబులగుఫలరసములు వెలయజిహ్వలకునువిందులొసఁగ

తే. గమ్మతావులుపయిపయిఁ గ్రమ్మివిసరు, చలువతెమ్మెరమేనులయలఁతఁదీర్ప
సారిదిపంచేంద్రియములకుసుఖముగాఁగ, వనవిహారంబుసలిపిరవ్వనజముఖులు. 46

సీ. అధరబింబాపేక్షనరుదెంచుచిలుకలద్దపుఁజెక్కులజవాదితావులకును
పదనాంబుజములకై కదియుభృంగంబు లుత్తంసచంపకసుగంధంబులకును
భుజమృణాళాసక్తిఁబొదువురథాంగముల్ సరసమందస్మేరచంద్రికలకు
హస్తపల్లవములకై డాయుకోయిలల్ ముద్రికాంకితరామమూర్తులకును

తే. జకితగతిఁజెందిచెదరఁగఁజంద్రముఖులు, చతురతఁజరించిరప్పుడుచారుచరణ
చలితచామీకరాంగదఝుణఝుణంఝు, ణంఝుణధ్వని చెవులకానందమొసఁగ. 47

వ. మఱియు నమ్మదవతీతిలకంబు కదంబకాంచన కదలీక్రముక కరవీర ఖర్జూర నారికేళ తమాలతిలక కురంటక మాధవీప్రముఖతరుషండంబులవలనం దిరుగుచు, వనమయూరంబులవెంబడినరుగుచు, మహీరుహంబుల నామూలాగ్రంబుగాఁబెనఁచి యల్లుకొని యున్నేలాలవంగ ద్రాక్షాదిలతావితానడోలాజాలంబులఁ నుయ్యాలలూఁగుచు, బొదరింటఁడాఁగుచు, నసమంబులగుకుసుమరసవిసరంబులు వెసంగ్రోలిఝుంకారంబు సేయు మధుకరనికరంబులంజోపుచుఁ, బ్రసూనఫలభరితలైయున్న కొమ్మలకు జేతులంజాఁపుచు, స్వచ్ఛంబులైన కుసుమగుచ్ఛంబులును మార్దవనిలయంబులైన కిసలయంబులును మనోరథఫలంబులైన ఫలంబులునుగోయుచు, దోహదవిశేషంబులు సేయుచు, శారికాకీరకలకంఠకపోతకరవప్రముఖ విహంగనాదంబులకుం బ్రమోదించుచుఁ, గ్రీడావిశేషంబులవినోదించుచు, గరకమలకలిత కాంచనకంకణకాంచీకలాపఘంటికానికరనూపురసంజనితఝుణఝుణరవంబువనదేవతామనోహరంబై చెలంగం జరియించుచుఁదమలోన. 48

క. చూతముచూతముసుదతీ, వ్రాతమురామ్మధుకరవ్రజగీతో
పేతముసుమసౌరభవి, ఖ్యాతము విరహిహృదయాభిఘాతముఁదలఁపన్. 49

క. కాంచనవర్జ్యముకువలయ, సంచారముమాధవప్రసన్నతయును బా
లించుచువానప్రస్థతఁ, గాంచుమధువ్రతకులంబుఁగంటివె చెలియా. 50

తే. పేరుకలజాతులకునెల్లఁ బెంపుదఱుఁగ, సౌఖ్యమొదవెఁగుజాతివిజాతులకును
గాలకుటిలంబుఁజూడుమాకంబుకంఠి, మాన్పనెవ్వరివశమమ్మమాధవాజ్ఞ. 51

చ. పలుమఱునీవుపంటఁబగఁబట్టినకైవడినిట్లుమొల్లమొ
గ్గలుచిదుమంగ నేలకసుగందనియీచిగురాకులెల్లఁజే
తులకసిదీఱఁ గాఁగఁగిఱుతుంపఁగ నేటికిమానవమ్మమొ
క్కలమువహించియిందుకొడిగట్టినదానవుమాన నేర్తువే. 52

వ. అనియివ్విధంబున సరససల్లాపంబులుసేయుచుఁ జంద్రకాంతోపలప్రకల్పితసోపానసముదయకూలంకషమధురజలతరంగచ్ఛటాసంచలితపద్మకైరవకల్హారవనవిహరమాణమరాళచక్రవాకబకసారసద్విరేఫమిథునసంసారంబైన కాసారంబుఁజేరి జలక్రీడాసక్తచిత్తంబులనమ్మత్తకాశినులు దత్తఱంబున విహరించుచు. 53

చ. జలములఁజల్లులాడుచును సారసపఙ్క్తుల వ్రేటులాడుచున్
బలుమఱునీఁదులాడుచును బక్షికదంబముఁ దోలియాడుచున్
జలదలిమాలికామధురఝుంకరణధ్వనితోడలియ్యమై
కలసిలయప్రమాణములఁగంకణనిక్వణముల్ చెలంగఁగన్. 54

వ. విహరించిరప్పుడు. 55

సీ. శంపాలతాంగులచరణకాంతులుకుశేశయకదంబముతోడసరసమాడఁ
దారుణ్యవతులముత్తెములయందముతరంగావళితోడసయ్యాటలాడ
విచికిలగంధులకుచపాటవముచక్రసంఘంబుతోనెకసక్కెమాడఁ
గలహంసగమనలకన్నులబెళుకులుమీనపఙ్క్తులతోడమేలమాడ
తే. రాజవదనలవేణీభరములసొబగు, ప్రబలశైవాలలతలతోఁ బందెమాడ
బాలికాజాలజలకేళిలీలఁజాల, శ్రీకరంబయ్యెనప్పయోజాకరంబు. 56

మ. కుచకుంభస్థలపాటవంబుదనరన్ గ్రొమ్మించుదంతచ్ఛటా
రుచులొప్పన్ గరపుష్కరాంతరసమారూఢాంబువుల్ మీఁదఁజ
ల్లుచుఁగ్రీడించిరితత్సరోవరమునన్ లోలేక్షణల్ మందమం
దచలధ్యానములన్ మదద్విరదయూథస్ఫూర్తివర్తిల్లఁగన్. 57

వ. అంత 58

చ. పొదివెసలించుమన్మథునిపుష్పశరంబులలీలనీలతో
యదమునతిక్రమించిపొలుపారెడుశంపలగుంపుసొంపుసం
పదఁదెరవాసివచ్చుజిగిబంగరుజంత్రపుబొమ్మలట్లుస
మ్మదముననెచ్చెలుల్ సరసిమధ్యము వెల్వడిరుజ్జ్వలాంగులై. 59

క. కేళీవిహారచేష్టలు, చాలించియుపాలతొంగిసరసాంబరభూ
షాలంకరణోజ్జ్వలలై, యాళీజనసహితముగగృహంబునకరిగెన్. 60

వ. ఇట్లుచనుదెంచి సరసాన్నపానగంధమాల్యాదిభోగంబులం బరితుష్టయైనాఁటిరాత్రి
తపనబింబోపమానతపనీయవిరచితకుడ్యంబును, మహేంద్రనీలోపలఖచితవిస్తృతస్తం

చి జృంభితంబును, వివిధవిచిత్రవాతాయనరేఖామనోహరంబును, గనకపంజరాం
తర నివాసశుకశారికానికరసరససంగీతసాహిత్యవిద్యాప్రసంగతంబును, దాంబూల
చందనప్రసూనదానాద్యుపచారప్రయోజనప్రవీణచైతన్యసూత్రవిచిత్రకాంచన
పాంచాలికాలంకృతంబును, గంధకర్పూరకస్తూరికాప్రముఖపరిమళవస్తుసంతాన
వాసనా ఘుమఘుమాయమానంబును, నిబిడతమఃపటలపరిహరణచణమణిగణ దీపి
కావిరాజితంబును, నగునిజమందిరంబునందుఁ దరపణులదివిచిన వజ్రంబుకోళ్లును,
గోళ్లయందమరించినహరినీలంబులపట్టియలును, బట్టియలనలవరించి యల్లినపట్టుపట్టె
డయును, బట్టెడపయిం బఱచినహంసతూలికాతల్పంబును, దల్పంబుపై శిరశ్చరణ
పార్శ్వదేశంబులకు నుపధానంబులుగా నుంచిన సూర్యపుటంబుదిండులును, నుపరి
భాగంబున నలంకరించిన చిత్రచిత్రాభిరామంబగుచందువాపటంబునుం గలిగి మనోహ
రంబై వెలయు శయ్యాతలంబున శయనించి. 61

చ. అలకలొకింతజాఱినిటలాంతముఁ గ్రమ్మఁగఁ దావియూరుపుల్
జలువలుచల్లఁగా మెయినలందినగందముసన్నవల్వను
వ్వలువము సుంగుపై నిగిడి వాసనలీనఁగ లోచనాంబుజం
బులు ముకుళించియమ్మగువ ముద్దుగ నిదురించుచుండఁగన్. 62

మ. కలలోనొక్క త్రిలోకసుందరశుభాకారుండు మాణిక్యకుం
డలశోభాంచితమందహాసరసవత్సుస్నిగ్ధగల్లద్వయీ
లలితాస్యుండు సుగంధబంధురసుమాలంకారనీలోపలో
జ్జ్వలధమ్మిల్లుఁడు కామినీహృదయపాంచాలుండు లీలాగతిన్. 63

సీ. తాంబూలరసరంజితంబైనకెమ్మోవి యానుచో మొనపంటనూనియూని
కుంకుమాంకితకుచకుంభముల్ గ్రహణంబు సేయుచో నఖపఙ్క్తిఁ జెనకి చెనకి
మకరికాకలితకోమలగల్లములముఖంబునుచుచోఁ జుంబనంబొసఁగియొసఁగి
లలితభూషణచయాలంకృతాంగము నెదనలముచో మర్మంబులంటియంటి
తే. కుసుమసాయకశాస్త్రానుగుణవిచిత్ర, బంధనైపుణిసురతప్రపంచసౌఖ్య
లీలఁదనుఁజొక్కఁజేసిలాలించెననుచుఁ, గలికికలఁగాంచెనాశ్చర్యకరముగాఁగ. 64

క. ఈలీలం గలలోపల, నాలోకింపంగఁబడినయతఁడనిరుద్ధుం
డాలావణ్యనిధిస్మను, హేలావతివినియుఁగనియుఁ నెఱుఁగదుమదిలోన్. 65

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కురంగనయన స్వాప్నికసంభోగసంజనితానందపారవశ్యంబును, ని
ద్రాపరవశత్వంబును నేకీభవింప సుఖశయనంబు గావించి కించిదవశిష్టయామినీచతుర్థ
యామసమయంబున శతపత్రంబులతోన నేత్రంబులు వికసింపనమ్మనోహరాంగుండు
తనకౌఁగిటనున్నవాఁడకాఁ దలంచుచు మేలుకాంచి పొడగానక గుండియ జల్లుమన ది
గ్గనలేచి శయ్యాతలంబునం గూర్చుండి నిద్రాముద్రాయమానంబులగు విలోచనప్రభాజా
లంబులు లోలంబులై కొలంకులనలంకరింప నలునంకలం గలయఁ బునఃపునరవలోకనం

బు సేయు మవిభ్రాంతియు విస్మయంబును విచారంబును విషాదంబును విరహంబును నంతరంగంబునం బెనంగొనన నంతకంతకు నతిశయంబు మోహావేశంబునఁ దదీయసౌందర్యసౌకుమార్యవిలాసహావభావంబులు పలుమాఱుఁ దలంచుచు నాజగదేకసుందరుండు తనముందరం బొడగట్టినట్లైనం బట్టరాని తమకంబున బట్టబయలు కౌఁగిటం బట్టఁ బోయి భుజలతాయుగంబునకు నప్రాప్తంబైన డెందంబు చిందఱవందఱయై నయనారవిందంబులం దొరంగు నశ్రుజల బిందుసందోహంబమందంబై ప్రవహింపనలవిగానిపరితాపంబున వేఁడి నిట్టూర్పు లొదవించుచు నిట్లని తలంచు. 66

ఉ. నిద్దురవోవుచున్నయెడనిశ్చయమైనవిధంబుదోఁపన
న్నొద్దికఁజేరికూడిసుఖమొందఁగఁజేసిభ్రమించినట్టియా
ముద్దులుగుల్కుజవ్వనపుముమ్మరపుం నెఱజాణయెవ్వఁడో
పెద్దయునాపెవానిపయిఁ బ్రేమమనంబున నేమిసేయుదున్. 67

శా. ఆచక్కందనమావచోమధురిమంబామందహాసామృతం
బాచాతుర్యమునావయోవిభవమాహా మోహముం జేయదే
యేచంద్రాస్యలకైనఁ బొందఁగలదాయీ మేనితోవానితో
నేచందంబుననామనోరథఫలంబీడేఱునో దైవమా. 68

వ. అని చింతించుచు. 69

క. లలనామణికూటమిలీ, లలనామణిభూషణాంగుళులిఁగలసినయా
కలమాటలునిక్కంబుగఁ, గలమాటలు గాఁదలంచుఁగడుభ్రమచేతన్. 70

సీ. మొనపంటికొనఁదినొక్కిననొక్కుచేఁ గెంపుటధరంబుచిమచిమయనినయట్లు
చెలువారుగోళ్లనాటులఁ దేఁటచెక్కిళ్లపై నెలవంకలేర్పడినయట్లు
చెలఁరేగియలమినచేష్టలు బిగువుచేగబ్బిగుబ్బలుకసుఁగందినట్లు
కళలసొక్కదవించుగాటంపురతులఁ బూవంటిదేహమువసివాడినట్లు
తే. భావమునఁదోఁచుస్వప్నలబ్ధంబులైన, సౌఖ్యములుమిథ్యలయ్యునిశ్చయముగాఁగఁ
బురుషసంగతిచేసినకరణినప్పుడు, పద్మదళనేత్రకరుణానుబంధమునను. 71

క. అంతసఖీప్రేరితయై, సాంతత్యంబైనయట్టిసమయోచితముల్
స్వాంతముననిచ్చలేకయు, దంతావళయానయొకవిధంబుననడపెన్. 72

సీ. బింబోష్ఠిదర్పణబింబంబుఁజూపుచోఁ జెలువునిముద్దుచెక్కులుదలంచి
కలకంఠిమృగమదతిలకంబుదిద్దుచో సరసునిమేనివాసనఁదలంచి
కలికిముక్తామాలికలలంకరించుచో రమణునిమందహాసముఁదలంచి
పాలఁతినీలోత్పలంబులదండలొసఁగుచో రామునిచికురభారముఁదలంచి
తే. గంధగజయానహృదయంబుకరిగికరిగి, యసురసురమంచుఁబారవశ్యంబునొందు
నిగిడిపుంఖానుపుంఖంబులగుచుఁదాఁకు, దర్పకునిపువ్వుటమ్ములఁదాళలేక. 73

వ. మఱియును. 74

సీ. విన్నఁదనంబుఁ గైకొన్న నెమ్మోమునఁ బొడమనిచిఱునవ్వుఁ బొందుకొలుపు
దీనభావంబు నొందినవాలుఁగన్నులలేనివికాసంబుఁ బూనఁ జేయు
గద్గదస్వరముసంగతమైనమాటల నొదవనిచాతుర్యయుక్తిఁ జూపు
నుల్లాసభంగమైయున్నచిత్తంబునఁ గొలుపనియుత్సాహగుణము నెఱపు
తే. ఘనవియోగవహ్నిఁ గ్రాఁగుచునుండియు, మఱుఁగు సేయు నితరు లెఱుఁగకుండ
సఖులు తెలిసి రేని సంశయింపుదు రను, భయమువలనఁ గుముదబంధువదన. 75

సీ. ఎలనాగ వీణ వాయించుచో నాహిరిఘంటారవంబునఁ గలసి చెలగు
జలజాక్షి కావ్యంబుఁ జదువుచోఁ బాంచాలగతిచోట బాహాటక్రమము దోనకుఁ
నెలఁత చిల్కకు మాట నేర్పుచో గీర్వాణభాషలోనఁ దెనుంగుఁ బలుకు గలయుఁ
జెలియ పద్యంబు రచించుచో శృంగారరసముపై బీభత్సరసము నిల్పు
తే. విరహవిభ్రాంతికతమున విద్రుమోష్ఠి, యొకటి సేయంగఁ బోవ వేఱొకటి దోఁచు
నగ్గలపుఁ జింతహృదయంబు నంటియున్న, నిట్టు లౌటకు మది సంశయింప నేల. 76

తే. దర్పకునిబాణతీవ్రత దాళలేక, యంగనామణి శివశివా యనివచింపఁ
గలికి కోవెలరొదలచే నలసి సొలసి, రామ పలుమాఱు శ్రీరామరామ యనును. 77

క. సెగలయ్యెఁ జలువవెన్నెల, పొగలయ్యెను గప్పురంపుఁ బొడికన్నులకుం
బగలయ్యెఁ జిలుకమాటలు, వగలయ్యెను సుఖములెల్ల వనితామణికిన్. 78

చ. కలకలగాక నిశ్చయము గామదిఁ దోఁచిననాఁటనుండి తా
గలకలకంఠకీరకులకంఠములం జనియించు దట్టపుం
గలకలముల్ చెవింబడఁగఁ గాయజునమ్ములగాయముల్మదిం
గలకల నొంప యామములు కల్పములై చెలియుండెఁ ఖిన్నతన్. 79

వ. ఆసమయంబున. 80

మ. అమరారీశ్వరుఁడైనబాణునకమాత్యశ్రేష్ఠుఁడై బాహువి
క్రమకేళీవిజితాహితప్రకరుఁడై ప్రౌఢిం జతుష్షష్టితం
త్రమహామంత్రకలాపలక్ష్యపరుఁడై రాజిల్లు గుంభాండనా
మమునం దైత్యవరేణ్యుఁ డొక్కరుఁ డసామాన్యప్రభావంబునన్. 81

ఆ. వానియనుఁగుఁబట్టి వరసుందరాకార, రేఖ నొప్పఁ జిత్రరేఖ యనఁగఁ
దండ్రివలన మంత్రతంత్రయోగక్రియ, లభ్యసించియుండు సాంగముగను. 82

శా. ఆనీలాలకబాణకన్యకకు బాహ్యప్రాణమై నాఁగ నెం
తే నేస్తంబొనరించియున్న దగుటం దీనాననాంభోజయై
గ్లానిం బొందుచునున్న యారమణియాకారంబు వీక్షించి చిం
తానిర్మగ్నమనోంబుజాతయగుచుం దత్కార్యమూహించుచున్. 83

తే. ఇంగితజ్ఞానియగుటనాయిందువదన, వలపుమర్మంబుగామదిఁదెలిసియప్పుడు
పలికెనేకాంతమునఁజేరిపడఁతితోడ, బడలికలుదీఱఁజల్లనిభాషణముల. 84

ఉ. ఎన్నఁడులేనివిన్నఁదనమేలమొగంబునదోఁచెనమ్మనీ
కెన్నఁడులేనిచింతమదినెక్కడనుండిఘటించెనమ్మముం
దెన్నఁడులేనియీకృశతనేటికిదేహముచిక్కె నమ్మనీ
యున్నవిధంబుఁజూచివగనొందెడునాహృదయంబుకోమలీ. 85

సీ. కమ్మనిచిగురాకుకెమ్మోవికసుగందెనుసురసురనివెచ్చనూర్చకమ్మ
కనకంపునెమ్మేనుకాఁకచేతఁగరంగెవిరహానలంబుచేఁవేఁగకమ్మ
తళుకునిద్దంపుటద్దపుమోముకళదప్పెవలవలకన్నీరువిడువకమ్మ
వెలిదమ్మికన్నులతెలివిమందమునొందెఁదురుముమేఘముగ్రమ్మఁబొరలకమ్మ
తే. పలుకఁగదవమ్మవేసటపడకవమ్మ, సోలయనేలమ్మ మోమెత్తిచూడవమ్మ
యేలిచేసెదవమ్మమమ్మేటికింత, జాలిపెట్టెదవమ్మయోచంద్రవదన. 86

క. పరిరంభణమృదుచుంబన, సరసాలాపాదిసురతసౌఖ్యంబులచేఁ
గరఁగించువిభునిఁబాసిన, విరహిణిచందంబుదోఁచెవెలఁదీనీకున్. 87

శా. బాలానిన్నుమదీయజీవముగనేభావింతునెల్లప్పుడున్
జాలానేఁగలుగంగ నెంతపనికిన్సంతాపముంబొందఁగా
నేలాసిగ్గునగుట్టుఁజేసిహృదయంబింకిట్లుచింతించుటల్
మేలాదాఁపక తెల్పునీతలఁపునెమ్మింబూనికావించెదన్. 88

వ. అని యివ్విధంబునఁ జిత్రరేఖావధూటిపలికినఁ దద్వచనౌషధంబుప్రియానుపానసహితంబై యాత్మీయహృదయసంజనితమదనజ్వరంబుశాంతింబొందించుటయు సేద దేఱినిజాభిప్రాయమార్గనిరోధకంబైన లజ్జాప్రవాహంబు ధైర్యప్లవంబువలన నుత్తరించికించిద్గళితశ్రుతి విపంచీపంచమస్వరోపమానంబగు గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె.

తే. పాన్పుపైనొక్కనాఁడునేఁబవ్వళించి, నిదురవోవంగలావణ్యనిధియొకండు
చేరినాయౌవనంబెల్లఁజూఱగొనియెఁ,గలయనుచుఁదోఁచునిక్కంబుగాఁగఁదోఁచు

సీ. సొగసైనచెక్కిళ్ళుచుంబించిచుంబించిచేరిమోమునమోముఁజేర్చిచేర్చి
కరమునఁబాలిండ్లుగదియించికదియించియధరపల్లవరసంబానియాని
కేలిమైఁగౌఁగిటఁగీలించి కీలించి గళమునఁనఖపఙ్క్తినిలిపినిలిపి
చెలఁగిగళధ్వనుల్చెలఁగించిచెలఁగించినిద్దంపుఁబొక్కిలినివిరినివిరి
తే. పోఁకముడివిచ్చి దేహంబుపులకలొదవ, నవయవంబులుగదియంగనదిమియదిమి
యవలనేమేమొచేసెనయ్యాగడంబు, నెట్లుచెప్పుదుసిగ్గునోరెత్తనియదు. 91

చ. అటువలెవానికౌఁగిటసుఖానుభవంబునఁజొక్కియుండియుం
తటఁగనువిచ్చిమేలుకొనితన్మహనీయవిలాసమూర్తినా

దీటఁబోఁడగాన నైతిఁ బరితాపభరంబున నాఁటనుండి నే
నిటువలెనున్న దానఁ గృశియించుచు జీవము వానిసొమ్ముగన్. 92

చ. మదగజవైరివంటి నడుమా కమలంబులవంటి కన్నులా
యదనశశాంకువంటి మొగమా ముకురంబులవంటి చెక్కులా
మదనునివంటి చక్కఁదనమా మధురాధర వానిరూపు నా
హృదయపటంబునందు లిఖియించినకైవడిఁ గానవయ్యెడున్. 93

తే. ప్రాణసఖివైన నీకు దాపంగ నేల, విన్నవించితి నామదినున్న విధము
వానిఁ గన్నులఁ జూపి జీవంబు నిలుపు, మనుచుఁ గన్నీరు దొరఁగ దైన్యంబునొందె. 94

ఉ. అయ్యలివేణి దైన్యమున కాత్మఁ గలంగుచు బాష్పబిందువుల్
పయ్యెదకొంగునం దుడిచి భక్తిమెయిన్ శిశిరోపచారముల్
సయ్యనఁ జేసి నెమ్మదివిషాదము దీఱఁగ నూఱడించి తా
నయ్యెడఁ గొంతసేపు హృదయాబ్జమునం దలపోసి నేర్పునన్. 95

శా. రంగుల్మీఱుపటంబునన్ వివిధవర్ణద్రవ్యముల్ గూర్చి సా
రంగాంకాననవ్రాసె ముజ్జగములన్ రాజిల్లు రాజన్యులం
బంగారంపు మెఱుంగు వ్రాఁతజిలుగుల్ పైపైఁ గళల్దేఱఁగా
శృంగారంపురసంబు వెల్లివిరియం జిత్రక్రియావైఖరిన్. 96

చ కళలు వెలుఁగు మోములు వికాసవిలాసముఁ జూపు కన్నులుం
జెలువము గుల్కు మేనులును జెక్కులపైఁ బ్రసరించు నవ్వులున్
దళుకులు చల్లు భూషణవితానముఁ గల్గి సజీవచిత్రముల్
నిలిపిన యట్లు వ్రాసెం మణీమణి నేర్పు వచింప శక్యమే. 97

ఆ. వ్రాఁతకజుఁడు గర్త సేఁతకుఁ దాఁ గర్త, యనుట కిది విరోధమైన నేమి
సేఁతకజుఁడు గర్త వ్రాఁతకుఁ దాఁ గర్త, యనుచుఁ జిత్రరేఖ ననఁగవచ్చు. 98

వ. ఇవ్విధంబున ద్రిభువనంబులం గల్గు పురుషశ్రేష్ఠుల లిఖియించిన యప్పటంబు ను
షాసుందరి ముందట నుంచి యిట్లనియె. 99

చ. త్రిభువనవాసులై వెలయు దేవమనుష్యభుజంగకోటిలోఁ
బ్రభుతయు రూపసంపదయుఁ బ్రాజ్ఞతయుం గలవారి నెల్ల నే
ర్చి భగవతీమహామహిమచే లిఖియించితి నిప్పటంబునం
దభినవమూర్తులై తగిన యాఘనుఁ డెవ్వఁడు వీరిలోపలన్. 100

వ. అని మఱియు నిట్లని వివరింపందొడంగె. 101

ఉ. దివ్యవిమానయానముల దివ్యసుగంధవిలేపనంబులన్
దివ్యలతాంతవాసనల దివ్యధునీజలకేళిలీలలన్

దివ్యవిలాసినీరతులదివ్యశరీరములన్ సుఖాత్ములై
దివ్యపథంబునన్మెలఁగుదేవతలన్వివరించిపల్కెదన్. 102

శా. ఆనందాకరవైభవానుభవురంభాద్యప్సరోనాట్యలీ
లానిత్యోత్సవుఁబారిజాతకుసుమాలంకారహారున్సుర
స్థానావాసుసుఖోన్నతుంద్రిభువనీసామ్రాజ్యసింహాసనా
సీనున్నిర్జరభర్తఁజూడుమితనిన్శీతాంశుబింబాననా. 103

ఉ. ఆహవనీయదక్షిణసమాఖ్యలచేఁజెలువందిమంత్రపూ
తాహుతులన్సరోరుహభవాదులఁదృప్తివహింపఁజేసియ
వ్యాహతలీలసాధకజనాళికిసౌఖ్యములిచ్చుపుణ్యుఁడు
త్సాహగుణాసమానుఁడుకృశానుఁడితండిటుచూడుకోమలీ. 104

వ. అని తెలిపి వారియంద నాదరంబైన తదీయహృదయంబుఁదెలిసి శేషించినదిక్పాలక
దేవతాగణంబుల వేర్వేర వివరించెద ననుచు నిట్లనియె. 105

చ. అతులితధర్మవంతుఁడుకృతాంతుఁడనూనుఁడు యాతుధానుఁడా
యతశుభుఁడంబురాశివిభుఁడంచితదేహుఁడుగంధవాహుఁడు
న్నతమతిగుహ్యకాధిపతినాగధరుండుహరుండునుంజుమీ
యితఁడునితండితండితఁడునీతఁడునీతఁడుసుందరీమణీ. 106

ఉ. కామునిమించుసుందరముకంజవనాప్తునిగెల్చుతేజమున్
సోమునిఁగేరునెమ్మొగముశోభిలువాఁడలకల్పవృక్షచిం
తామణికామధేనుసహితంబగుసంపదలింటఁగల్గుసు
త్రామునికూర్మినందనుఁడితండుజయంతుఁడునీరజాననా. 107

శా. భారాంతస్పృహులైననిర్జరులపైపైసోఁకియెవ్వానినిం
డారంబైకొనునర్తనాభినయభావారంభసంరంభరం
భారంభోరుముహుర్ముహుస్తరళితాపాంగచ్ఛటామాలికా
సారంబానలకూబరుండితఁడుతత్సౌందర్యమీక్షించితే. 108

సీ. కంబుకంధరవీరుకమనీయనిరతయౌవనమదోద్ధతులుగీర్వాణతతులు
సరసిజేక్షణవీరుసంగీతనృత్యవిద్యాధురంధరులుగంధర్వవరులు
కుటిలకుంతలవీరుఘుటికాంజనాదిక్రియాసుసాధకులువిద్యాధరేంద్రు
లమృతాంశుముఖివీరుసమహితాష్టవిశేషసిద్ధిప్రసిద్ధులుసిద్ధవిభులు
తే. గరుడకిన్నరరుద్రకింపురుషసాధ్య, యక్షరక్షోభుజంగగుహ్యకులువీరు
నీకటాక్షాంచలంబులునిగుడఁజేసి, కెలనవీక్షింపుమోరాజకీరవాణి. 109

వ. అనిపలికి యనంతరంబ పాతాళలోకనివాసులవ్రాసినపటంబుఁజూపి యిట్లనియె.

మ. భవనాలంకృతనూత్నరత్నరుచిసంపన్నంబు రాజీవకై
రవకల్హారమరందపానమధుపవ్రాతస్వనోదారభో
గవతీతీరమనోహరంబఖిలభాగ్యశ్రీనివాసంబునై
ప్రవణంబొందినయట్టిలోకముగ దాపాతాళముబ్జాననా. 111

వ. తద్భువననివాసులైన నాగపుంగవులవివరించెదం గనుంగొనుము. 112

శా. పారావారవిహారియైనహరికింబర్యంకమైదీప్వపశ్రై
లారణ్యాంబునిధిప్రయుక్తమహనీ యక్షోణికిన్నిల్వనా
ధారంబైయురగేంద్రలోకమునకుం దాసార్వభౌమాంకుఁడై
శ్రీరంజిల్లుఫణాసహస్రకలితుశ్శేషున్విలోకింపుమా. 113

చ. అతులసుధాపయోధిమథనావసరంబునమందరాద్రిక
ప్రతిహతలీలనావరణపాశలతాకృతిఁ దాల్చి దానవా
హితులకువాంఛితంబుఫలియింపఁగఁజేసినకీర్తిశాలిభా
సితసితదీర్ఘదేహుఫణిశేఖరు వాసుకిఁజూడుమీతనిన్. 114

వ. అని మఱియుం దక్షక కర్కోటక ప్రముఖులైన చతుశ్శ్రీవశ్శ్రేష్ఠుల రూపనామం
బులు చతుశ్శ్రీనంబులకు గోచరంబుగా దృష్టంబును శ్రుతంబును గావించిన దదీ
యరూపనామంబులు వేదాంతసిద్ధవచనప్రకారంబున నాత్మకువేఱై యస్థిరంబగుట
యు దదీయసుఖచిహ్నంబులవలనం దెలిసినదై తదనంతరంబ మర్త్యమలోక పురుష
పరివృఢులం దెలుపందలంచి యిట్లనియె 115

చ. శుకపికశారికానినదశోభితకేళివనాంతరంబులన్
వికసితపద్మకైరవనవీనసుగంధసరోవరంబులం
బ్రకటసువర్ణగేహములభద్రగజేంద్రతురంగమాదులన్
సకలసువస్తుసంపదలసౌఖ్యద మైతగుమర్త్యమంగనా. 116

వ. ఏతద్భువనంబునంగలుగు రాజశేఖరుల నాలోకింపుము. 117

చ. నిజగజనాథయూథపదనిర్దళితోన్నదవైరిపార్థివ
వ్రజచతురంగసైన్యుఁడువిరాజితరత్నవిభూషణప్రభా
విజితవిభాకరుండుపరవీరభయంకరఖడ్గవిస్ఫుర
ద్భుజుఁడుకళింగభూభుజుఁడు తోయరుహాననవీఁడెచూడుమా. 118

చ. లలితలవంగకోమలవిలాసలతాపరిణద్ధచందనా
మలమలయక్షమాభృదసమానసుగంధవిశేషశీతలా
నిలవిలసద్గవాక్షచయనిర్మితహర్మ్యవిహారిపాండ్యుఁడీ
యలఘునిఁ జూడుమస్మదరహాససుధారసరంజితాననా. 119

శా. గంధేభేంద్రసమానయాన తెలియంగాఁ జూడుమీ నింజతు
ష్కంధిప్రాన్త మేదినీయువలయవిశ్రాంతప్రతాపాబ్జినీ
బంధుం యుద్ధకృశప్రసిద్ధబలవత్ప్రత్యర్థిరాజన్యని
ర్బంధుం సాంబశివార్చనానుగుణసంబంధుం జరాసంధునిన్. 120

శా. చౌదంతిన్యగదంతి గాఁగొని సహస్రాక్షుండు యుగ్మాక్షుఁడై
మోదంబొప్ప ధరన్జరించుగతిఁ బెంపున్సొంపు సంధిల్లఁగా
వేదండోత్తమవాహుఁడై వెలయు నేవీరుం బ్రభాభాసమా
నాదిత్యుం భగదత్తుఁ జూడుము నితంబాభోగ హేమాంశుకా. 121

శా. పూజ్యంబై తగు కౌరవాన్వయమునం బాహ్లీందజన్మించి సా
మ్రాజ్యంబేలు సుయోధనుం దెలివి మీఱం జూడు మొక్కింతది
వ్యజ్యోతిర్మయసాధనున్విహితబాహాదండకోదండదం
డజ్యానిర్యదఖండచండతరకాండప్రోద్భటాయోధనున్. 122

ఉ. తోయజగంధి చూడుము విధూతతమోగుణదివ్యతేజుఁడై
ధీయుతమూర్తియై వసుమతిన్విహరించు పయోజబాంధవుం
జేయుతఁ డంచు నెంచఁదగు తీవి వెలుంగుచున్న యానిరా
ధేయుని దానవైభవవిధేయుని వర్ణితభాగధేయునిన్. 123

సీ. జయము చే ధర్మనిశ్చయము చే వైభవోదయము చేఁ దగువాఁడు ధర్మజుండు
దిటము చే భుజబలోత్కటము చే రణజయార్భటము చేఁ బెంపొందు పవనజుండు
యుక్తి చే విబుధానురక్తి చే శరబాణశక్తి చే నధికుండు సవ్యసాచి
బుద్ధి చే నతులప్రసిద్ధి చే భాగ్యాభివృద్ధి చేఁ బొగడొందు వెలయు నకులుఁ
తే. డసమశరసుసుకుమారరసమనోహ, రాకారుండు సహదేవుఁ డంబుజాక్షి
వీరలే పురుపాండవవీరవరులు, పెంపుసొంపార నిటు విలోకింపవమ్మ. 124

చ. సుమహితధాళధళ్యరుచిసుందరకోమలవిగ్రహంబుపై
నమలతరేంద్రనీలనికరాసితవర్ణఘనాంశుకంబుతో
నమరిననీలమేఘురజతాచలరాజముఁ బోలె రేవతీ
రమణునిఁ జూడవమ్మ బలశాలునిఁ గోమలపాటలాధరా. 125

సీ. లలితరేఖాత్రయీకలితకంఠము వాఁడు ధవళవిస్తారనేత్రముల వాఁడు
ఆజానులంబిబాహావిలాసము వాఁడు కమనీయనీలాలకముల వాఁడు
హారశోభితవిశాలోరస్థలము వాఁడు తరుణారుణాంఘ్రిపద్మముల వాఁడు
మహనీయనీలకోమలశరీరము వాఁడు నవదరస్మితసుధాననము వాఁడు
తే. సరసకల్యాణగుణవిశేషముల వాఁడు, మదనశతకోటిసౌందర్యమహిమ వాఁడు
దేవకీనందనుఁడు కృష్ణదేవుఁ డితఁడు, వనితగనుఁగొమ్ము నేత్రోత్సవంబు గాఁగ. 126

మ. త్రిజగన్మోహనరూపవైభవునిసాంద్రీభూతకీర్తిం బ్రతా
పజయార్కున్ రతికామినీకుచతటీపాటీరముద్రాకరాం
బుజునింకంఠవిలంబమానవిలసన్ముక్తామణీమాలికా
వ్రజునిన్మారటకృష్ణమూర్తియగునీప్రద్యుమ్నునీక్షింపుమా. 127

ఉ. చక్కనివారిలోమొదలిచక్కనివాఁడగుతండ్రికన్ననుం
జక్కనివాఁడుభవ్యగుణసంపదఁదాతనుబోలువాఁడు పెం
పెక్కనకీర్తివాఁడుకమలేక్షణపౌత్రుఁడుశంబరారికిన్
మక్కువనందనుండితఁడుమానవతీయనిరుద్ధుఁజూడుమా. 128

వ. అని యివ్విధంబున నవ్వనిత యవ్విలాసినీతిలకంబునకు భూలోక పురుషపుంగవుల
వేర్వేఱ వివరించుచు ననిరుద్ధకుమారపర్యంతంబునుం జూపునప్పుడు. 129

సీ. అంగవంగకళింగబంగాళనృపులపైసారంగగతులచేఁజౌకళింప
గౌళనేపాళపాంచాలభూభుజులపైనవతటిల్లతరేఖనవఘళించి
మగధమత్స్యమరాటమద్రనాయకులపై మత్స్యపుటంబులమహిమనిగిడి
యాదవవృష్ణిభోజాంధకశ్రేణిపైయలతేఁటిదాఁటులనెళవుచూపి
తే. మఱియుగోపాలదేవమన్మథులమీఁద, బొల్పైకోలలగతిదాఁకిమిట్టితిరిగి
వ్రాలియనిరుద్ధునందుఁగ్రొవ్వాఁడిచిలుకు, ములికియైనానాకకలకంఠిబెళుకుఁజూపు.

చ. కనుగొనఁ గానెజల్లుమనెఁగైరవలోచనగుండెదేహమె
ల్లనుబులకించెఁగన్నులజలంబులుజాలయిపాఱెమోమునం
బెనఁగొనిదైన్యరేఖవవనీతగతింగరఁగెన్మనంబును
న్ననుపడియున్నతాపశిఖిప్రజ్వలభావమునొందెవింతయై. 131

ఉ. కన్నులఱెప్పలాఁగనివికాసపుఁజూపునుమౌనముద్రతో
నున్నమొగంబునిశ్చలతనొప్పుశరీరముగాఁబటంబుపై
నున్నతలీలవ్రాసినప్రియుంగనిసొక్కునఁదానునట్లయై
చిన్నెలుదక్కియుండెసఖిచేసినజంత్రపుబొమ్మకైవడిన్. 132

తే. అతనిలావణ్యసరసియందతివచూపు, నిండుకొనిబారులయ్యెనుగండుమీలు
నుప్పతిలిగుంపులయ్యెనీలోత్పలములు, పాదుకొనిమూఁకలయ్యెఁబుష్పంధయములు.

ఉ. చూచుఁజలించిపైఁబడఁగఁజూచుఁగుచంబులనొత్తిపట్టఁగాఁ
జూచునఖాలిమైఁజెనకఁజూచుసుధాధరబింబమానఁగా
జూచుఁగవుంగిటంబెనఁగఁజూచుఁగపోలముముద్దుపెట్టఁగాఁ
జూచులతాంగియమ్మదనసుందరరూపముఁజూచిభ్రాంతితోన్. 134

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కోకకుచ తనరుచిరావలోకనంబులు పరమశాంతుని హృదయంబు నంబోలె దత్సౌందర్యలహరీమగ్నంబై యానందలహరిం దేలుచున్న నెట్టకేలకు మరలించి కుంభాండక తనూభవ ముఖాంబుజంబున నిలిపి యిట్లనియె. 135

ఉ. వీఁడుగదమ్మనానిదురవేళఘటించినవాఁడుకోమలీ
వీఁడుగదమ్మపంచశరవిద్యలుచూపినవాఁడుతొయ్యలీ
వీఁడుగదమ్మనాహృదయవిత్తమునాచినవాఁడుయుగ్మలీ
వీఁడుగదమ్మయీవిరహవేదనఁగొల్పినవాఁడునెచ్చెలీ. 136

క. నిన్నుండిపీనిరూపముఁ, గన్నులఁజూడంగఁగలిగెఁగానేటికినో
క్రొన్ననఁబోఁడిరోనీఋణ, మెన్నిభవంబులకునైననీఁగంగలనే. 137

వ. మేఘాగమనంబునకు నెదురుచూచుచున్న మయూరంబువిధంబున సంపూర్ణపూర్ణిమా చంద్రబింబోదయంబుఁగోరుచున్న చకోరంబుకైవడి, స్వాతివర్షంబు నపేక్షించుచున్న మౌక్తికశుక్తిచందంబున, హృదయంగమాకారుండైన యీరాజకుమారుతోడిసంభోగంబునకు నాహృదయంబు నిరంతరవ్యాపారంబై యభిలషించుచున్నయది. దురంతంబైన విరహపారావారంబు నీఁదవశంబుగాక మునుంగుచున్న నాకుం దెప్పవిధంబున నాభాగ్యవశంబున నీవు సంఘటించితివి. ఏయుపాయంబుననైన నీతనిం దెచ్చి మామకమనోరథం బీడేర్చి ప్రాణదానంబుసేయవలయు నిదియనుచితంబని విచారించెదవేని నాకర్ణింపుము. 138

సీ. కలలోనఁగన్నవార్తలకింతవలవంతకేమికారణమనియెంచుకొంటి
నాయునికిఁగనుఁగొన్ననాసాటివారిలోనిదిలాఘవంబనియెంచుకొంటి
మదిలోననీమాటమఱచియుండెదఁగాకయెంతలేదనిబుద్ధినెంచుకొంటి
గుఱుతెఱుఁగనివానికూర్మికాశించిననేమిఫలంబనియెంచుకొంటి
తే. నేమిసేయుదువానికామనోజ్ఞ, వదనపూర్ణేందుచంద్రికావ్యాప్తిఁజంద్ర
కాంతరత్నంబుకైవడిఁగరఁగియున్న, భావమునధైర్యమింతైనఁబాదుకొనదు. 139

ఉ. కావునఁబక్వబింబఫలకాంతులతోఁదులఁదూఁగువానికె
మ్మోవిసుధారసంబుమదిమోహముదీఱఁగనానకుండినన్
భావభవజ్వరజ్వలనబంధురతీవ్రశిఖాకలాపతా
పావహమైననాదుహృదయవ్యథదీఱునెయెన్నిభంగులన్. 140

మ. కలికీమాటలువేయునేమిటికి నీకాయంబుతోవానితోఁ
గలయన్భాగ్యముగల్గకున్నవిభునింగాఁజేయుమీవీనిరాఁ
గలజన్మంబుననంచుబ్రహ్మకునమస్కారంబుఁగావించియ
వ్వలదేహాంతరతీవ్రలబ్ధికుచితవ్యాపారముంజేసెదన్. 141

తే. అనుచుఁ జెలిపల్కు ఖేదవాక్యములతోన, వేఁడినిట్టూర్పుగాడ్పులావిర్భవించె
నూరుపులతోనకన్నీరులేఱులయ్యె, నశ్రువులతోనపరశంబయ్యె మేను. 142

తే. అతివిదురవస్థఁ గనుఁగొని యాత్మఁ గలఁగి, యువతి వివశతఁ దీఱంగ నుపచరించి
యనుగుణంబైన మధురవాక్యముల మనసుఁ, జల్లఁ జేయుచునుండె నాసమయమునను.

వ. అని శుకుండు పలికెననినఁ దదనంతరవృత్తాంతం బెట్లయ్యె నెఱింగింపుమనుటయు.

చ. చతురవిహారహారమణిసాంద్రలసద్భుజమధ్యమధ్యని
ర్జితమృగరాజరాజసరసీరుహమిత్రసునేత్రనేత్రశో
భితవసుభద్రభద్రగజభీతిహరాదరభావభావజా
హితమతివాసవాసవమణీద్ధరుచిస్ఫుటకేశకేశవా. 145

క. దురితపరితాపపరిహర, చరితాభరితాదరాత్మశంకరహృదయ
స్మరితహరిదశ్వకోటి, స్ఫురితాస్ఫురితారినినదసంశ్రుతివినుతా. 146

భుజంగప్రయాతము. మహామంగళాకారమాస్నేహమోహా
వహాభూధరోత్సాహవారాహదేహా
గుహాత్మజ్ఞసాంచిత్యఘోరాఘదాహా
మహామంగళాద్రిప్రమావత్సుగేహా. 147

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరాయనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్య నిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీవత్సవైజయంతీ
శ్రీవనితాకౌస్తుభాదిశృంగారవిలా
సావహవక్షస్స్థలభువ
నావనసంభ్రమణమంగళాచలరమణా. 1

తే. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనిరి రోమసూతుఁ
డా పరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె. 2

వ. అంత. 3

సీ. వినతాతనూజకేతనకళాసంప్రాప్తజనితానురాగవిస్తారమనఁగ
నపరదిగ్జలధినాయకసమర్పితఫుల్లహల్లకమాల్యప్రభాంకమనఁగ
సమరసన్నాహరక్షశ్ఛటావిదళనకోపాగ్నికీలాకలాపమనఁగ
తత్కాలతాండవోద్ధతమహాబిలకేశవరమణిమకుటరుగ్వ్యాప్తియనఁగ

తే. భాపరిగ్రహణార్థసమీపవర్తి, గంధవహబంధుతేజఃప్రకాశమనఁగ
నస్తశైలాగ్రమున భాస్వదరుణదీప్తి, మండలంబయ్యె మార్తాండమండలంబు. 4

చ. ఇనుఁడు కరంబులం బొదివి యింపుగ సంగమమాచరింపఁ బ
ద్మినివదనంబు నన్నగవు మీఱ వికాసవిలాసమూని లో
నన ద్రవముబ్బి సొక్కి నయనంబులు మూయుచు నిద్రఁ జెందెనో
యన ముకుళీభవించె దివసాంతమునందుఁ బయోజషండముల్. 5

చ. ఇనునకుఁ బద్మినీకువలయేక్షణపై మది నెంత మోహమో
తను నెడఁబాసి యెంత పరితాపమునొందునొ నాల్గుయామముల్
చనిన పునస్సమాగమము సంఘటనంబని తెల్పుమంచుఁ దాఁ
బనిచె సరస్యుపాంతతరుపఙ్క్తులనీడల పేరి దూతలన్. 6

క. కమలినిపయిఁ గూరిమిచే, రమియించెం గాన నశుచిరాహిత్యముగా
నమరందాన మొనర్చిన, క్రమమునఁ గమలాప్తుఁ డపరకంధిం గ్రుంకెన్. 7

తే. అంబురుహసంభవాండగేహాంతరమున, దీపకంబైన భాస్కరదీపకళిక
యవలిదిక్కునఁ జేరిన యంధకార, బంధురంబయ్యె దశదిశాభాగమునను. 8

చ. అనయము జీవకోటికి భయంబుగ దారులు గట్టి కొల్లఁ గై
కొన సెలవిచ్చెఁ జోరులకుఁ గూర్మి పరాంగనలన్ రమింపఁ గాఁ
బనిచె విటావలిన్ భువనబంధుఁడు లేని యరాజకంబుచేఁ
దనరపమైచరించె వసుధాస్థలిఁ జీఁకటిపాలెగాఁ డొగిన్. 9

సీ. ఆదట దీరంగ నంభోజగంధుల బటువు గుబ్బలమీఁదఁ బ్రాఁకి ప్రాఁకి
కోరిక ఫలియింపఁ గుంభీంద్రయానల యధరపల్లవముల నాని యాని
ముచ్చట దీఱంగ ముకురబింబాస్యల నిద్దంపుఁ జెక్కిళ్లు నివిరి నివిరి
యభిలాష దనియంగ హరినీలవేణుల మవ్వంపుఁ గొప్పులు దువ్వి దువ్వి

తే. యంధకారాఖ్య కామాంధుఁ డన్యసతుల, నలముకొనుచుండెఁ గాని దోషానుభవము
తపనకరఘాత నెపమునఁ దాఁకు ననుచు, నెఱుఁగలేఁడయ్యెఁ దామసుం డేమి యెఱుఁగు.

క. జీవనమె జీవనంబై, యీవిధమున నున్న పమ్ము నెడచేసెనయో
దైవమని ఖేదమొందెడు, కైవడి నమరెన్ రథాంగకరుణరవంబుల్. 11

సీ. పరునిరాకను నిశావాససజ్జిక మింటఁ బఱచిన వెన్నెలపానుపనఁగ
గగనకేశుని మస్తకమున దిక్పాలురు పూజచేసిన యట్టి పువ్వులనఁగ
దట్టమై తిరుగుచున్నట్టి ఖేచరకోటి ముత్యాలగొడుగుల మొత్తమనఁగ
దమము గర్వము డంపదండెత్తి శేరాజు ముందఱ నడపించు మూఁకయనఁగఁ

తే. గరలి మరుఁ డూర్ధ్వలోకము గ్గెలువఁ బింజ, పింజఁ గొన నేయు పుష్పాస్త్రవితతి యనఁగఁ
గన్నులకుఁ బండువై తోఁచె గగనభాగ, మండనంబైన తారకామండలంబు. 12

సీ.* అధిపలాలితలైన స్వాధీనపతికలు నలుకదీఱిన కలహాంతరితలు
పరునిరాకలు గోరు వాసకసజ్జికల్ పతివంచకలు విప్రలబ్ధసతులు
పొరుగూరవిభులున్న ప్రోషితభర్తృకల్ కలహించి విడనాడు ఖండితలును
ధవులు వేగంబరాని విరహోత్కంఠితల్ సంకేతగతలభిసారికలును

తే. రమణసంభోగవిప్రలంభములనొంది, రష్టవిధనాయికలు నిట్లు లతిశయముగఁ
గువలయానందభావానుగుణ్యకళల, విలసితంబైన యన్నిశావేళయందు. 13

శా. మందాక్షాంచలముల్ గ్రమించి కులధర్మస్రోతసుల్ దాఁటి త
న్నిందాభీతిమహాటవుల్ గడచి పొందెన్ బుంశ్చలీకోటి ని
స్సందేహస్ఫురణన్ భుజంగనివహత్సాంకేతికస్థానముల్
కందర్పుండను మంత్రదేవత సమాకర్షింపఁ గానయ్యెడన్. 14

ఉ. చీఁకటివేళ సంచరణ సేయుచు నిక్కువలైన చోట్లన
త్రోఁకల నిల్చుచుం జనుల యల్కుడు కొయ్యన లోఁగియుండుచుం
గాఁకలయూర్పులుస్సురనఁ గావిటకోటి భుజంగభావముల్
గైకొనియుండె నిందున నెకావలె వారి భుజంగనామముల్. 15

సీ. గళరవంబులు రద్దిగాఁ జెలంగింపక పలుమారు మెల్ల నెపలుకుమనుచుఁ
దమికొద్దినధరబింబము గంటువడనీక మొనపంట నొక్కింత మోపుమనుచు
గుబ్బచన్నులమీఁద గోరుతేర్పడనీక నేర్పుతో నొయ్యన నివురుమనుచు
రతిసుమాళమున నార్భటము గావింపక నిలుకడ చల్లఁ గాఁగలయుమనుచుఁ

తే. గాముకుల యందుఁ గూర్ములు గలిగియుండి, యనురహస్యంబు బయలగున నెడి భీతిఁ
గలసిరిబ్భంగి సాంకేతికముల యందు, జారకాంతలు మోహితస్వాంతలగుచు. 16

ఉ. ఆసమయంబునం గువలయప్రియమైన ప్రభుత్వరేఖను
ల్లాసరసంబు మోమునఁ దొలంగఁగఁ జల్లనిరాజటించువి
శ్వాసముతోడ లోకులు ప్రశంసలు సేయఁగఁ బూర్వశైలసిం
హాసనమెక్కెఁ జంద్రుఁడు నిజాభ్యుదయంబు జగత్ప్రసిద్ధిగన్. 17

సీ. భూనభోంతరములఁ బూర్ణీభవించు తమంబుల నుచ్చాటనంబు చేసెఁ
వసతుల మెలఁగు జీవంజీవవిహగ కదంబంబు నాకర్షణంబు చేసెఁ
గవగూడి చెలఁగు జక్కవల క్రీడావిలాసంబులు సంస్తంభనంబు చేసెఁ
సలిలమధ్యంబులఁ జెలువొందు కైరవారామంబుల వశీకరంబు చేసెఁ

తే. నలినపత్త్రికి విద్వేషణంబు చేసెఁ, దమ్మిచేరాశకల మారణమ్ము చేసెఁ
బొసఁగ వెన్నెలమంత్రవిభూతిఁ జల్లి, మహిమఁ జూపి సుధాకరమాంత్రికుండు. 18

సీ. జతనంబుతోఁ దేఁటి సంచిణీహాసము భిన్నీదుము దారుగాని గుడిన డువఁ
గలువల వొరచల్ల గాలివజీరులు పూని రాస్తానుచ పాను గొలువఁ
బెంపు మీఱు వసంతఘోషు వాహు జురుననుండి చెలావణిహొనరు దెలుప
నెమ్మిఁ గోవెలనిశానీ దారుగములు కర్నాచీడ మారముల్నాదు సేయ

తే. సరణి కావాలు రంగు రఝుల్చొపుటములు, రహిగ నటియించు చిలుక హిరాకి నెక్కి
కెంజిగురు సైపు కేలనంకించుకొనుచు, మదనుపాదుసహా దండుగదలెనపుడు. 19

వ. అంత. 20

మ. చణబాహాబలశాలి మన్మథుఁడు చంచచ్చంచరీకచ్ఛటా
గుణటంకారరవప్రచండసుమనఃకోదండనిర్ముక్తదా
రుణచూతాంకురబాణముల్బఱపె సక్రోధాత్ముఁడై మానినీ
మణిధైర్యంబను జోడు చించుచు మనోమర్మంబులందూఱఁగన్. 21

మత్తకోకిల. మత్తకోకిలశారికాశుకమంజుమోహననాదసం
పత్తికిన్మలయాచలానిలపద్మశాత్రవచంద్రికో
ద్వృత్తికిన్సుమహాసనాపదవీభ్రమద్భ్రమరస్వనో
త్పత్తికిన్మదినోర్వఁజాలకతల్లడిల్లుచునుండఁగాన్. 22

క. పగనొందుచుఁజెలికత్తెలు, మృగమదఘనసారగంధమృదుకుసుమాదుల్
తగఁదెచ్చిశిశిరవిధులా, మగువకుఁగావించిరప్పుడుమఱియున్మఱియున్. 23

సీ. విభునికౌఁగిటికినైవెతఁజెందుమేనికిఁజందనపంకంబలందనేల
చందనంబునఁగసుగందెఁగదాయనిగ్రక్కునబన్నీటఁగడుగనేల
పన్నీటివలనఁదాపంబుమించుటఁజూచిచంద్రరజంబుపైఁజల్లనేల
చంద్రరజంబుచేజనియించెసెకలంచువెసఁదాళవృంతముల్విసరనేల
తే. తాళవృంతములనువడఁదాఁకెననుచు, వగవఁగానేలనేరనివైద్యకరణిఁ
దనుగుణమెఱుంగఁజాలకతమరుసేయు, మందులకెమందులొనరించిరిందుముఖులు.

తే. ఎన్నియుపచారములుచేసిరిందువదన, లన్నియునుజూడమునుపటికన్నమిగుల
బాధకములయ్యెదయలేనిప్రభువుతోడ, మందలించినమనవులచందమునను. 25

వ. ఇక్కరణి నక్కువలయాక్షి విరహాతిశయంబున నోర్వంజాలక పరితపించుటకు సఖీ
జనంబులు విచారమగ్నాంతరంగలై కుసుమసాయకునుద్దేశించి యిట్లనిరి. 26

ఉ. తల్లిసమస్తభాగ్యనిధితండ్రిదయాపరమూర్తినీచెలుల్
చల్లనివారునీవుకడుఁజక్కనివాఁడవుపొంకమైననీ
విల్లుసమాధురింబరిఢవిల్లుమృదుత్వమునీదువర్తనం
బెల్లనయోగ్యఘాతనకునేటికిరోయవుమీనకేతనా. 27

చ. పురహరదేవునింజెనకఁబోయితదుగ్రలలాటనేత్రభీ
కరదహనార్చులంగలసికాలితివంతటనుండియైనను
బరులనుబీడపెట్టనికృపాగుణమేటికిలేదునీకుఁగా
పురుషులురాజదండనముఁబొందియునైజముమానరేకదా. 28

వ. అనిపలికి సుధాకరు నుద్దేశించి. 29

సీ. కువలయంబులనుగ్గొన్నచల్లనిచూపుకమలబృందములందుఁగలుగదయ్యె
నలచకోరములపైఁగలుగుదాక్షిణ్యంబుజక్కవగములందుఁదక్కువయ్యె
సప్రాణవిభుకైనసతులపైకూర్మియనాథకాంతలయందునాస్తియయ్యె
నిందూపలములపైనెనయుసౌహార్దంబురవికాంతములయందురహితమయ్యె
తే. పక్షపాతంబుమానవేపక్షమునను, రాజదోషాకరుఁడవుగారామరామ
ధానఁజేసిసుమీ! నీదుమేనియందు, నంకమైనిల్చియున్నదయ్యపయశంబు. 30

క. పగలొప్పనిసౌమ్యతనై, జగుణంబగునీకునింతచలమేటికయో
తగుపూర్ణకళానిధితో, మొగమెఱుఁగనివాఁడవాకుముదినీరమణా. 31

వ. అని మలయపవను నుద్దేశించి. 32

శా. ఎంచంజల్లనివాఁడవై సరసులందిష్టంబువాటించుచుం
బంచప్రాణములై మెలంగుదువుమాపద్మాక్షి యందిట్లుబా
ధించంజొచ్చితివియ్యెడన్మరునిబుద్ధిన్నీస్వభావంబువ
ర్జింపంజెల్లునెనీగుణంబుగదదాక్షిణ్యంబుమందానిలా. 33

వ. అని పికశుకనికరంబుల నుద్దేశించి. 34

క. ఒకమతికై యుండెడుమీ, రకటాచెలియెడలనింతయతికూహకమా
పికమాశుకమాయికమా, సకమాసుకుమారగాత్రినాయమెయేచన్. 35

వ. అని పలుకుచున్నసమయంబునం జిత్రరేఖం గనుంగొనియుషాంగన తన మనోహరుం
డైనయనిరుద్ధుని సరససౌందర్య సౌకుమార్యంబులు పలుమారుఁ బ్రస్తుతించుచు
నిట్లనియె. 36

ఉ. ఔనటపమ్మవానిసరసాధరసారరసామృతంబు నే
నానకయింకతాళఁగలనాలలనాకలనాదకీరసం
తానముసేయురంతుముదితామదితానదితాపమయ్యోస
స్నానవిధంబునీ దెగదనాయెదనామదనాభుఁజేర్చినన్. 37

వ. అనిపలికిన. 38

చ. విరహమునొందకమ్మవిభువేగమెతోడ్కొనివత్తునంచునా
సరసిజగంధియోగబలసంపదచేగగనప్రచారయై
యరిగెననేకపట్టణవనాచలశైవలినీచయంబుస
త్వరవిభవంబునంగడచితానటయేఁగుచుఁగొంతదవ్వునన్. 39

శా. కాంచెంగాంచనగాత్రిసౌధశిఖరాగ్రస్వర్ణపాంచాలికా
చంచన్నీలమణిప్రకల్పితకచప్రక్షిప్తభవత్తారకం
బంచోదంచితహృద్యవాద్యరవశుంభద్ద్యామపూజాలస
త్కేళింఛామిత్రగురుస్తమంటపసహస్రస్ఫారకద్వారకన్. 40

వ. కనుంగొని మనంబునఁ బెనంగొనుప్రమోదంబునఁ బ్రమాదంబగు విద్యావిశేషంబున
నన్నగరంబుఁ బ్రవేశించి సమంచితప్రాసాదరేఖా పురోభాగ మహోన్నత స్తంభా
గ్రవిరచితదేదీప్యమానదీపికాకదంబక ప్రతిబింబవిడంబితసాంద్ర చంద్రశాలాస్థగి
తపద్మరాగ మణిగణ చరణారుణకిరణస్ఫురణవలన నిశాసమయంబయ్యును దివాభా
గంబునంబోలెదృగ్గోచరంబగుతదీయ సౌభాగ్యంబునకు నాశ్చర్యంబునొందుచుంగ
లితకాంచనకనత్కవాట కమనీయ చతుర్ద్వార చారుతర ప్రాకారంబును, మహోగ్ర

సాధనసమగ్రజాగ్రద్వీరభటసమూహ సమావృతంబును, రుక్మిణీసత్యభామాప్రము
ఖాష్టమహిషీషోడశసహస్రసుందరీసందోహమందిరామందసుందరంబును, బద్మరాగ
వజ్రవైడూర్యగోమేదికపుష్యరాగ మరకతనీలముక్తాప్రవాళ ఖచితస్తంభకుడ్య వా
తాయనవితర్దిప్రదేశంబును, బ్రద్యుమ్నసాంబసంకర్షణసుధేష్ణాది కుమారవిహారసౌధ
యూథాభిరామంబును, సకలసౌభాగ్య లక్ష్మీనివాసంబునునగు గోపికావల్లభుమం
దిరంబునందనుశృంగారంబునకుసారంబును, విలాసంబునకువాసంబును, భోగంబునకు
యోగంబును, భాగ్యంబునకుయోగ్యంబును, స్తోత్రంబునకుఁబాత్రంబునునై,
సహస్రభానుప్రభాభాసమానంబగు ననిరుద్ధకేళీసౌధంబులోపలం బ్రవేశించియుండు.

క. అలరుక్మలోచనాకుచ, కలశయుగాన్వితనిరూఢగాఢాశ్లేషో
జ్జ్వలపులకాంకితదానవ, సలలితసురతప్రసంగజనితశ్రముఁడై. 42

సీ. బంగారుదివియకంబములపైనిరువంకదీపికాకాంతులుతేజరిల్లు
నమలమాణిక్యపర్యంకభాగంబునఁబరువంపుజాజిపూఁబాన్పుమీఁద
నొకకేలుతలక్రిందనునిచిరెండవకరంబూరువుపైఁజాచియొత్తగిల్లి
పరుపుపైముత్యాలసరులుకుప్పవడంగఁజెలిదమ్మితళుకుకన్నులుమొగిడ్చి
తే. పూఁతనెత్తావిగమ్మునఁబొలయుచుండ, నూర్పులొక్కింతముద్దురులైయుప్పతిల్ల
నిదురపరవశముననున్నయదుకుమారుఁ, గాంచెఁదనగొప్పకన్నులకఱవుదీఱ. 43

ఉ. మీసముతీరుఁజూచిజిగిమేనిపటుత్వముఁజూచిమోములో
హాసముఁజూచిచేతులయొయారముఁజూచిమనోజ్ఞరూపరే
ఖాసమలీలఁజూచియహహాయనుచుందలయూఁచిముందుదా
వ్రాసినభావమెంచితలవంచుకొనెన్జలజాక్షిసిగ్గునన్. 44

వ. తదనంతరంబ. 45

మ. తనసమ్మోహనవిద్యచేజనులనిద్రాముగ్ధులంజేసియ
య్యనిరుద్ధుంగొనిఖేచరత్వముననుద్యద్వేగయైయేగిబా
ణనిలింపాహితరాజధానియగుశోణాఖ్యంబ్రవేశించియ
వ్వనజాతాక్షియుషాలతాంగిసుషమావత్సౌధముంజేరఁగన్. 46

వ. వచ్చుచున్నసమయంబున. 47

ఉ. ఎప్పుడువచ్చునోకువలయేక్షణయాతనిఁదోడుకొంచునే
నెప్పుడుచూతునోసదమలేందునిభంబగువానిమోమునా
కెప్పుడుగల్గునోయతనినింపుగఁగూడెడుభాగ్యమంచునా
కప్పురగంధితాపమునఁగంటికినిద్దురలేకవేఁగుచున్. 48

ఉ. నావెతచూడలేకకరుణాపరురాలగుచిత్రరేఖదా
నావిభుఁదెత్తునంచునకటాపరభూమికిసాహసంబునం

బోవుచునుండెనాకొ అకటఁబోయినకార్యమునిర్వహింపరో
దేవతలారనాదిగులుదీఱఁగమీకునమస్కరించెదన్. 49

వ. అనితలంచుచు. 50

తే. తరుణియిబ్భంగిఁగుసుమకోదండచండ, కాండనిర్భిన్నహృదయయైకరఁగుచున్న
యవసరంబునరతిమనోహరకుమారుఁ, దెచ్చిపానుపుపైనుంచెమచ్చెకంటి. 51

వ. అప్పుడు. 52

చ. హృదయముఝల్లుఝల్లుమననెంతయువిస్మయమందిచూచిపెం
పొదవినభ్రాంతిచేతనిదియుంగలగాదుగదాయటంచునె
మ్మదిఁదలపోయుఁగ్రూరుఁడగుమారుఁడుచేసినయింద్రజాలమో
యిదియనియెంచుఁబర్వతజనందుకళావనమోహితాత్మయై. 53

వ. అంత. 54

క. తెలివొందిచిత్రరేఖా, కలవాణింగౌఁగిలించికన్నులహర్షా
శ్రులుజడిగురియఁగఁదనువునఁ, బులకాంకురముల్జనింపఁబొంగుచుఁబలికెన్. 55

ఉ. ఈసుకుమారమూర్తినిపుడీడకుఁదెచ్చితిప్రాణదానముం
జేసితినీకుమేల్తలఁజేయఁగనేరనమస్కరించెదన్
నీసుగుణంబునీనెనరునీయుపకారముముజ్జగంబులన్
వానికినెక్కెనీకథలువర్ణితమయ్యెడుఁగాకకోమలీ. 56

క. అనిపలుకుచున్నబాలిక, వినయోక్తులగారవించివేడుకతోడం
జనియెనిజమందిరమునకు, వనజాననయుండెనిచటివాంఛలుమీఱన్. 57

ఉ. లేచుటయెప్పుడోనిదురలేచినపిమ్మటనన్నుఁగన్నులం
జూచిమనోనురాగమునసొక్కికవుంగిట గారవింపఁగాఁ
జూచునొలేకనామమతసుద్దియెఱుంగమిఁజేసివింతయై
తోఁచుచునుండునోయితనితోనపుడేమనిపల్కుదాననో. 58

మ. అనిచింతింపఁగనిద్రమేల్కనియతండాకర్ణవిశ్రాంతమో
హననేత్రాంబుజముల్కనీనికలుచాయల్దేరఁగావిచ్చిచూ
చినయాచూపుఘనంబునన్దగిలెఁగించిన్మధ్యకున్బాభవభూ
ధనురుద్యత్కటకాముఖాంకకరసంధానప్రయోగాస్త్రమై. 59

ఉ. నాథుసుదర్శనంబువలనన్మదనగ్రహమోక్షమయ్యెబిం
బాధరకున్సుదర్శనమహామహిమంబిటువంటిదేకదా
యీధరఁదత్ప్రయోగముననెట్లుగ్రహంబులునిల్వనేర్చుఁద
త్సాధకులైనమాంత్రికులుసారమెఱుంగుదురప్పుడిప్పుడున్. 60

గీ. ఇవ్విధంబున మేల్కాంచి యవ్విభుండు, ద్వారకాపురకనకసౌధప్రదేశ
చారుతరరత్నపర్యంకశాయి గాఁగఁ, దనుదలంచుచు లేచి కన్గొనెడునపుడు. 61

సీ. కాఁకలు దేరు బంగరుసలాక యనంగఁగ సటువాసిన చంద్రకళ యనంగ
నదను బుల్కడిగిన యట్టిముత్యమనంగ సానఁబట్టిన కాముశరమనంగ
మెలపుతో నిల్చిన మెఱుపుతీఁగె యనంగ నవకంబువోని క్రొన్నన యనంగ
జీవకళల్గలచిత్రరూపమనంగఁ బరువంబు దప్పని విరి యనంగఁ
గరగు ననుబోసి మోహనాకారగీరేఖ, యొసఁగ దీర్చిన శృంగారరసమనంగఁ
దనసమీపంబునందున తరుణిఁ జూచి, మన్మథకుమారుఁ డాశ్చర్యమగ్నుఁడగుచు. 62

క. మొదలను సేవసియించిన, యదిద్వారకలోని వజ్రహర్మ్యము గాదా
యిదియేమి వింతయిపుడిది, సదమలమాణిక్యఖచితసౌధంబయ్యెన్. 63

వ. అని విచారించుచు నవ్వరారోహ నాలోకించి. 64

సీ. పోలఁతి మోమునకు సంపూర్ణేందుబింబంబు వెలయని వాళి గావింపవచ్చు
శంపాంగి మేనికిఁ జాంపేయపుష్పముల్ వరుసతో బడిసివైవంగవచ్చు
జలజాక్షి కురులకు జాతినీలంబుల నొగిదృష్టి పేరు గానునుపవచ్చుఁ
గలకంఠకంఠి వీనులకు శ్రీకారముల్ రక్షయంత్రములు గా వ్రాయవచ్చు
నౌరయీరూపవతికిరంభాదివేల్పు, చెలులనుడిగంపుబుడుతలఁ జేయవచ్చు
ననిన దోషంబుగలుగదీయర్థమందుఁ, జూడ మెన్నఁడు నిటువంటి సుందరంబు. 65

గీ. అనివిచారించు నెడఁగింబిదవనతాస్య, పద్మయైతనకై ప్రేమబయలుపఱుచు
కలికినిడువాలుతళుకుఁ గన్నులను బెళుకు, చూపులను జూచుచున్న యాసుదతి కనియె. 66

ఉ. ఎవ్వరిదాన వేకువలయేత్తుణయొయ్యది నీదు పేరు నీ
వెవ్వని మేలు దానవిపుడేమికతంబున నన్నుఁ దెచ్చితీ
విప్వరసౌధదేశమున కింతయు దాఁచక తెల్పునావుడుఁ
నవ్వును సిగ్గుఁ గూడి వదనంబున దాఁగిలిమూఁతలాడఁ గాన్. 67

గీ. తళుకువజ్రంపుఅవలయందంబుగులుకు, [illegible] తేటముకురబింబములవంటి
చెక్కుఁగవనిండి కెంపుల చెక్కడంపుఁ, గమ్మలను గ్రమ్మఁ బలికె నా కలికి యపుడు. 68

మ. ఇదిబాణాసురపీడు శోణపురమా యింద్రారి మాతండ్రి పెం
పొదవన్నాకును పాభిధాన మొగి నీ యొయ్యారపుం రూపుస్వ
ప్నదశం గాంచిన దాననై విరహసంతాపంబునం జెందస
మ్మదలీలన్నినుఁ దెచ్చెఁ బ్రాణసఖి శుంభద్యోగవిద్యోన్నతిన్. 69

ఉ. కన్నియఁ గాని యన్యసతిఁ గాను శరీరము నీదు సొమ్ముగా
మన్నన చేసి యేలుకొను మా వినుమా యనుమానబుద్ధినై

వన్నెలయించె దేనిరమణా యిక నేమను దాననిన్ను నా
కన్నులఁ జూడఁ గల్గెఁగద కాఁగలయట్లగు దైవయోగముల్. 70

వ. అనిపలికి యక్కాంత చింతాసముద్భ్రాంతస్వాంతరంగయై తలపంచుకొని యూర కుండె నప్పుడు. 71

సీ. తొలుత నాతని రూపుఁ గలఁగన్న యాదిగా మగుడ నొకదినము లే యుగములయ్యెఁ
బటముపై నతని రూపముఁ జూచినది మొదల్ గడచు జాములె యుగములయ్యె
సఖి వానితోడి తేఁ జనిన యంతట నుండి యువిదకు గడియలే యుగములయ్యెఁ
దరువాత నతఁడు నిద్దుర లేచునంతకు యువతికి నిమిషముల్ యుగములయ్యె
తే. నతఁడు గౌఁగిటఁ గదియించునంతలోన, నుత్పలదళాయతాక్షికొక్కక్షణమె
యుగసహస్రంబులై తోఁచుచుండె నప్పుడు, వనితతమకంబుఁ దెలుప నెవ్వరివశంబు. 72

చ. పలుకులలోని ప్రార్థనయు భావములోఁ గల తెంపు మోములో
వెలవెల చూపులోఁ బొడము విన్ననయూర్పులలోని వణంకుని
మ్ములఁ బొడగాంచి యమ్మదన మోహనుఁ డెంతయు సంతసించెఁ దా
వలపుల మర్మముల్ దెలియవచ్చుఁగదా ఘనులైనవారికిన్. 73

వ. అప్పుడు. 74

సీ. అకలంకచంద్రబింబాననయూరు దేశంబుల వెంట సంచరణచేసి
కోమలాంగి నితంబభూమండలమునఁ గ్రమముతోఁ బ్రదక్షిణములొనర్చి
మృగనేత్ర గంభీరమగు నాభిసరసిలో నవగాహనక్రీడ లాచరించి
గంధసింధురయాన కఠినకుచోత్తుంగ శైలాగ్రమునఁ బునశ్చరణసలిపి
తే. పడఁతిమందస్మితసుధానుభవతననిమి, షత్వమును గాంచెఁ గాని పాంచశరిచూపు
లపున నావృత్తిమోక్షంబు నందవయ్యెఁ, గాముకులపుణ్యములు భోగకారణములు. 75

సీ. తనువులదిగుపాలుకనుదోయి బెళకుముత్యాలరాసులు తలఁబ్రాలు చేసి
తూఁరుదుండెములాడుతొడవులరుచిదీపకళికలు మంగళార్తులుగఁ జేసి
యలఁతఁ జిప్పిలు ఫాలముల ఘర్మజలము మొగ్గలగుంపు తగు బానికములు చేసి
పొదివి మేనులఁ దోఁచుపులకాంకురంబులు తుకముజాజాలపాలికలు చేసి
తే. సంప్రకాశించు విరహాగ్ని సాక్షిగాఁగ, బాణకన్యానిరుద్ధుల పరిణయంబు
నర్థిగావించె మకరమీనాధిపతుల, యదను దెలిసిన ననవింటి యాజ్ఞికుండు 76

క. లలనామణి కప్పుడుగు, బ్బలపొంగున బిగిసి అవిక పట్కనఁ బగిలెన్
జిలుకరహదారు రాహులు, తలిరాకు పిరంగి విసరు దాఁకెన సంగన్. 77

మ. రమణిం గొబ్బునఁ గౌఁగిలించి పయికిన్ రాఁదీయుచో గల్లనం
గమనీయాంగద హేమకాంచరశనా ఘంటారవంబుల్చె

కముహూర్తంబిదియంచుఁదెల్పుచుమహాకందర్పమౌహూర్తికా
సముహస్తాయసదండభిద్భవఘుణాంచల్లోహయంత్రాకృతిన్. 78

ఉ. కాంచనగాత్రిముద్దుపగఁగాంచికవుంగిటఁగుబ్బలంటఁగీ
లించిసుధాధరంబుఁగబళించిహసించికపోలపాళిఁజుం
బించిచమత్కరించిపలపించికళల్గరఁగించిమించిసో
క్కించికమన్ఖుఖించికిలికించితకేళిరమించెవేడుకన్. 79

సీ. సురుచిరాంబరబంధవరణంబుభేదించి వ్రీడాబలంబులవిఱుగఁదోలి
ఘనకుచశైలదుర్గములలగ్గలుపట్టి జఘనవసుంధరాచక్రమాఁగి
యూరూరుసంయుక్తతోరణంబులుగట్టి చతురుఁడైమధ్యదేశంబుఁబొదివి
యంగాంగములుభుజాహంకృతిలోఁగొని యాననభండారమాక్రమించి
తే. సురతసంగతిజయలక్ష్మిసారిదిగాంచి, తరుణికౌఁగిలినిజరాజధానిగాఁగ
నెలమిమన్మథసామ్రాజ్యమేలుచుండె, సిద్ధసంకల్పుఁడయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు. 80

ఉ. చంచలలోచనన్సురతసౌఖ్యమునన్గరఁగించెనంచుస
ర్ణించఁగనేటికిన్వలపుఁబేరురులొడ్డిజగంబువారిమొ
గ్గించెడివానిపెద్దకొడుకేయఁటరూపవిలాసవైఖరి
న్మించినయింతికిన్వలవనేరఁడొతానలపింపనేరఁడో. 81

సీ. జలచరనేత్రకన్నులవెరపింపుకేయెత్తినబిరుదాంకమేటఁగలిపి
కార్ముకభ్రూయుగకనుబొమ్మనంపుకేపట్టినవిల్లునిష్ఫలముచేసి
లలితశుకాలాపపలుకుజంకెనలకేమావులచందంపఁబోవఁదోలి
చెలఁగుపల్లవపాణిచేగద్దికలకెక్కృపాణంబులడవులపాలుచేసి
తే. ప్రియునిసాహాయ్యమునవిజృంభించుచున్న, వెలఁదితోవిగ్రహింపనవేళయనుచు
సమరరంగప్రచారంబుసన్న్యసించి, యంగజుఁడుకార్యమెఱిఁగి సమాశ్రయించె. 82

చ. పలచినపొందులైమనసువచ్చినచక్కఁదనంబులైభ్రమల్
కొలిపెడియౌవనంబులయికూరిములద్దినక్రొత్తలైకళల్
దెలిసిననేర్పులైకొదవలేకరమింపఁగఁగల్గినట్టియా
చెలువుఁడునింతియుందొలుతఁజేసినపుణ్యఫలంబులెట్టివో. 83

గీ. అంతనానవోఢయానందమునఁదను, సురతమునజయింపఁబరిభవంబు
నొందియున్నయట్టికందర్పుసదనంబు, తెల్లవారినట్లుతెల్లవాఱె. 84

ఉ. చిందఱపందలైయసురసేనలుడిందమునన్భయాకులం
బందిపతంగపుంగవశతాంగరథాంగమహోగ్రధాటినం
దందడియుడంగినట్టులుదయార్కునిరాకనడంగెఁజీఁకటుల్
గొందులసందులన్గుహలగుట్టలబుట్టలచాటుమాటులన్. 85

శా. ప్రాతఃకాలమహాబలాఢ్యుఁడు నిశాప్రత్యర్థివీరుం బరా
భూతుం జేసి సమస్తదిగ్విజయుఁడై పూర్ణభవత్ప్రాభవ
ఖ్యాతిం గైకొనియున్న వేళ జయతూర్యంబుల్ చెలంగించిన
ట్లాతర్వాతఁ జెలంగెఁ గుక్కుటసముద్యత్కంఠనాదార్భటుల్. 86

వ. మఱియు నాసమయంబునం బ్రణయకలహవ్యాపారంబులం బరాఙ్ముఖులై మౌనము ద్రలువహించి పరస్పర తనుస్పర్శనంబులుగాకయుండ నేకశయ్యం బవళించియుండియు మకరధ్వజుండు మండలీకృత కోదండుండై ప్రయోగించు కుసుమకాండంబులం బొడము హృదయవ్యథలం బొరలుచుండియు నాభిమానికంబులం దెచ్చుకోలు ధైర్యంబులనుండియు సూచితాహర్ముఖంబులైన తామ్రచూడకంఠనినాదంబులు కర్ణకఠోరంబులై వినంబడిన నులికిపడి దిగులొందుచుఁ జలంబులు విడిచి మనంబులు గరంగి మహానానిద్రావసాన పరివర్తితాభిముఖశరీరులై యొండొరులం గౌఁగిలించుకొని తమ కపుఁగూటములం దనుకపునారతులకు నవకాశంబు లేని ప్రొద్దు విచారించి యొకరినొకరి దూఱిపలుకుచు నిట్టూర్పు నిగుడించి దంపతులవలనను నరవిందబృందంబులతోడ వికసితంబులగు హృదయారవిందంబులం దమకునామనియైన యవ్వేళ చుంబనపరిరంభణ నఖదంతక్షతాదివినోదంబులం బంకజాసనార్థ పంకజాసన రతిబంధసౌఖ్యంబులం జొక్కు పద్మినీ పాంచాలురవలనను శారికాకీరమయూర కలకంఠ కలరవకపోత కలహంస ప్రముఖంబులైన విహంగమనివహంబుల కలకలంబుల మనోహరంబులై వెలయు లవంగ క్రముక చాంపేయ పున్నాగ నారికేళ చందన మందార కదంబ ఖర్జూరాది మహీరుహంబులం బ్రశస్తంబులగు నుద్యానవనంబులవలనను దేవభూపాలమందిరంబులయందు భగవత్కీర్తనంబులు సేయు వైణవిక మార్దంగికాది గాయకనికరంబుల జంత్రగాత్రంబుల నుద్గీర్ణంబులగు భూపాల దేవగాంధారి మలహరి దేశాక్షి వసంత మంగళకౌశిక ప్రముఖ స్త్రీపురుషరాగస్వరగ్రామంబుల నభిరామంబులై ధ్రువమఠ్యరూపకాదితాళంబుల హేరాళంబులగు సంగీతనాదంబులవలనను స్నానసంధ్యావందనాద్యనుష్ఠానంబుల నిష్ఠాగరిష్ఠులగు బ్రాహ్మణసమూహ సంకీర్ణంబులైన జలాశయస్థానంబులవలనను గోపాలకులు నిజనామాంకంబులంకించి పిలుచుచుం గ్రేపులవిడుచు సన్నాహంబుల నంభానినాదంబులు సేయుచు హుంకారంబులతోడ వదనంబులెత్తి కర్ణంబులు నిక్కించి తమతమవత్సంబుల కెదురుసూచు ధేనువితానంబులవలనను దీర్ఘికాతరంగడోలాజాలంబులఁ నీఁదులాడుచు నినాదంబులొనరించు మరాళ బలాక చక్రవాక జలకుక్కుటాది పక్షికదంబంబులవలనను వర్ణనీయవైభవసమేతంబై ప్రభాతంబు వర్తించెనంత. 87

తే. గగనవీథినివాహ్యాళిఁ గదలుపద్మ, బాంధవప్రభుముందరఁ బట్టుసూర్య
పుటముగొడుగులపడగల ప్రోవనంగ, నమరెఁ గెంజాయ ప్రథమదిగంతరమున. 88

మ. తమముంబాయఁగఁజేసిరాగగుణముందప్పించిసన్మార్గవ
ర్తిమతంబొప్పఁదపంబు పెంపుననువర్ధిష్ణుత్వముం గాంచిలో
కములెల్లంగనుఁగొంచుసజ్జనమనస్కారార్ఘ్యదానంబులం
బ్రమదంబొందివెలింగెయోగికరణింబ్రద్యోతనుండయ్యెడన్. 89

వ. అప్పుడు. 90

శా. గోరుల్నాటినగుబ్బచన్నులనుజిక్కుల్వడ్డహారావళుల్
జారంజెమ్మటముద్దుఁజెక్కులనుప్రస్తంబైనధమ్మిల్లముం
దీరై నిద్దురదేరుకన్నులునునాతింజూడనవ్వేళనో
య్యారంబుల్విభునాత్మఁగైకొనియెమోహభ్రాంతిరెట్టింపగాన్. 91

సీ. అకలంకరాజబింబాననంబులయందునిదురతమంబులుముసురుకొనఁగఁ
దాంబూలరాగసుందరమైనమోవులు మొనపంటినాటులముద్దుగులుక
వీడిచిక్కులువడ్డవేణీభరంబులుజాతినీలంబులచాయలీన
ఘర్మబిందువులచేఁగరఁగినమైపూఁతమృగనాభివాసనల్బ్రగులుకొనఁగ
తే. నొకరొకరిఁజూచునరసిగ్గుటోరచూపు, దగిలియున్నట్టిప్రేమబంధములమళ్లు
బిగువుగొలుపంగఁబ్రేయసీప్రియులుకేళి, శయ్యపైడిగ్గిసమ్మదస్వాంతులగుచు. 92

క. కాలోచితకృత్యంబులు, లీలంగావించిసరసలేపనసుమనో
మాలాంబరభూషణజా, లాలంకృతగాత్రులగుచునతిమోదమునన్. 93

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వధూవరులు ప్రాణంబులకంటె నతిశయంబగు విశ్వాసంబుగలుగు చిత్రరేఖాముఖకతిపయపరిచారికాసహాయులై యితరజనంబులకెవ్వరికిం జేరరాని రహస్యమందిరంబున నిగూఢప్రవర్తనంబులనిచ్ఛానుగుణంబులైన సరససల్లాపంబులం జెలంగుచు, శృంగారవనవాటికల మెలంగుచు, సరసాహారదుకూలచందనకుసుమాది భోగంబులం బ్రమోదించుచుఁ, గంజకైరవకల్హారకమనీయకమలాకరంబులఁ జలక్రీడావిహారంబుల వినోదించుచు, గ్రామ్యవేణుదారితఖల్లరీముఖేంద్రాణిజృంభితాదికరణంబులస్త్రీపురుషరూపంబులఁజిత్రించినకేళిచిత్రపటంబు లవలోకించుటవలనఁ గూటములకుఁ గ్రొత్తతికంబుసంపాదించుచు ముచ్చటలంగలయుచు, సురతజనితశ్రమంబులసోలయుచు, నిదిరాత్రి యిదిదినంబని తెలియనియ్యని మోహాతిశయంబుల దేహంబులు జీవంబులు నొక్కటిగాఁదలంచుచు, దినంబులు క్షణంబులగతిం గ్రమించుచు నవాఙ్మనోగోచరంబైనయానందపారావారంబునం దేలుచుండిమఱియొక్కనాఁడు.

సీ. అలఁతఁబాపెడునవ్వటమృతంపుఁదేటలచిలుకరింపులప్రేమతొలకరింప
వీనులనరసోఁకువిద్యంపుఁదావులపలుకరింపులమేనుపులకరింప
సురతంపుటిరువులసొంపునింపుపిఱుందుచెంగలింపులమేనుదొంగలింప
విడిచియుఁవిడఁజాలకెడతాఁకుసిగ్గుమోమోరసింపులయింపుదారసింపఁ

తే. గలికి తేలింపుఁ జూపులఁ గరఁగి కరఁగి, సొలపు నెయ్యంపుఁ జిన్నెలఁ జొక్కి చొక్కి
యివ్విధంబున నాయకుఁ డిందువదన, యుపరిసురతసుఖాంబుధి నోలలాడె 95

సీ. కెమ్మోవి రుచు లాననిమ్మని విభు వేఁడుకొనినఁ గొమ్మని యాసకొలిపి యాన
వచ్చిన నియ్యక వదన మిట్టటుఁ ద్రిప్పి యలయింపఁ గాఁ గోపమగ్గలించి
కరములఁ జెక్కిలి గవ యొత్తిపట్టి పంటను మోవిఁ గొని చుఱుక్కనఁగ నొక్కి
యిటువలెఁ జేయుట మెన్నటికిఁ గనని దట్టించి చెక్కిలి గొట్టునపుడు
తే. కంకణంబుల రావంబు గల్లుమనియెఁ, జేతి యురవడి తాఁకునఁ జెళ్లుమనియె
వల్లభుని మేనఁ బులకలు జల్లుమనియెఁ, గుసుమశరుమూఁక నవ్వులు గొల్లుమనియె. 96

మ. సిచయాభావనటన్నితంబతటయోషిద్రత్నకించిచ్ఛల
త్కుచపాటీరరసార్ద్రఘర్మజలబిందుస్వచ్ఛముక్తామణి
ప్రచయాంచత్స్తనాభిరామసుమహాబాహాంతరుండై సుఖిం
పుచు మెచ్చెన్ రతిరాజనందనుఁడు తత్పుంభావసంభోగముల్. 97

సీ. విల్లెక్కుడించక వేసిన మదనుండు పలుమాఱు కుంటెనపనులు నడప
సెగల చేస్రుక్కఁ జేసిన మందపవనుండు చెలిమితో నెమ్మేని చెమటలార్ప
నుదుటు వెన్నెలకాఁక నుడుకఁ జేసిన చంద్రుఁ డమరి శైత్యోపచారములు సేయఁ
జెవులు గాసిలరొదల్ చేసిన చిలుకలు ముద్దుమాటలు పల్కి ప్రొద్దుఁ గడప
తే. శుకకలాలాపప్రాణనాయకునిఁ గూడి, నిందు వేడుక విహరించుచుండె నపుడు
మేలు గలిగి సుఖించెడి వేళయందు, భువిని బగవారలైన బంధువులు గారె. 98

క. ఎక్కువలగు మక్కువలను, జక్కవలను బోలి యిట్లు సరసత నెలవా
ల్లిక్కువఁ గలిసియుండఁగ, నక్కువలయనేత్ర గర్భమయ్యెడఁ దాల్చెన్. 99

తే. చక్రభావన చేఁ గాంచి శక్తి దనకుఁ, బ్రాపుగలుగుట నోలేమిఁ బాపుకొనియె
వెలఁది నడుమంతమాత్ర నేవిఱ్ఱవీఁగె, నహహ నడుమంతరపుఁ గల్మి కది నిజంబు. 100

మ. అసమాస్త్రుండను గారడీఁ డతివగర్భాయాసనిశ్వాసమం
త్రసముచ్చారణ సేయ నాభివివరాంతస్సీమయందుండి సా
హసభావంబున నిర్గమించి సఫణంబై యాడు నీలాహిరీ
తిసరోజాననరోమరాజి చెలువొందెం జూడు విస్తీర్ణమై. 101

ఉ. మెల్లని కౌఁగిలింపులును మెత్తని మాటలు లేఁత ముద్దులుం
జల్లని చూపులుం గులుకుఁ జల్లెడు నవ్వులు నేర్పుగల్మియున్
జెల్లని హామికల్ దరువు సేయని కూటములయ్యె భావముల్
వల్లభునందు వేఁకటి యలంత నెలంతకు నాఁటినాఁటికిన్. 102

సీ. ఉరువులై కొనల నల్లొప్పచన్నులు కరగ్రహణత కొక వింత కాంక్షఁ జేయఁ
తెలిదమ్మిచాయలు దేరు చెక్కులు ముద్దుఁగొనుటకు నొక వింత కోర్కె వొడమ

వలపుసొల్పులఁబల్కు పలుకులు వీనులవినుటకు నొకవింత వేడ్క యొదవఁ
గమ్మనివాసనల్ గ్రమ్ము వాతెరతేనె లానుటకొకవింతయాసఁ గొలుప
తే. మెత్తనై మెఱుఁగెక్కిన మేనుఁగాఁగి, వింతకొకలింతముచ్చటసంతరింప
గర్భిణీరతజనితసౌఖ్యమునఁ జొక్కు, చుండె నవ్వేళ యసురవంశమండనుండు. 103
వ. అంత. 104
ఉ. మందిరపాలికాజనులు మానినిఁ గన్గొని గర్భభారమే
చందమునన్ఘటించె నని సంశయమున్భయమున్విచారమున్
డెందమునన్ జనింపఁగ వడింబఱ దెంచి రహస్యరీతి సం
క్రందనవైరితోడ వివరంబున నిట్లని పల్కి రత్తఱిన్. 105
చ. చెలఁగి భవత్తనూభవ వసించు గృహాంతము పోతుటీఁగయున్
బొలయక యుండఁగాఁ జుకొని పూనిక నుండఁగ నేమిమాయయో
తెలియఁగఁ జాలమమ్మదవతీమణి గర్భభరంబుఁ దాల్చె ని
న్నెళవు గృహంబులోపలను నిక్కముగా వివరింపఁగాఁ దగున్. 106
వ. అని విన్నవించిన. 107
ఉ. ఖేదముఁ గ్రోధమున్మదినిఁ గీల్కొన బాహుబలాఢ్యులైన క్ర
వ్యాదులఁ గొందఱన్ననియుషాంగన కేళిశిరోగృహాంతరం
బాదిగ నంతటం గలయ నారసి యిక్కొఱగామి దుర్మదో
న్మాదతఁ జేసినట్టిఖలు నాకడకుం గొనిరండు తీవ్రతన్. 108
క. అనిపలికిన రోషానిల, జనితస్ఫుటవిస్ఫులింగచయభాతి నిలో
చనరక్తదీప్తులడరఁగ, దనుజులు వడి నేగుదెంచి తత్సౌధమునన్. 109
మ. అమలేందూపలవేదికాస్థలమునం దాసీనుఁడై యయ్యుషా
రమణీరత్నముతోడ నతనిపుణారంభంబునం ద్యూతసం
భ్రమకేళీరతినున్న పంచశరసామ్రాజ్యాధిపత్యప్రసి
ద్ధమనోజ్ఞప్రతిభాసమృద్ధు ననిరుద్ధుం గాంచి క్రోధాత్ములై. 110
మ. భయదాహంకృతిఁ జక్రముద్గరగదాప్రాసాదిహేతిచ్ఛటో
దయరుగ్జాలదగద్ధగల్మి గుడనాదైత్యుల్విజృంభింపని
ర్భయుఁడై యాగ్రహవృత్తి నుగ్రపరిఘప్రాంచద్భుజాదండుఁడై
లయకాలాంతకుభంగి వారలపయిన్లంఘించి ఘట్టించుచున్. 111
చ. తలలు పగిల్చి కంఠములు దగ్రతఁ ద్రుంచి భుజప్రదేశముల్
నలినలిగాఁగ మోది నిటలంబులు వ్రక్కలు సేసి దంతముల్
డులిచి యురస్థలుల్ పదిపడొక్కలు చించి భయంకరాకృతిన్
సలిపె రణంబు రక్కసులు చచ్చియు నొచ్చియు విచ్చిపాఱఁగన్. 112

క. హతశేషులుభయవిహ్వల, మతులై యేతెంచికదనమార్గముఁ దెలుపన్
వితతంబుగనాజ్యాహుతి, నతిశయజాజ్జ్వల్యమానమగువహ్నిక్రియన్. 113

వ. బాణుండత్యుద్రరౌద్రముద్రాసమున్నిద్రనేత్రకోణుండును, నాహవాటోపధురీణుండునునై కదిసె నయ్యనిరుద్ధుండును, సమరసన్నద్ధుండును, భుజావష్టంభసమృద్ధుండునునై యతనితోఁ దలపడియె నట్లయ్యిరువురును గంఠీరవంబులచందంబు, బెబ్బులులతెఱంగున, మత్తమాతంగంబులకైవడి, శరభంబులవిధంబున, గండభేరుండంబుల చాడ్పున, రోషావేశంబులు రెట్టింప, జయకాంక్షలు ముప్పిరిగొన, తర్జనభర్జనంబుల గర్జిల్లుచు, నన్యోన్యముష్టిఘాతంబులను, బరస్పరపాదపార్ష్ణిప్రహారంబులను, నితరేతరమర్మభేదంబులను, బాహాబాహియుఁ గేశాకేశియుం గాఁ బెనంగ, నయ్యిరువురకున్ రణంబు దారుణంబై చెల్లుచుండె నప్పుడా ఋశ్యకేతు నుద్దేశించి యశరీరవాణి యిట్లనియె. 114

క. యదువంశతిలకవీనికి, నిదిజయకాలంబు పెనఁగనేటికిహరిచే
నొదవునపజయమువీనికిఁ, గదియుశుభమనీకునచిరకాలమునందున్. 115

గీ. అనియె నమ్మాటవీనులయందుఁదగిలి, రిపుమహీరుహవిదళనోద్వృత్తిఁ గెరలు
యదుకులాగ్రణియాగ్రహోదగ్రకరిని, నిష్ఠురాంకుశభూతమైనిలువరించె. 116

వ. అప్పుడు. 117

ఉ. బాహుబలోద్ధతిం బ్రళయభైరవుభంగిఁ బరాక్రమించి య
వ్యాహతలీలవానిబెగడందఁగఁ జేసియుఁ గార్యమెంచి దే
వాహితుచేతఁ బట్టుపడె నాహనుమంతుఁడు శక్రజిత్తుచే
నాహవభూమిఁ బట్టుపడినట్లు ప్రశాంతనిజోగ్రకోపుఁడై. 118

క. వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధునిరుద్ధుఁ జేసె నరివర్గంబున్
వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధునిరుద్ధుఁ జేయు నరివర్గంబున్. 119

వ. ఇవ్విధంబున. 120

గీ. పట్టుకొనియాఁపు సేయించె బాణుఁడతని, నప్పుడుతద్భంగజనితఖేదాంధకార
భిన్నహృదయారవిందయై కేవలంబు, నయ్యుషాంగనసంతాపమందుచుండె. 121

సీ. వేసవిఁగాంతిదప్పినచంద్రబింబంబువిధమున నెమ్మోము వెల్లఁబోయెఁ
బగలింటిసెగలచే సొగటొందుపూఁదీఁగెవడువున నెమ్మేను వాడుచెందె
మునిమాపుజిగిఁదొలంగినతమ్మిరేకులరీతిఁ గన్నులదైన్యరేఖఁ దోఁచెఁ
దగురేయిహిమమంటుతాంబూలదళములచెలువున చెక్కిళ్లు చెమటదోఁగెఁ

తే. జిన్నఁబోవుచుఁ జెక్కిటఁ జేయిఁ జేర్చి, యాటపాటలపై వేడ్కలన్ని మఱచి
విరహసంతాపఖేదన వేఁగుచుండె, నేమిచెప్పుదు నయ్యుషాకోమలాంగి. 122

గీ. వీడుముఖకాంతివసివాళ్లువాడుమేను, నెందుకెమ్మోవిబాష్పముల్నిండుకన్ను
లామనోవ్యథఁగనుఁగొన్నరామరామ, జగతిఁబగవారికైననసుజాలిగాదె. 123

వ. ఇట్లమ్మనోహరాంగి విరహానలసంతప్తమానహృదయయై యుండె నంతనిక్కడ. 124

మ. అనిరుద్ధుండుపురంబులోపలనులేఁడాశ్చర్యమేమోకదా
యనుకొంచున్నసుదేవముఖ్యులువిచారాక్రాంతచేతస్కులై
యనుమానించుచుభృత్యకోటులనుశోధ్యస్థానముల్చూపఁబం
చినవారెందును గానమంచుమరలంజేరంగనిర్వ్యత్కులై. 125

ఉ. తల్లియుఁదండ్రియుక్ బహువిధంబులఖేదమునొందుచుండఁగాఁ
బల్లవకోమలాంగియగుభార్యవియోగముచేఁగృశింపఁగా
నెల్లప్రజల్తదీయవ్యథలెంచివిచారమునొందుగోపికా
వల్లభుఁడంతయున్హృదయవారిజమందునెఱింగియుండియుక్. 126

క. కానున్నకార్యమయ్యెడు, నేనిప్పుడువీరితోడనిజముగఁదెలుపం
గానేలయనుచుమాయా, మానుషవేషుండుకార్యమతిచేనుండెక్. 127

వ. అని శుకుండు పలికెన నిన నటమీఁదటికథావృత్తాంతంబెఱింగింపు మనుటయు. 128

ఉ అండభవప్రకాండగమనాదరపండితపుండరీకమా
ర్తండదిశేభతుండభుజదండధృతాంబుజజాండభాండరు
ఙ్మండలమార్తికుండలిపమండనచండతరైకకాండమా
ర్కొండరమేశరత్నమయకుండలమండితగండమండలా. 120

క. శ్రితరాజహంసయోగా, యతిదివ్యవిలోక నాకయాగమహితగా
శ్రితరాజహంసయోగా, యతదివ్యవిలోక నాకయాగమహితగా. 130

స్రగ్ధర. ప్రతాపవద్రిపుద్రుమప్రభంజనప్రభంజనా
క్రతుక్రియాచరిష్టమానిరంజనానిరంజనా
యతిస్థిరత్రిలోకభోగదాకరాగదాకరా
ప్రతిష్ఠితాంబుధిభ్రమద్ధరాధరాధరాధరా. 131

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరు
ద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

మత్పాదాంబుజజని
తామరకల్లోలినీపయఃపూతనభో
భూమండలపాతాళమ
హామహిమోదారమంగళాద్రివిహారా. 1

గీ. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైనఁ, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజునాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనశుకుఁడుపలికె. 2

వ. ఇవ్విధంబున మాసచతుష్టయంబుగడచె నంత నొక్కనాఁడు. 3

సీ. యాదవవృష్ణిభోజాంధకాన్వయవీరకోటులిర్వంకలఁగొలువుసేయ
శంబరాహితసాంబచారుధేష్ణాదికుమారవర్గంబు నెమ్మదివసింపఁ
గవివందిమాగధగాయకవ్రాతములుచితవాక్ప్రౌఢిసన్నుతులు నెఱప
హితబంధుజనపురోహితమంత్రినికరంబు కాలోచితప్రసంగములు నడప
తే. స్వామిసాహోపరాకు హెచ్చరిక యనుచు, వేత్రహస్తులు పలుమారు విన్నవింప
మహితరత్నవిభాసభామంటపమున, నెమ్మిఁ గొలువుండె నపుడు లక్ష్మీశ్వరుండు. 4

సీ. చిఱునవ్వుటమృతంబు చిలుకు చెక్కిళ్లపై నక్రకుండలకాంతి యాక్రమింప
ధవళారవిందసుందరమైనకన్నులనుల్లాసరసము రంజిల్లుచుండఁ
గౌస్తుభమాణిక్యకలితవక్షంబునవైజయంతీవైభవంబు మెఱయ
జిగిబిగిసొగసుచేఁ జెలువొందు నెమ్మేనఁ జర్చితచందనచ్ఛాయదనరఁ
తే. చిత్రసింహాసనమున నాసీనుఁడైయు, పాంతపీఠికనుంచినయడుగుఁదమ్మి
నతనృపాలశిఖామణిద్యుతుల మెలఁగ, భువనమోహనశృంగారపూర్ణుఁడగుచు. 5

వ. ఉన్నసమయంబున. 6

సీ. హంసపీఠికయందు ననువొందు వల్లకీతంత్రులు వల్లికాతతులు గాఁగ
సుందరముఖపద్మమందస్మితచ్ఛవి సొంపారు పువ్వులగుంపు గాఁగ

రాజిల్లుతులసీపయోజాక్షమాలికల్పలశలాటులతోడి గెలువుగాఁగ
హరినామసంకీర్తనాలాపనినదంబుశుక శారికాపికస్ఫూర్తి గాఁగ
భసితలిప్తాంగరుచిసితప్రభలునిగుడ, గహ్వరీభాగవిహరణగతివిలాస
జంగమాకారకల్పభూజంబుభాతి, నాకమునసుండివిచ్చేసె నారదుండు. 7

చ. నయనయుగంబునందుఁగరుణారసవృష్టి చెలంగభూషణో
దయరుచిచంచలాలతవిధంబునఁబెంపురహింపసాధుసం
చయముఖచాతకంబులకు సౌఖ్య మొసంగ సభానభస్స్థలిన్
నయగుణశోభియై వెలయునందతనూభవనీల మేఘమున్. 8

గీ. కాంచియానందహృదయుఁడైకదియవచ్చు, సంయమీంద్రునిఁగనిలేచిసపరివారుఁ
డగుచుఁబ్రణమిల్లి కనక సింహాసనస్థుఁ, జేసియర్ఘ్యాదివిధులఁబూజించునపుడు. 9

క. శ్రీరస్తుకుశలమస్తుసు, నోరథసంసిద్ధి రస్తునుత్య శ్రీమ
న్నారాయణభవ తేయని, సారెకుదీవించిపలికెజలజాక్షునితోన్. 10

క. తలిదండ్రులన్నదమ్ములుఁ, గులసతులునుబుత్త్రపౌత్త్రకోటియునాప్తుల్
చెలులుంజుట్టములునుభృ, త్యులుఁబౌరులుసుఖులరగుచునున్నారుగదా. 11

వ. అనిన నమ్ముకుందుండుమందస్మితముఖారవిందుండగుచుశతానందనందనునకిట్లనియె.

గీ. కమలజాత్మజమీయనుగ్రహమువలన, వర్తమానమునందుసర్వముశుభంబు
భావికాలంబునకును శుభంబునిజము, తావకాగమనంబు నిదానమగుట. 13

చ. పరమమునీంద్రమీచరణపద్మపవిత్రపరాగ లేశమె
వ్వరిగృహసీమసుంబొరయువారి పురాకృత పుణ్య మెట్టిదో
గురితములన్నియుందొలఁగుఁ దోడనె భాగ్యము లెల్లఁజేకుఱున్
నిరుపమ మోక్షలక్ష్మియునిక్కము గాలభియించువారికిన్. 14

వ. అని మఱియుఁ దదీయమహిమానురూపంబు లగుమధురాలాపంబులు పలుకుచుండి
తదనంతరంబ, ప్రసంగవశంబుననిట్లనియె.

శా. అయ్యామాయనిరుద్ధుఁ డెందరిగెనో యాకస్మికంబొటచే
నయ్యైచోటులఁజూడబంచితిమిగోరంతైననవ్వార్తలే.
దయ్యెన్నావిఁదలంచిమామక జనంబత్యంత చింతామయం
బయ్యెట్లున్నది సేయఁగావలయుకార్యం బానతీయన్దగున్. 16

మ. అనిసంగృష్టునిమోముఁజూచిదరహాసాంచన్ముఖాంభోజుఁడై
మునినాథాగ్రణిపల్కె సర్వమునకున్మూలంబవై సాక్షివై
పెనుపన్నప్పఁగఁగర్తవై పరుఁడవై పెంపొందియు న్నీవెఱుం
గనిచందంబుననన్నుఁ గార్యమడుగంగా నెంతధన్యుండనో. 17

వ. నే నెఱింగినయర్థంబు విన్నవించెద నవధరింపుము. 18

సీ. శోణపురీశుండుబాణాసురుం డనాహతశౌర్యశాలి సహస్రబాహుఁ
డతనికూఁతురురూపయౌవనభాగ్యలక్షణ కళావతియుషాకన్యయొసఁగు
నాయింతికలలోన ననిరుద్ధుఁబొడ గాంచి మోహించిసంతాపమునఁగృశింపఁ
జెలిక త్తెయైతగుచిత్ర రేఖాంగనయాత్మీయయోగవిద్యానిరూఢి
తే. నింగి నే తెంచిశయ్యపై నిదురవోవు, వానిఁగొనిపోయిరూచంద్రవదనఁగూర్చ
నతఁడుఁదత్కాలికించితరతిసుఖాబ్ధి, మగ్నుఁడైయుండె నితరంబుమఱచియందు. 19
ఉ. అంతటగర్భమయ్యెజలజాక్షికి నవ్విధ మెల్ల బాణుఁడా
చెంత మెలంగునంగ నలచేవిని దైత్యులఁబంపు వెట్టినం
బంతముతోడ వారదనుఁబట్టఁగ వచ్చినసింహశాబకం
బెంతయుఁదీవ్రతన్మదగజేంద్రములన్విదలించు కైవడిన్. 20
వ. హతశేషులుపోయి విన్నవించిన నతండు. 21
ఉ. చంపిననాగ్రహంబున నిశాచరుఁడార్చి యెదిర్చి పేర్చినం
దెంపును బెంపునుంగలిగిధీకొనియుద్ధముఁజేసి చేసిని
ర్జింపఁగలేక దైవగతిచేననిరుద్ధుఁడువాని చేత బం
ధింపఁబడెన్ దశాస్యజఫణిప్రద రాన్విత రాఘువాకృతిన్. 22
వ. జంబూద్వీపంబునం గల్గువిశేషంబులం జూచుటకై విశ్వంభరాభాగంబునసంచరించి
శోణనగరప్రాంతమార్గంబున స్వర్గంబునకుంబోవుచుండి యీయోగక్షేమంబువినుటం
జేసి తెలియఁబలుక న్వలసె. నిటమీఁదటికార్యంబు చతురోపాయసాధ్యంబగుట
మీచిత్తంబునఁ దోఁచియున్నదేకదా యథోచితప్రయత్నంబు సేయునది. మీకు
నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధియయ్యెడుఁబోయివచ్చెదనని గోవిందునిచేత నామంత్రి
తుండై నారదుండు యథేచ్ఛావిహారంబుననరిగె నప్పుడు ప్రద్యుమ్నతనూభవ క్షేమ
వార్తాకర్ణనంబునంబొడము మోదంబును దదీయపరాజయవృత్తాంతశ్రవణసంజనితం
బగుఖేదంబును దత్పరిపంథి సంహరణోద్రేకం బగురోషంబును ముప్పిరిగొనిహృద
యంబులం గలయనల్లి ముఖంబుల నాక్రమింప యాదవసమూహంబులు ముకుంద
పదనారవిందంబవలోకించుచుండినవార లగుచుండి రప్పుడు పుండరీకాక్షుండు
మంత్రిపుంగవుల నవలోకించి దండయాత్రకుఁ జతురంగబలంబు నాయితంబుగ
మ్మని నియోగింపుఁడనిన వారునుద్దండ దండనాయకులఁ బడవాళ్లనుం బిలిపించి
తత్ప్రకారంబుఁదెలిపిన వారునుం దదీయ ప్రయత్న పరాయణులైయుండిరి. 23
క. భేరీధణంధణంధణ, భూరిధ్వానమునభూనభోభాగంబుల్
భోరుమనిమ్రోసెనాశా, వారణములు బెదరె నదరె వసుధాధరముల్. 24
ఉ. పాపయుతత్రిషష్ఠముశుభస్థితకేంద్రముకార్యపూర్ణదృ
గ్వ్యాపకమం గదాయనిశరాపనలగ్నముచంద్రహోరను

ద్దీపితపుష్కరాంశగణుతించివిశేషముహూర్తమంచుమే
ధాపరిపూర్ణులైనసుధావిబుధుల్వినుతింపనయ్యెడన్. 25

సీ. అంతరాంతరనిబద్ధానూనఘంటికాఖండఘాణంఘణంఘణరవంబు
శుభగుణోజ్జ్వలసైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకతురంగభాసురంబు
ఘనపతాకాగ్రజాగ్రజ్జిహ్మగవిపక్షిపక్షరుగ్భూషితాంబరతలంబు
చక్రవిభ్రమణసంజనితనిర్ఘోషభగ్నదిశామతంగజకర్ణకుహర
తే. మహితలోచనదుర్నిరీక్షాత్మరాంశు, మాలికోగ్రసహస్రారమండితంబు
నైనరథమెక్కెఁ బుండరీకాక్షుఁడపుడు, కదలెశతకోటిసూర్యప్రకాశుఁడగుచు. 26

శా. ఖేలత్తాళతరుధ్వజస్ఫురితమైక్రేంకారవత్కింకిణీ
మాలాజాలనిభాత్యుదాత్తగళశుంభద్ఘోటకోదగ్రమై
శ్రీలంబొల్చుశతాంగమెక్కి యరిగెన్సీరాయుధుండుల్లస
త్కైలాసాచలసన్నిభప్రభలెసంగన్సంగరోద్యోగియై. 27

చ. నిరుపమపద్మరాగమణినిర్మితభూషణసంప్రయుక్తసుం
దరతరనీలవిగ్రహఘనద్యుతిపుంజముసేంద్రచాపవి
స్ఫురితపయోధరంబుగతిఁజూడ్కులకింపొనరింపమన్మథుం
డరిగెసమీనకేతనసమగ్రశతాంగపరాధిరూఢుఁడై. 58

క. కృతవర్ముఁడు దేహాలం, కృతవర్ముఁడు శిఖరకరపరిస్ఫుటసంధీ
కృతఘర్ముఁడు భీకరరథి, కృతధర్ముఁడునగుచునరిగెఁగృష్ణునివెంటన్. 29

ఉ. సాత్యకిచారుదేష్ణగదసాంబముఖుల్యదువీరులేగిరౌ
ద్ధత్యమునందురంగమమతంగజతుంగశతాంగసంస్థులై
హేత్యురుదీధితిచ్ఛటలుహేళివిలాసమునాక్రమింపలా
లిత్యసితాతపత్త్రతరళీకృతచామరాజమానులై. 30

సీ. చటులశుండాదండసంభూతఫూత్కారపవనాహతినిమేఘపఙ్క్తిచెదర
రమణీయదంతనిర్మలచాకచక్యకాంతులుపట్టపగలువెన్నెలలుగాయ
నై పాదఘీంకారఘోషార్భటిని ఖేచరాంగనల్పతులఁగవుంగిలింపఁ
జరదగ్రవిగ్రహాస్ఫురణపఙ్క్తికిఁబునర్జనితపక్షాహార్యశంకవొడము
తే. ఘంటికాకింకిణీమాలికాసమూహ, ఘణఘణంఘణకిణికిణికిణినినాద
తాళవైలంబయానావధానములను, గంధబంధురసింధురఘటలునరిగె. 41

సీ. తేళ్ళభంగిని జౌకళించిచౌపుటములొక్కమ్మడిపదినైదు నటికియటికి
పాతరకత్తెలపలెనిల్చి యడుగులోనడుగుగా నాట్యంబులాడియాడి
కుమ్మరసారెలకొలఁదిగిఱ్ఱునరెండుదిక్కులనలయముల్దిరిగితిరిగి
యనిలంబురీతిఁ జివ్వునదూఁగిధరణిపైఁబదములునిలుపకపఱచిపఱచి

తే. కఠినరింఖాముహుర్ముహుర్దళితభూప, రాగధూసరితామలరమ్యచికుర
సంచరద్విధూతఖచరచేలాంచలంబు, లగుచుఁగిహికిహికార్భటినరిగెహయములు. 32

భుజంగప్రయాతము.

భ్రమచ్చక్రనిర్ఘాతబాహుళ్యధాటిన్, క్షమామండలంబెల్ల సంక్షోభమందన్
సముత్తుంగరంగధ్వజచ్ఛన్నశుంభ, త్తమోభిత్పథంబుల్ రథంబుల్గమించెన్. 33

శా. చిల్లాడంబులమీఁదటన్బిగువుకాసెల్లుట్టిపాంకంబువా
టిల్లన్వంకలుచెక్కి శూలములునీఁటెల్కత్తులుంగేళముల్
బల్లెంబుల్మొదలైనసాధనతతుల్బాహాబలోద్వృత్తిసం
ధిల్లందాల్చిపదాతికోటినడిచెన్దిక్చక్రమల్లాడఁగన్. 34

చ. గొడుగులుఫేనముల్తురగకుంజరముల్తిమినక్రసంచయం
బుడుగనివాద్యఘోషముమహోర్మిరవంబుపరిభ్రమింపఁగాఁ
బడుపటుహస్తభాస్వదరిపట్టికలుసుళ్లనుగాఁగ నెక్కుడున్
నడిశరచాపముల్గలిగివాహినివాహినిలీలనేగఁగన్. 35

గీ. క్షేమకారిదీర్చిచెలరేఁగియనుకూల, మారుతంబువీచెమాంసఖండ
ములునుబూర్ణకుంభములుపుష్పఫలములు, నెదురువడియెదురగహేషలెసఁగె. 36

వ. మఱియుఁ గళ్యాణకరంబులైనశకునంబు లెడనెడం బొడగనుచు ననుచు ముదంబున భూసురసమూహంబు లుచ్చైస్స్వనంబుననాశీర్వదించి దిగ్విజయోస్తుతథాస్తు వచనబాహుళ్య నినాదంబులును, బసిండిపళ్లెరంబులఁ గర్పూరదీపికా సముదయంబు నించి నీరాజనంబు లొసఁగుచు బ్రాహ్మణ పుణ్య వనితాజనంబులు జయమంగళంబని పాడు మంగళకౌశిక రాగస్వరంబులును, సౌధశిఖరంబులందుండిచూచుచుఁ గుసుమలాజాక్షతవితానంబుపైఁ జల్లు పురంధ్రీనికర కరకంకణకాంచనకాచ ఝణఝణత్కార నాదంబు లిరుపార్శ్వంబులనిలిచిహృద్యగద్యపద్యంబుల బాహాటంబునం బొగడువంది మాగధసందోహంబులజయవిజయీభవశబ్దంబులును, విపంచీస్వరమండలరావణహస్తాదిజంత్రవాద్యంబులు మీటుచు సంగీతంబులుసేయు నాయకోత్తముల షడ్జ మధ్యమ గ్రామరవంబులును, భేరీమృదంగ పణవానక డిండిమ ప్రముఖవాద్య ధణధణత్కార రావంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రభృతితూర్య నిస్వనంబులును సమదవారణఘీంకారఘోషంబులును, తురంగహేషానినదంబులును, శతాంగచక్రనిర్ఘోషంబులును, బథికనికరశరాసనపుజసింజినీ టంకారవిరావంబులును నేకీభవించి బ్రహ్మాండభాండ మధ్యంబునం బూర్ణీభవించి మహాకోలాహలంబై రాకానిశాకర బింబోదయ సందర్శనసముత్సాహసముజ్జృంభమాణ మహాంభోనిధిననుకరింప ద్వాదశాక్షోహిణీబలసమేతుండై కతిపయప్రయాణంబుల శోణపుటభేదనోపాంత ప్రదేశంబుఁజేరి యనర్క కిరణవ్యాప్తచ్ఛాయాసాంద్ర సకలమహీరుహశోభితంబును, మధురజల సంపూర్ణప్ర

వాహ తటాకవాపీ సమూహాభూయిష్ఠంబును నైన మనోహరస్థలంబునఁ బటకుటీరం
బు లెత్తించి యచ్చట వేలాలంఘనంబుచేసి రాసమయంబున. 37

క. బాణాసురగర్వముసం, క్షీణంబగునింకననుచుఁ జెప్పిన క్రియఁగీ
ర్వాణులుసంతసమందఁగ, క్షోణికాదత్కేతనంబుగూలెంబెలుచన్. 38

వ. అప్పు డమ్మురాంతకుండు తత్పురంబు దాడివెట్టం బంచిన. 39

సీ. ప్రాకారములు ద్రవ్విపడఁద్రోయువారునుగోపురంబులు నేలఁగూల్చువారు
సౌధయూథము నేలచదును చేసెడివారుఖనభూజములు పీకివైచువారు
కమలాకరములుభగ్నము సేయు వారునుధనవస్తువులఁగొల్లఁగొనెడివారు
యజ్ఞశాలలువహ్నికర్పించువారును దెగిపౌరజనులబాధించువారు
తే. నగుచుయాదవవృష్ణిభోజాంధకాది, యోధవీరులసైన్యంబులుక్కుమిగిలి
తత్పురంబాక్రమించియుద్దండవృత్తి, దాడివెట్టుట కబ్బాణదైత్యవిభుఁడు. 40

మ. నటదుద్యద్భ్రుకుటీభయంకరముఖాంతశ్శోణదృక్కోణవి
స్ఫుటదీప్తిచ్ఛటవిస్ఫులింగపటలోద్భూతంబు గావింపను
త్కటధాటీపటుతొకహాఃకహకహధ్వానాట్టహాసార్భటిం
జటులాహంకృతివిస్తరిల్లసమరోత్సంక్రీడనోత్సాహియై. 41

మ. రణభేరీప్రకటాంకభాంకరణసంరావంబుత్రైలోక్యభీ
షణమైమ్రోయభుజాసహస్రసముదంచచ్ఛాతహేతిచ్ఛటా
ఘృణిశోభిల్లననర్ఘ్యరత్నఖచితప్రేంకచ్ఛతాంగాధిరో
హణుఁడైసంగరకేళికిన్వెపలెనుద్యద్వాహినీయుక్తుఁడై.

గీ. వాని మొగసాలఁగాఁపున్నవాఁడుగాన, యుద్ధసాహాయ్యమునకునుద్యు...విధంబున
భక్తసులభుండుశాంకరీప్రాణనాథుఁ, డనుఁగుఁజెలికానితోఁగొం...భూషణమణిగణం

వ. అప్పుడు. ...లును, శకలంబు లైన

సీ. ఘనవాలవిక్షేపజనితవాతాహతిదిగ్వలయంబుదిర్ధిరనుదిరుగ...నప్రక్కలును, భిన్నంబు
వడిఘుణిల్లునఅంకెవైచినమేరుమందరశైలములు ప్రతిధ్వ...విఱిగినచరణంబులును, జిరి
గుప్పించియుతికినఁగుంభినీభారంబుసైఁపకదిక్సామ...ర్ణంబులైనవర్మంబులును, గలిగి
గ్రొవ్వాడికొమ్ములకొనలచిమ్ములబలాహకసమూహ...యట్టలాడంజొచ్చె. గజివాజి కళేబ
తే. గంతవిలుఠన్మహోజ్జ్వలఘంటికాప్ర, భూతఘ...సధగద్ధగితద్యుతులుశంపాలతలును,
విజితరజతాచలస్ఫూర్తివృషభమూర్తి, నీలకం...లును, గదాముసలముద్గరఘాతంబు లశని
సీ. ఘనజటాజూటసంకలితగంగాతరంగచ్ఛటల...రుత్మత ఘృణిరేఖ లింద్రధనువులును,
జలితావతంసకోమలసశిస్రవసుధామాతంబుర...వర్షోఘలంబులును, గాకగృధ్ర ప్రభృతివి
నంగసంఛాదితవ్యాఘ్రేంద్రచర్మసంచలనమ...రంబు జలాసారంబును నై, రౌద్రయాథ
గలపరిభ్రమితభీకరశాతశూలనిర్మలదీప్తిత...శంబుగా నిండి కల్పితాంధకారసైల్యం

తే. శంకరుఁడునందిపైనెక్కి హుంకరించి, యతిశయార్భటిఁ గెవ్వన నార్చి పేర్చి
చౌకళింపులు దుమికించి చక్రగతులఁ, దరిమి పేరంబు దోలుచు నరిగె నని. 46

క. చంచచ్ఛిఖామలపింఛో, దంచితకేకేంద్రవాహనారూఢుండై
వేంచేసె భవుని వెంబడిఁ గ్రౌంచవిభేదనుఁడు ప్రమథగణపరివృతుఁడై. 47

లయగ్రాహి.

తుండములు పూత్కరణచండపవనంబు ఘనమండలముఁ దాఁకి బహుఖండములు సేయన్
మెండుకొని ఘీంకృతులు దండిసరసీరుహభవాండఘటమధ్యమున నిండి కడు మ్రోయన్
గండముల పై మదమఖండఘణిశింగురియుచుండఁ బటుదంతరుచిమండితముగా వే
దండములలతండములు భండనజయోద్ధతిని గొండలగతి న్నడిచెఁ బాండవకులేంద్రా. 48

స్రగ్ధర. రింఖాసంఘాతజాతాయతవితతధరారేణుపంకీకృతాబ్ధుల్
ప్రేంఖన్మాణిక్యమాలాధృతకళలితదాభీలఘంటారవంబుల్
పుంఖీభూతాస్త్రిమార్గీస్ఫుటనికటధనుస్స్ఫూర్జితారోహకంబుల్
కంఖాణంబుల్విచిత్రక్రతుగమనచమత్కారలీలం గమించెన్. 49

తోటకవృత్తము.

పాటవబాహవభవ్యతనూభృ, చ్చాటుసురాలయశైలవిభాతిన్
హాటకరత్నమయస్ఫుటదీప్తుల్, దాటి చెలంగె రథవ్రజమేగెన్. 50

మ. కృతనానావిధసాధనశ్రమసమిత్క్రీడాచమత్కారని
ర్జితవేతాళులవక్రవిక్రమగుణశ్రీతుల్యకంఠీరవుల్
శతకోటిప్రతిమానవిగ్రహులు దంచద్దివ్యజాంబూనద
మంగళ...త్తుఙ్భటసంఘముల్నడిచెనక్షీణప్రతాపోన్నతిన్. 51

తవితానంబుల సేనాసమేతుఁడగుచు, వరిగె నెడనెడఁ బొడగాంచు నాపజయిక
దంబు లిరుపార్శ్వ...పలసరకుగొనక, దురభిమానంబు పేర్మి నిర్జరవిరోధి. 52

మాగధసందోహంబులు 53

దిజంత్రవాద్యంబులు వి...లులుశుంభద్బాహుశౌర్యోజ్జ్వలుల్
గ్రామరవంబులును, భేరీమృ...ణము సేయంజూచునత్కంఠచే
రావంబులును, శంఖకాహళ ...ష్టాదేవర్షి కి
కారఘోషంబులును, దురంగహే...హనవ్రాతసంయూథులై. 54

బథికనికరశరాసనపుజసింజినీ టం...
మధ్యంబునం బూర్ణీభవించి మహా... బగునుత్సాహంబున దానవ సేనాసమూహంబు
ర్భనసముత్సాహసముజ్జృంభమాణ వ... ంబులును సంవర్తనసమయ సముజ్జృంభమాణా
మేతుండై కతిపయప్రయాణంబుల శ్... వంబులవిధంబున నొండొంటిం దాఁకి రథికులు
కిరణవ్యాప్తచ్ఛాయాసాంద్ర సకలమ... రోహకులును, నాశ్వికులు నాశ్వికులును, బదా
...యనకుంగడంగి కోదండ దండంబులంకించి సింజి

నీటంకారనినాదంబులు రోదసీకుహరంబు నిండ నాకర్ణసంధాన దృఢముష్టిలాఘవ లక్ష్యశుద్ధిదూరాపాతవిశేషంబులం బ్రచండంబులయిన కాండప్రకాండంబులు సంప్రయోగించి. రథరథ్యకేతుసూతవ్రాతంబుల మర్మఘాతంబు నొప్పించుచు, మృత్యుజిహ్వాకరాళంబు లగు కరవాలంబులు సౌదామనీలతావితానంబులపోలికం దళత్తళాయమానంబులై చూపులకు మిఱుమిట్లుగొలుప ఝుళిపించి దేహంబులు పక్షించి తునుకలై పడన ఱుకుచు నవక్రవిక్రమంబునం జక్రంబులు గిరగిరం ద్రిప్పి వైచి ఛత్రచామర ధ్వజదండంబులు ఖండంబులు సేయుచుఁ, బ్రజ్వలజ్జ్వలన కీలాజాలంబుల లీలం గ్రాలు శూలంబుల నాభీలంబులగు శతాంగ మాతంగ తురంగాంగంబులు భగ్నంబులు గాఁ గ్రమ్ముచుఁ, గఠోరంబులగు కుఠారంబు లెత్తి కంఠీరవంబుల క్రేవ నక్కుంత కంఠారవంబులు చెలంగ నరశ్శిరకరచరణప్రముఖాంగంబులకొఱకు నఱకు దారుశకలంబుగతి వికలంబులు సేయుచు, బల్లంబుల మొల్లంబులగు నుల్లాసంబులం గ్రేళ్ళురుకుచు, బల్లెంబులు పుచ్చుకొని ఘోల్లునం బెల్లార్చి గాయంబుల నమేయంబులై కీలాలప్రవాహంబులు దొఱంగం బొడిచి పడఁజిమ్ముచు, మదోద్రేకంబున గదాదండంబులు విసవిసం ద్రిప్పి గాత్రంబులు నుగ్గునూచంబులుగాఁ గొట్టుచు. శ్వసనాశనసంకాశంబు లగు పాశంబులు వీరావేశంబులం గండదేశంబులం దగులం బ్రయోగించి ప్రాణంబులు క్షీణంబులుగాఁ బడనీడ్చుచు, మఱియుఁ బ్రాసపట్టిస ముసలముద్గర తోమరభిండివాల శక్తిక్షురికాది నానావిధాయుధంబులం గొట్టి వేసి నఱికి చీరించి చెండాడి గగ్గోలుపఱచినం జంభవిద్వేషికరాంభోజకుంభద్దంభోళిధారాహతంబులైన విశ్వంభరాధరంబుల చందంబునం గూలి పీనుంగులైన యేనుంగులును బుడమింబడి తన్నుకొనుచుఁ, గంఠగతప్రాణంబులైన కంఖాణంబులును యుగయుగ్యచక్రకూబర సహితంబుగా హతాంగంబులైన శతాంగంబులును గూలిన కేతనంబులును, జిత్రరూపంబుల విధంబున విగత విక్రమార్భటులైన భటులును, సోలిన రాహుత్తులును, రాలినభూషణమణిగణంబులును, వ్రాలిన ఛత్రచామరంబులును, వికలంబులైన దంతంబులును, శకలంబులైన కుంభస్థలంబులును, వ్రక్కలైన డొక్కలును, జెక్కలైన ప్రక్కలును, భిన్నంబులైన కపాలంబులును, ఛిన్నంబులైన కపోలంబులును, విఱిగిన చరణంబులును, జీరిగిన చర్మంబులును, శీర్ణంబులైన కర్ణంబులును, జూర్ణంబులైన వర్మంబులును, గలిగి మహాబిలంబునం గోటానకోటులును, దట్టంబులై యట్టలాడం జొచ్చె. గజవాజికళేబరంబులు జీమూతంబులును, సాంద్రచంద్రహాస ధగద్ధగితద్యుతులు శంపాలతలును, శంఖదుందుభిస్వనంబులు మేఘనిర్ఘోషంబులును, గదాముసలముద్గరఘాతంబులు శనిపాతంబులును, విశీర్ణభూషణపద్మరాగ గారుత్మత ఘృణిరేఖ లింద్రధనువులును, విభిన్నకుంభికుంభచ్యుత ముక్తాఫలంబులు వర్షోపలంబులును, కాకగృధ్ర ప్రభృతివిహంగంబులు చాతకంబులును, శోణితపూరంబు జలాసారంబును నై, యోధయోధ ధనుర్విముక్తంబులై గగనదేశంబు నిరవకాశంబుగా నిండి కల్పితాంధకారసైల్యం

బైన బాణబాహుళ్యంబువలన మార్తాండమండల గోచరలక్షణంబులేమిగుర్దినంబై యుత్కృష్టవర్షాగమంబు ననుకరించియుండెనప్పుడు వేతాళ ప్రేత పిశాచ శాకినీ ఢాకినీ ప్రముఖభూతంబు లుత్సాహసమేతంబులై మాంసఖండంబులు కడుపులనిండ మెక్కి రక్తపానంబుచేసిన గబ్బునం ద్రేపుచు, శ్వేతతురంగ చర్మంబులు ధవళాంశుకంబులుగా ధరియించుకొనుచు, మేదఃపంకంబు రక్తజలంబులం బదనుచేసి లేపనంబులుగాఁ దనువుల నలందికొనుచుఁ దునకలై పడిన యాతపత్రంబులఁ బువ్వులుగా నలంకరించుకొనుచు, గజకళేబరంబులఁ బర్యంకంబులుగాఁ బవ్వళించుచు, ఘోటకాండంబులు క్రముకఖండంబులును గుంజరకర్ణంబులును తాంబూలపర్ణంబులును, ఎసలుచూర్ణంబులునుంగాఁ గలయ నమలి విడియంబులుచేసి జిహ్వావలోకనంబులుచేసికొనుచుఁ గామినీభూతంబులతోడి సురతక్రీడావిలాసంబులం జొక్కుచు, గంధర్వపిశాచంబులు సేయుగార్దభస్వర సంగీతంబులకు నానందంబునొంది కరితురగనరమాంసంబులఁ ద్యాగంబులిచ్చుచో వారల గానంబులకుఁ దాముం దమవదాన్యతాసౌందర్యవిశేషంబులకు వారును శిరఃకంపంబులుచేసి మెచ్చుకొనుచు, నివ్విధంబునవివిధభోగంబులందనిసి యుభయబలంబులం బొగడుకొనుచుం దాండవంబులుసలుపునమ్మహాకోలాహలంబువలన సంగరప్రకారంబు ఘోరంబైవర్తిల్లెనందు. 55

చ. హరిహరులిద్దఱుంగదిసియాహవకేళియొనర్చిరుద్ధతిన్
సురనికరంబులబ్రపడిచూడఁగశార్ఙ్గపినాకచాపముల్
కములఁబూనియొండొరులకంఠభుజోరులలాటమర్మముల్
గురుతరచండకాండములఁగ్రుచ్చుచురోషమహోగ్రమూర్తులై. 56

మ. హరుఁ డాకర్ణధనుర్గుణుండగుచుబాహావిక్రమక్రీడని
ష్ఠురనారాచపరంపరల్వఱపినన్సొంపారునెమ్మోమునన్
దరహాసద్యుతివింతయైనిగుడఁబద్మామానినీజానిభీ
కరబాణంబులవానినన్నిటివెసన్ఖండించె నొక్కుమ్మడిన్. 57

క. భగవంతుండగుశంభుఁడు, గగనదిశాపూరితముగఁగడుఁదీవ్రతతో
నగణితవిశిఖౌఘంబులు, నిగిడించిమహోగ్రతమమునిండఁగఁజేసెన్, 58

మ. గరుడాంకుండరుణాంతనేత్రుఁడగుచున్గాలాగ్నిసంకాశభీ
కరకాండాళిఁదదంధకారమడఁగంగాఁజేసెనాతీవ్రతం
బరివేషస్థితినుండెవిల్లురవిబింబమూర్తినొప్పెన్సుఖాం
బురుహాంబుగ్రమయూఖలీలఁదనరెన్పుంఖానుపుంఖాస్త్రముల్. 59

చ. మఱియును నేకబాణములఁ మర్మములంటఁగ నేసిహుంకృతుల్
నెఱపలలాటలోచనుఁడునిష్ఠురశాతశిలీముఖావళుల్

కలకతినేసె నేసిననుగంజదళాక్షుఁడుదానినన్నిటిన్
నలికినిశాతకాండములునాటఁగ నేసెఁదదీయదేహమున్. 60

శా. ఆసంరంభముఁజూచిసైఁపకహరుండాగ్నేయబాణంబుఁ బ్ర
జ్ఞాసామర్థ్యముతోడనేసినఘనజ్వాలావృతంబైపయిన్
రాసత్యారమణుండువారుణమహాస్త్రంబుంబ్రయోగించిసాం
ద్రాసారంబగువారిపూరమునమాయంజేసెనత్యుద్ధతిన్. 61

ఉ. శర్వుఁడఖర్వగర్వమునశౌరిపయిన్స్మరదంబకంబుగం
ధర్వసుపర్వపన్నగవితానములద్భుతమంద నేసినన్
సర్వమయుండుచక్రియదిసంహరణంబొనరించెనుజ్జ్వల
త్పర్వతసాయకంబునవిపక్షబలంబులుదల్లడిల్లఁగన్. 62

శా. ఆటోపంబునశంకరుండపుడుబ్రహ్మాస్త్రంబుసంధించిమౌ
ర్వీటంకారమెసంగనంబుధియుఘూర్ణిల్లంగనేయన్నిరా
ఘాటంబైచనుదేరఁగన్గొనితదుగ్రస్ఫూర్తివారించెదో
ష్పాటధ్వంసితదంబకంబుననవార్త్యశ్రేణికీర్తింపఁగన్. 63

శా. అత్యుగ్రాకృతియైనపాశుపతదివ్యాస్త్రంబుభూతేశుఁడౌ
ద్ధత్యంబొప్పఁగనేసెనప్పుడుమహోద్యద్విక్రమస్ఫూర్తినౌ
న్నత్యంబైయసమానమైవెలుఁగుశ్రీనారాయణాస్త్రంబుసం
స్తుత్యప్రాభవశాలికృష్ణుఁడుసమంత్రోక్తింబ్రయోగించినన్. 64

మహాస్రగ్ధర. రాలెన్నక్షత్రపఙ్క్తుల్ రహిచెడియెనహోరాత్రిరాణ్మండలంబుల్
వ్రీలెన్దిక్కుడ్యసంధుల్వ్రీఁగిపడియెనుర్వీధ్రశృంగంబులోలిం
దూలెన్మేఘౌఘమత్యద్భుతజవపవనోద్ధూతధూళీసమంబై
కూలెన్వృక్షాళిమ్రొగ్గెన్గ్వలయధరభృత్కుంభికుంభీనసంబుల్. 65

క. ఖండేందుధరజనార్దన, కాండములొండొంటిఁదాఁకిగగనంబునను
ద్దండగతిఁబోరిపోరిప్ర, చండతహరిశరముహరునిశరముందోలెన్. 66

తే. తనదుదివ్యశరంబులుదైత్యదమను, చేనిరర్థకమగుటయుమానసమున
నూహదక్కిరణోత్సాహముజ్జగించి, యుండెఁగళ్యాణశైలకోదండుఁడపుడు. 67

మ. జలజాక్షుఁడవక్రవిక్రమమునన్సమ్మోహనాస్త్రంబుభూ
తలసంక్షోభముగాఁగనేయుటయునిద్రాపారవశ్యంబుతో
వలనొప్పన్వృషభేంద్రుమూఁపురముపైవ్రాలెన్హరుండయ్యనన్
గలధౌతాచలశృంగసంగతశరత్కాలంబువాహాకృతిన్. 68

వ. రుక్మిణీకుమారుండునుగుమారుండును నుద్దండపుండరీకంబులవిధంబునంగడంగి కోదం
డపాండిత్యంబు భువనస్తుత్యంబుగా ఖండనంబు సేయుచు. 69

మ. శరజన్ముండు ప్రదీప్తరోషముఖుఁడై శాతాశుగశ్రేణినా
హరిజున్నొవ్వఁగ నేసియార్చినమహోగ్రాకారుఁడై పేర్చి శం
బరవిద్వేషిశిలీముఖప్రకరసంపాతంబునన్ముంచి జ
ర్జరితాంగుండగునట్లుచేసె సురలాశ్చర్యంబునంబొందఁగన్. 70

తే. నారిఁదెగ నేసి యతనిమయూరవాహ, నంబు నెమ్మేననిశితబాణములుఁ జొనిపి
చేతులాడకయుండంగఁ జిక్కుపఱుప, నిలువలేక విశాఖుండు తొలఁగిచనియె. 71

ఉ. చండతరప్రతాపభుజశౌర్యధురంధరుఁడైన కామపా
లుండుహలంబు చేరణములో మడియించెను గూపకర్ణకుం
భాండులభీమహుంకరణభగ్నపయోజభవాండభాండులన్
భండనభైరవస్ఫుటకృపాణమహోజ్జ్వలబాహుదండులన్. 72

గీ. సాంబుఁడత్తుద్రరౌద్రానలంబుఁడగుచు, బాణనందనునధికదోర్బలునిబలుని
గదిసివివిధాస్త్రశస్త్రసంఘాతములను, భూచరులు ఖేచరులు మెచ్చఁబోరిపోరి. 73

గీ. గుఱ్ఱములఁజంపి కేతువుఁగూలనేసి, రథముచెక్కలు సేసి సారథిని ద్రుంచి
ఘనతరాశుగపీడితాంగునిగఁ జేయ, నసురపతినందనుఁడు పలాయనమునొందె. 74

శా. శైనేయుండును బాణుఁడున్ రణజయోత్సాహంబులాస్యంబులన్
బూనం గార్ముకశింజినీభవరవంబుల్దిక్కులన్నిండన
స్త్రానీకక్షతజాతరక్తజలపూరార్ద్రంబులైనట్టినె
మ్మేనుల్పుష్పితకింశుకంబులగతిన్మీఱంగఁబోరాడుచున్. 75

వ. ఉండి రట్లవాసుదేవుండు సమ్మోహనబాణపాతంబున భూతేశుఁ బరవశుంజేసి లబ్ధవిజయుండై నిరుపమోత్సాహంబున నిజవదననిర్గత నిర్గళ నిష్ఠుర నినాదనిర్భిన్ననిఖిలనిర్జరాహితసైన్యంబగు పాంచజన్యంబుఁ బూరించుచు విరోధివరూధినిపయింగవిసి కరాధిజ్య ధనుర్ముక్తశరాధిక్యఘాతంబుల నరిశిరోధినిచయంబులు నఱికిధరాధీనంబు సేయుచుఁ గరాళంబులగు కరవాలంబులఁ గరిహరిప్రకరవాలంబులు కీలాలంబులు హేరాళంబులై తొరఁగ దునుముచు దృఢవంతంబులైన కుంతంబులఁ బంతంబున దంతంబులు విఱుగం బొడిచి దంతావళంబుల నంతంతనకృతాంతనిశాంతంబున కనుపుచు నసదృశంబులగు ముసలంబులు కరబిసరుహంబుల విసవిసం ద్రిప్పి యసురవిసరంబులు పసచెడి వసుమతింగలయ నసువులం బాపుచుఁ గదల మెఱుంగులు చదలం బొదలం ద్రిప్పుచు వలదని మదంబులం గదిసి యెదురుకొని పాదువు పదాతులం గదల మొదలనియ్యక వదనంబులు చదిసి రదనంబులు డుల్లి గుదులుగొనుచుం జావమోదుచు నంతకంతకు నతిశయంబైన వీరావేశంబునం బ్రళయకాలరుద్రాకృతిం బేర్చి రక్తప్రవాహంబులును మాంసరాసులును బ్రేవులప్రోవులు నెముకల గుట్టలును నై రణంబతిదారుణంబుగఁ జిత్రక్రీడసలుపుచుఁ బాంచజన్యజృంభన్నినాదంబులు భూనభోంతరంబులు నిండఁబూరించుచుండె నపుడు. 76

సీ. సారథుల్వడినయశ్వములీడ్చుకొనిపోవనందందపడిపోవురథములును
దైన్యఘీంకారనాదములు సేయుచుఁ బటాపంచలై పాఱెడుభద్రకరులు
నేటులఁబడియెదురెక్కఁజాలక వాహకులతోనవఱచెడిఘోటకములు
నని మొననిల్వ ధైర్యములు చాలక తలల్వీడంగఁబరువెత్తువీరభటులు
తే. నగుచుఁగాలియుదమునబాహాప్రచండ, కార్ముకజ్యాలతాముక్తకాండపటల
దహనకీలాకలాపసంతానమునకుఁ, దాళకపలాయనమునొందెదనుజబలము. 77

వ. అప్పుడు. 78

ఉ. విచ్చినయాత్మసేనఁగని వీరుఁడు బాణుఁడు తెంపుచూపటుల్
మెచ్చఁగఁ జేయివీచిమరలించినఁ దద్బలమెల్ల రోషముల్
హెచ్చఁగ నొక్కటన్మరలె నేపున సైన్యయుగంబు పోరికిం
జొచ్చినసంకులాహవము చూడభయంకరమయ్యె నయ్యెడన్. 79
శా. బాణుండప్పుడు రోషరక్తముఖుఁడై బ్రహ్మాండభీమాకృతిన్
జాణూరాంతకుఁడాసిమామకభుజాంచద్ధాటిచే సంగర
క్షోణింబన్నగసిద్ధకింపురుషరక్షోయక్షగంధర్వగీ
ర్వాణుల్ నిర్జితులైరి నాయెదుట నిల్వన్ నీవు శక్తుండవే. 80
చ. అనవుడు మందహాసముఖుఁడై హరి నీభుజశక్తి నీపెనె
మ్మనమున లజ్జలేక పలుమాఱును మెచ్చుకొనంగ నీతియే
యని మొననిల్చినప్పుడు నిరర్థకమీ వెడమాటలేల నాఁ
కొని భుజియింపఁ బోవుచనుగూరలమేలడుగంగ నేటికిన్. 81

మ. అనునాలోన నహస్తపంచశతకోద్యచ్చాపుఁడై నిల్చి త
క్కినయేనూఱుకరంబులన్నరములుత్క్రుష్టప్రతాపంబునం
గొని బెట్టేయఁగ మండలీకృతమహాకోదండము క్కార్ధచం
ద్రనిశాతాంబకపఙ్క్తిఁ ద్రుంచె నవిరోధానాయకుండుద్ధతిన్. 82
సీ. శతములు వేలు లక్షలు కోటులర్బుదంబుల శరౌఘంబులఁ బోదివిపోదివి
వాయువ్యగారుడవారుణప్రముఖదివ్యేషుజాలంబుల నేసియేసి
కరవాలశూలముద్గరశక్తితోమరప్రాసాయుధంబులఁ బఱపి పఱపి
శాంబరీమాయావిడంబనంబొనరించి శిలలు నెత్తురు గురియఁ జేసి చేసి
తే. యసురభర్త విజృంభించి యాట్పుటయును, నడుమ నన్నింటి ఖండించి విసాదవహించి
త్రుంచి మాయించి కడు విక్రమించి మించి, తనప్రతాపంబు చూపె నద్దనుజవైరి. 83
వ. మఱియును. 84
ఉ. అత్తఱి నమ్ముకుందుఁడు దదర్థసహస్రశరాసనంబులన్
గత్తి మొగంపుటమ్ములను గండ్రలు సేయుచునుండ నంతలో

నెత్తెడువిండ్లు నారిబిగువెత్తెడువిండ్లు శరప్రయోగసం
పత్తిఁ జెలంగువిండ్లనటు బాణుకరంబులనొప్పె వింతయై. 85

చ. తొలుతటియమ్ముపంచశతదోర్ధనురావళి ద్రుంచికొంచున
వ్వంజనసింతలో మొదలివైపున బాణుఁడు గ్రమ్మఅంగరం
బుఁగొనుచాపముల్ నటికిపోవుచు రెండవయమ్ము ముందరన్
వెలుఁగుశరమ్ము గూడదివినిండె హరిప్రదరంబు లీగతిన్. 86

శా. కోపాటోపవిజృంభణారుణితచక్షుష్కోణసంజాతవీ
క్షాపాతంబులు మేనఁ జొచ్చి వెడలెన్నాఁ బోలునన్నట్టెత
చ్చాపోన్ముక్తశరౌఘముల్ తదనుసంచారంబులై వక్షము
దాపూర్ణంబుగ నాటి వెల్వడు సురేంద్రారాతిదేహంబునన్. 87

చ. ధనువులు ద్రుంచి సూతుతల ధారుణిమీఁద నలంకరించి వా
హనముల సంహరించి సముదంచితకాంచనకేతనప్రపా
తన మొనరించి మైరుధిరధారలు గ్రమ్మఁగ నొంచి మించి య
ద్దనుజవిరోధి యొత్తెఁ గృతదానవదైన్యము పాంచజన్యమున్. 88

క. మతిభ్రమసినట్లు నిశ్చే, ష్టితుఁడై బెగడొందు బాణుజీవము రక్షిం
చు తలంపున ముదిరక్కసి, యతనిజనని కోటరీసమాహ్వయ యంతన్. 89

ఉ. అంబరహీనమైన వికృతాకృతితోడుత నాభిక్రేవలన్
లంబకుచద్వయంబు గదలంబులు చెక్కుల జుంజురౌ శిరో
జంబులు వ్రేలనమ్ముదినిశాచరి ఖేచరియై పిశాచరీ
తింబఱతెంచి నిల్చె వసుదేవతనూభవు సమ్ముఖంబునన్. 90

శా. దానిం జూడఁగ రోయుచున్ విముఖుఁడై దైత్యాంతకుం డున్న నా
లోనం బాణుఁడె డంబు గాంచి పఱచెన్ లోకుల్ ప్రమోదింపఁగా
మానం బెల్లను వీడి యాత్మనగరీమార్గంబునన్ భీతిదృ-
క్కొనఃపున్యతఁ బాదఘట్టనల భూభాగంబు గంపింపఁగన్. 91

ఉ. ఆహరి ముందటన్ నిలిచినట్టి నిశాటియు నేగెనంతస
మ్మోహనబాణపాతమున ముంచిన తాంద్రికముం దొలంగి కా
మాహితుఁ డంపశాంభవమహాజ్వరముం ఘుంలిలు మస్తకంబులున్
బాహువులుం ద్రిసంఖ్యలను భాసిలఁగా నతిఘోరమూర్తియై. 92

మ. తనమీఁదం జను దేరనవ్వుచును బద్ధానేతతీవ్రజ్వరం
బును బంపన్ భయదాకృతిం గదిసి యార్పుల్ మింటనంటంగ దాఁ
కిన నారెంటికి నయ్యె నాహవము సోత్కృష్టప్రతాపోగ్రత
ర్జనసంభర్జనగర్జనంబులు జగత్సంక్షోభముం జేయఁగన్. 93

తే. పోరిపోరిభుజాబలస్ఫురణదక్కి, శాంభవజ్వరమాత్మలోసంచలించి
వైష్ణవజ్వరమధికజవంబుతోడ, వెంటనంటంగనార్తితోవెఱచిపఱచె. 94

ఉ. ఎక్కడఁజొచ్చినంజుణుగనియ్యకవైష్ణవివెంటనంటఁగా
దిక్కులనెల్లనుంగలయఁద్రిమ్మరియార్తిహరించికావవాఁ
డొక్కఁడులేమికిన్వగలనొందుచుఁగ్రమ్మఱఁబాఱుదెంచిస
మ్యక్కరుణావిధేయుహరినార్తశరణ్యునిఁజేరిభక్తితోన్ 95

శా. శ్రీలక్ష్మీపతయేకృతాఖిలజగత్క్షేమాయదివ్యాజసే
నీలాంభోధరకాంతికాంతవపుషేనిర్వాణసంధాయినే
లీలాకల్పితతాత్త్వికాయమహతేలేశాతిపూర్ణాత్మనే
నాళీకాసనపూజితాయభవతేనారాయణాయోన్నమః. 96

దండకము.

శ్రీమద్రమామానినీమానసారామవాటీవసంతాయమానాసమానాంగశృంగారభావా
సమగ్రప్రభావా ప్రభావార్యమాణా యుతాహోధిరాణ్మండలా సేవితాఖండలా
కుండలానర్ఘ్య రత్నచ్ఛవిచ్ఛన్నగండస్థలప్రస్ఫురన్మందహాసాకరాంభోజభృన్మంద
కాఖ్యోజ్జ్వలచ్చంద్రహాసా మహాసాహసక్రూరగ కంసాఘవత్సాదిదైతేయసంఘాత
శైలాంబుభృద్వాహనా గోపకన్యామనోమోహనా గేహనారీసుతార్థాదిసంసారభో
గాబ్ధినిర్మగ్నహృత్తాప్రిక్కృతాళీనుమాపాదం పాదకీర్తిప్రతాపోదయానీదయాశోభి
తాపాంగ వీక్షాసుధాలేశ సంసేవనా లబ్ధసౌభాగ్యులై బ్రహ్మరుద్రామరాధీశముఖ్యు
ల్ మహత్త్వంబునన్ బ్రాహ్మణులైయుండు రీతిజ్జగత్పాలనార్థంబుగానీవుమత్స్యక్షితిం
గచ్ఛ పాకారతన్ యజ్ఞవారాహలీలన్ నృసింహస్వభావంబునన్ వామనస్ఫూర్తి
తో జామదగ్న్యస్వరూపంబునన్ రామచంద్రావతారంబునన్ రోహిణేయాభిధేయం
బుతో బౌద్ధవేషంబుతో జంగలిక్యాకృతిన్ సాధుసంరక్షణంబున్ జగత్కంటకధ్వం
సనంబున్ దగంజేయుదో నీవు గావింపు సత్కార్యముల్ చాలనాశ్చర్యముల్ నీ
పదాంభోరుహధ్యాన సేనావిశేషంబులన్ నారద వ్యాస వాల్మీకి రుక్మాంగదాదుల్
మహాధన్యులై పుణ్యులై జ్ఞానసంపన్నులై యవ్యయానందముం గాంచిరత్యద్భుతంబైన
యుష్మన్మహత్త్వంబు వర్ణింపఁగా నెందు వేల్జిహ్వలన్ బొల్చు శేషాహియుం జాలఁడీ
లోకముల్ దేశకాలంబులున్ వేదశాస్త్రంబులున్ దానధర్మంబులున్ సాగరంబుల్
నదుల్ కాననంబుల్ గిరుల్ చంద్రసూర్యుల్ పృథివ్యాదిభూతంబులున్ సాత్త్వికాది
త్రయంబాదిగా నామరూపంబులన్ బొల్చు నీతత్ప్రపంచంబు సర్వంబు నీమాయచే
గల్పితంబై భవద్గర్భగోళంబునం దున్నదున్ నిండుచుం గిట్టుచుం గ్రాలు నో దేవ నీవే
జగత్కర్తవున్ భర్తవున్ హర్తవున్ నీవ సర్వస్వరూపుండవు నిక్కపుదైవంబవు
నిర్గుణంబై నిరాకారమై నిశ్చలంబై నిరాభాసమై నిర్వికల్పస్థితింబొల్చునోంకార

గమ్యం బరబ్రహ్మమూర్తిన్నినుం నామనోవీథి భావింతుసేవింతునోస్వామి నన్నుం
గృపంజూచి రక్షింపు మో దీనసంరక్ష యోపుణ్యచారిత్ర యోభక్తమందార యో
నిత్యకళ్యాణ కారుణ్యశాలీ జగన్నాయకా దేవతాసార్వభౌమా రమావల్లభా పాహి
మాం పాహిమాం పాహిమామ్. 97

శా. నీ తేజంబుమహోగ్రమైతఱుమఁగానిల్వంగశక్యంబుగా
దేతద్విశ్వమునందురక్షకులునాకెవ్వారునున్లేరునీ
వేతప్పన్శరణంబుచొచ్చితిదయావిస్తారభావంబున
న్నాతప్పుల్ క్షమియించికావఁగదవేనాతండ్రినారాయణా. 98

క. అనినంగృష్ణుఁడుమత్తా, ఘనమనితరవార్యమగుటఁదగఁదెలిసిరయం
బునమముఁజేరితికావున, నినుఁజెందకుతద్భయంబునిక్కంబింకన్. 99

క. మీయుభయుజ్వరవాద, మపాయంబుననన్నుఁ గావుమనినీవునుతుల్
సేయుటయుఁజదువువారల, కేయెడమీబాధపొరయదించుకయైనన్. 100

వ. అని యానతిచ్చెనని శుకుండు పలికిన నట మీఁదటి వృత్తాంతం బెఱింగింపుమని
యడుగుటయును. 101

శా. సాష్టాంగానతసిద్ధసాధ్యమకుటాంచన్మాత్నరత్నావళీ
ఘృష్టిస్తోమ విరాజమానవిమలాంఘ్రిద్వంద్వగీర్వాణజి
ద్దుష్టారాతికురంగనిర్దళనశార్దూలాయతోద్యద్భుజా
విష్టంభోజ్వలసర్వదేవమయశశ్వద్రూపవిశ్వంభరా. 102

క. లక్ష్మీకటాక్షకమలా, లాక్షాంచితపదనహరిణలాంఛనబింబా
సక్ష్మాదిభూతవిశ్వగ, సూక్ష్మస్థూలాంతరస్థసుబ్రహ్మకళా. 103

కవిరాజవిరాజితము.

మలయజహారసుధాకరహీరసమానసుసారయశోవృతది
గ్వలయకృతార్థిహితార్థధనంజయవర్ధనకారిసమర్థకృపా
నిలయనిరర్గళశార్ఙ్గధనుర్గుణనిర్గతమార్గణవర్గమహా
విలయగతాహితమోహితలోకవివేకసమాహితహృన్మహితా.

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యా వైభవ కనుపర్తి
రాయనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్యనిత్యాబ్బయామాత్యప్రణీతంబైనయనిరుద్ధ
చరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

పంచమాశ్వాసము.

శ్రీకల్యాణగుణోజ్జ్వల
పాకాహితముఖ్యవినుతపదపద్మ శర
ద్రాకేందుచంద్రికావిభ
వాకరదరహాసమంగళాద్రినివాసా. 1

గీ. అవధరింపుము శౌనకుం డాదియైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁ డుపలికె. 2

గీ. అట్లు కరుణించి పలిన యచ్యుతునకు, వందనముఁ జేసి చనియె శైవజ్వరంబు
బాణుఁ డపు డట్లు భీతితోఁ బఱచి తనదు, మందిరముఁ జొచ్చి చింతాబ్ధిమగ్నుఁ డగుచు. 3

వ. ఇట్లని తలంచు. 4

మ. అతిరౌద్రారుణ నేత్రకోణములతో నాలీఢపాదద్వయో
న్నతితోఁ జంచలకుండలప్రభలతో నారాచభృన్మండలీ
కృతకోదండముతో జయార్భటముతోఁ గృష్ణుండు నా ముందటన్
శతకోట్యాకృతులం గనంబడియెడున్ సర్వంబునుం దానయై. 5

చ. గెలిచితి నిర్జరేంద్రు నుడికించితి వహ్నిఁ గృతాంతుఁ గొట్టితిన్
జలమున నైఋతి న్విగతశౌర్యుని జేసితి వార్ధినాథునిం
గలఁచితిఁ దోలితిన్ బవనుగర్వ మడంచితిఁ గిన్నరేంద్రునిన్
జెలఁగి మహేశ్వరున్ వశుఁ జేసితి నప్రతిమానకీర్తినై. 6

ఉ. ఇంతమహాద్భుతం బెఱుఁగ నెన్నఁడుఁ గృష్ణధనుర్విముక్తదు
ర్దాంతశరౌఘతీవ్రతరధాటికి డెందము దల్లడిల్లెడుం
బంతము లెల్ల హాస్యములపాలుగ మద్భుజవిక్రమక్రమం
బింతకువచ్చె దైవకృత మెవ్వరికైన హరింపవచ్చునే. 7

వ. అమ్మహాపురుషుం డాదినారాయణుండగుట తప్పదతనితోడి సంగ్రామంబువలన
నెట్లైన లెస్సయని ధైర్యంబుఁ దెచ్చుకొని రోషభీషణాకారుండై. 8

ఉ. హాటకకిరీటకుండలముఖాభరణోజ్జ్వలుఁడై సహస్రబా
హారుచిరాయుధప్రకరుఁడై బిరుదధ్వజఘంటికాస్య నో
దారరథస్థుఁడై తురగదంతిరథాదిక చాతురంగ సే
నారభటీకఠోరతరుఁడై పటహధ్వనులుల్లసిల్లఁగన్. 9

గీ. శోణనగరంబు వెలువడి సురవిరోధి, ధరణికంపింప నేతెంచి తాఁకుటయును
యాదవబలంబు విక్రమంబతిశయిల్ల, మాఱుకొని రణంబతిఘోరమయ్యె. 10

సీ. శరపరంపరలచే సైన్యంబు ప్రగ్గంగ రథములు పఱపించు రథికవరులు
రథికులపైఁ గుంజరములఁ దోలి గర్వమునఁ దాఁకెడు గజవాహకులును
గజవాహకులమీఁదఁ గంఖాణములఁ దోలి తత్తుల నఱకు రాహుత్తగములు
రాహుత్తులను బరాక్రమలీల శోభిల్లఁ జేరి యాఁటెలఁ గ్రుమ్ము వీరభటులు
తే. నగుచుఁ బోరాడ రోషంబు లతిశయిల్ల, నుభయ చతురంగ బలములు నుక్కుమిగిలి
పలలఖాదనభవకుతూహలపిశాచ, కంఠకోలాహలమున నాకసము వగుల. 11

వ. అప్పుడు. 12

మ. హరిపై బాణుఁడహంకృతిం గదిసి బాహాపఙ్క్తి నొక్కుమ్మడిన్
శరముల్ తోమరముల్ గదల్ ముసలముల్ చక్రంబులున్ శూలముల్
పరిఘంబుల్ కరవాలముల్ పరశువుల్ ప్రాసాది నానాయుధో
త్కరముల్ శైలము గప్పు మంచు పగిదిం గప్పట్టఁగా నేసినన్. 13

చ. భుజబలశాలి మాధవుఁడు పూనిధనుర్గుణటంకృతిన్ హరి
ద్గజములకర్ణముల్ పగులఁగా నిశితార్ధశశాంక సాయక
వ్రజములు పింజపింజఁ గరువంబరఁగించి తమంబడంచు నీ
రజహితు లీలసాధనపరంపరలం దునుమాడి తీవ్రతన్. 14

మ. విజయోత్సాహము మోమునం బొదలఁగా విశ్వంభరుం డార్చి య
క్కజమై తేజము దిక్కులన్ వెలుఁగ నాగర్వాంధ దైత్యాబ్ధిఘో
రజవస్ఫూర్జనమున్నతామరపరబ్రహ్మాదికళ్యాణకృ
న్నిజసందర్శనమున్ సుదర్శనము నున్నిద్రప్రతాపంబునన్. 15

వ. ప్రయోగించిన. 16

మ. చటులంబై చలితక్షమావలయమై చంద్రార్క కోటిప్రభా
ఘటితాశాంతరమై చరాచర సమాక్రాంతాగ్నికీలాసము
త్కటమై చండతరాంశువై చకితరక్షశ్చక్రమై చక్రమా
ర్భటితో వచ్చి వియచ్చరుల్ జయజయారావంబుతో మ్రొక్కఁగన్. 17

వ. సముద్దండ వేదండ ప్రకాండ శుండాదండ మండితంబును, గనత్కనక కంకణ కేయూర
ముద్రికానిచయ ఖచిత ప్రచుర మణిగణ మరీచి మాలికాలంకృతంబును ద్రైలోక్యభయం

కరకారణ సౌభాగ్యరేఖావళీ కలితారుణకరతలంబును, చంద్రశేఖరమనోరంజితతాళ
ప్రమాణలయాలయవ్యాప్తివిస్తారతంగన్మృదంగవాద్య ఘాతకారిణ్యంగుళ్యాభిరా
మంబును, నక్తంచరీకుచకుంభయుగళచర్చితతుహినజలమిళితపటీరకర్దమసురభిఘుమ
ఘుమాయమానంబును నైనబాణాసురునిబాహుసహస్రంబునందుఁ జతుష్టయావశిష్టం
బుగాఖండించి వైచిన ఝంఝూసమీరణవిక్షేపవిదళిత శాఖాసహస్రంబై మోడ్పడి
యున్న మహామహీరుహంబుచాడ్పునఁ బురందరకరాంభోరుహ ఝంపద్దంభోళి ధా
రాహతపక్షంబై యున్న కుంభినీధరంబువిధంబున నుండెనప్పుడు. 18

క. సురుచిరసురనికరకరాం, బురుహవికీర్ణప్రసూనపుంజములోలిపై
హరిపైఁ గురిసెన్మొరసెన్, వరుసన్రంభాదినాట్యవాద్యరవంబుల్. 19

తే. అవ్విరోచనపౌత్రుని యందుఁ జాల, కరుణగల్గుటఁ జేసి గంగాధరుండు
పురుషసూక్తంబు చదువుచు హరిని జేరి, వినయవాక్యప్రయుక్తి నిట్లని నుతించె. 20

చ. అనఘుఁడ వప్రమేయుఁడ వనంతుఁడ వాద్యుఁడ వక్షరుండ
వత్యనుపమచిన్మయుండవు చరాచరజాలసమేతమైనయి
వ్వనజభవాండపఙ్క్తులు భవజ్జఠరంబున నీదుమాయచే
జననము వర్ధనంబు నవసానము నొందుచునుండు నీశ్వరా. 21

సీ. అఖిలాత్మ నీనాభియందు నాకాశంబు మునివంద్య నీపాదములను ధరణి
సర్వేశ నీమానసమునఁ జంద్రుండును జలజాక్ష నీనేత్రముల నినుండు
గాంభీర్యనిధి నీముఖంబున నింద్రుండు సురహర నీకర్ణములను దిశలు
సురగేంద్రశయన నీయూర్పుల ననిలంబు ఘనమూర్తి నీమస్తకమున దివము
తే. ప్రబలమగుచుండు నుపనిషత్పంచకమయ, దివ్యమంగళవిగ్రహస్థితి వెలుంగు
నిన్ను భావించి సేవించి సన్నుతించి, కాంతు రనఘులు మోక్షంబుఁ గమలనాభ. 22

క. అనిమఱియు బహువిధంబుల, వినుతించు శశాంకధరుని వినయోక్తులకున్
జనితప్రమోదమానస, వనరుహుఁడై పలికె గరుడవాహనుఁ డెలమిన్. 23

ఉ. నీదయ వీనిపైఁ గలిమి నిక్కమ మింతియె కాదు వీఁడు ప్ర
హ్లాదునకుం బ్రపౌత్త్రుఁడు తదన్వయజాతుల నేవధింపఁగా
లేద టుగాన జీవ మెడలింపక కాచితి బాహువిక్రమో
న్మాదము డంపఁగా నిలసి ముట్టున నుంచితిఁ జంద్రశేఖరా. 24

క. ప్రమథగణంబులలోను, త్తముఁడై భవదీయసన్నిధానంబున మో
దముతోడ నుండఁగలఁడీ, యసురాహితుఁ డింక నో పురాసురమథనా. 25

తే. అనుచు నానతియిచ్చె నయ్యవసరమున, బాహువులతోన యజ్ఞానబంధములను
వీడుకొని మాధవుని జేరి వినయఫణితిఁ, జాగి మ్రొక్కుచు బాణుండు సంభ్రమమున. 26

శా. మాయామానుషమూర్తివై తనరు బ్రహ్మాంబున్నివాఙ్మానసా
ధ్యేయుం నిన్ను నెఱుంగలేక నవనీతిస్నాఱుకొన్నందుకుం
బ్రాయశ్చిత్తముగాఁగఁ జేసితి వినాపాపంబు లోపంబుగా
నా యజ్ఞానము వాసె నీ కరుణఁ గృష్ణాగోపికావల్లభా. 27

వ అని మఱియుం బునఃపునః ప్రణామపూర్వకంబుగా బహుప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి యుషాకన్యానిరుద్ధకుమారుఁ గైచేసి తోడ్కొని రమ్మని పరిచారకులం బంచిన వారును దదీయశుద్ధాంత కాంతాజనంబులకుం దెల్పిన నవ్వధూవరుల నుచితోచారంబులం బ్రీతులం జేసి యలంకరించిరప్పుడు. 28

సీ. కంకణఝణఝణత్కారానుగుణముగా హస్తపద్మములు నాట్యములు సలుప
హస్తపద్మములనాట్యముల తోనుద్దియై గుత్తంపుగుబ్బలు కులికియాడ
గుత్తంపుగుబ్బలకులుకుతో నైక్యమై కంఠహారంబులు గంతులిడఁగఁ
గంఠహారంబులగంతులజత గూడి పిడికెడు నడుము దా బెళుకుఁ జూప

తే. విమలహరినీలరుచులతో వియ్యమంద, మరుకుమారుని నునుసోగకురులయందు
లలితచాంపేయసురభితైలంబు నించి, యొలమిఁ దలయంటె నొక్క పూర్ణేందువదన.

క. నలుఁగిడియె నొక్క కోమలి, జలయజపంకంబులం బెమఱియొక్కతె ని
ర్మలకనకకలశములజల, కంబొనరించెఁ గుసుమశరపుత్త్రి నపుడ్. 30

క. తడియొత్తె నొకతె వలిపెపు, మడుఁగులు గట్టంగ నిచ్చె మఱియొక్కతె యిం
పడరంగ నగరుధూపం, బిడె నొక్కతె పరిమళంబు లెంతయు నెసఁగన్. 31

తే. అర్ధచంద్రోపమంబైన యతని నుదుట, దిద్దె నొక్కతె కస్తూరితిలకమదియుఁ
దనరెఁ గందర్పకుసుమకోదండదండ, ఘటితనీలోత్పలాస్త్రసంకాశమగుచు. 32

ఉ. ఒక్కలతాంగి మౌక్తికసముజ్జ్వలభారముఁ జందువజ్రపుం
జెక్కులతాళిబిళ్ల విలసిల్లఁగఁ గూర్చి యలంకరింపఁ బెం
పెక్కె తదీయవక్షమున నెంతయుఁ జూడఁగ నొప్పె నయ్యెడన్
జుక్కలగుంపులో మిగులఁ శోభిలు పూర్ణశశాంకుకైవడిన్. 33

చ. శ్రవణపదావిలగ్నమకరప్రకటాభరణోజ్జ్వలాస్యకై
రవహితు లీల నాఘనుఁడు రాజిలె నీలరుచిం దళత్తళల్
గవయఁ బ్రజానురాగకరకఁకణముల్ ప్రవహింపఁ జూచి గా
రవగుణసంప్రపూర్ణ జలరాశిక దా యనితజ్ఞులెంచఁగన్. 34

గీ నిలువుటద్దంబు ముందర నిలిపె నొకతె, యందుఁ బ్రతిబింబితంబైన యతనిరూపు
జూచి భ్రమనొందియొక్కతె సురటివీవఁ, జెలులు ఘొల్లున నగి రది సిగ్గువడఁగ. 35

సీ. సరసవృత్తస్తని గురులీల వరమహోత్పలమాల రచియింపఁ బ్రౌఢ యమ్మ
వరమహోత్పలవైరివదన నీవంబరాలంకృతి సేయ వలంతి యమ్మ

యంబరోపమమధ్యయందంబుగా ఘనసారంబులందంగ జాణవమ్మ
ఘనసారకచనీవ్రకంకణాభరణంబులందగింపవినోదురాలవమ్మ
తే. యనుచుఁ బూర్ణేందువదనలవ్యంగ్యవచన, రచనఁ జెలునవ్వుమోములరహివహింప.
వినుతభూషణభూషితాంగునిగఁ జేసి, రపుడు యదువంశజలధితారాధిపతిని. 36

క. కొందఱు చెలికత్తెలు పా, సుందరిఁ గై చేసిరపుడు సురుచిరభూషా
చందనకుసుమాదులచేఁ, గందర్పునిరాజ్యలక్ష్మిగతిఁ జెలువొందన్. 37

సీ. గిలుకుటందియఁ జెక్కినవజ్రములకుఁ బాదసరోజనఖకాంతితళుకులిడఁగఁ
బ్రతిలేనిముక్కరపైఁ గెంపులకుముద్దుమోవిచెంగావిమేల్పసుఁగు దిద్ద
నిగిడిచేర్చుక్రొన్నీలంబులకుఁ గుంతలచ్ఛాయశృంగారలక్ష్మి నొసఁగఁ
దాటంకమౌక్తికతతికి మందస్మితరసములావణ్యవిభ్రమము నించ
తే. గటకకేయూరరశనాదికనకమునకు, నమరు మైజిగివన్నియలతిశయింపఁ
దొడవులకు నెల్లఁ దన మేను దొడవుగాఁగ, రహివహింపుచునుండె నారాజవదన. 38

మ. కమలాక్షుల్ తగ నవ్వధూవరుల శృంగారించి రత్నప్రభా
విమలంబైనరథంబుమీఁద నిడికీవిన్వల్లకీవేణుశం
ఖమృదంగాదికవాద్యసంజనితమాంగల్యధ్వనుల్లాస్యకా
సమమంజీరఝుళంఝుళధ్వనులు హెచ్చన్ రాజమార్గంబునన్. 39

మ. చనుదేరంగఁ బురంధ్రులున్నతమహాసౌధంబులన్నిల్చి హ
స్తనటత్కంకణనిక్వణంబెసఁగ లాజల్చల్లిరాత్మావలో
కననీలోత్పలదామసంయుతములై కన్పట్టి కాంతిస్ఫుర
ద్ఘననీలోత్పలమాలికాకలితముక్తాజాలలీలం దగన్. 40

చ. కలికియొకర్తు వారలను గన్గొనఁబోవుచుఁ గంఠమాలికల్
గళమున వైచుకోకతమకంబున గుబ్బలమీఁదఁ జేర్చినన్
గులికెడుచూచుకంబులఁ దగుల్కొని చూడఁగ నొప్పె నెంతయుం
బొలుపగుతంత్రులం బొలుచు పత్తడికాయలవీణకైవడిన్. 41

చ. అలికులవేణియొక్కతె సహస్రదళంబు వినోదలీలఁ గో
మలకరపంకజాతమున మాటికిఁ ద్రిప్పుచు నేగుదెంచియుం
పలరఁగ నవ్వధూవరుల నయ్యెడఁ గన్గొనుచుండె వేయుగ
న్నులవలె వీరియందముఁ గనుంగొనఁ గానని తెల్పుకైవడిన్. 42

సీ. ఈభానుతేజునకీకోకకుచకును జెలిమిసంఘటనంబు చేసినాఁడు
ఈచంద్రవదనునకీచకోరాక్షికి వెలయ నేస్తంబు గావించినాఁడు
ఈమేఘవర్ణునకీకేకిగమనకుఁ గోరి సాంగత్యంబుఁ గూర్చినాఁడు
ఈపద్మహస్తునకీభృంగవేణికిఁ బ్రియవిలాసంబుఁ గల్పించినాఁడు

తే. ఎంత నేర్పరి శారదాకాంతుఁ డహహ, యిట్టి యనుకూలదాంపత్య మెఱిఁగి చేసె
ననుచుఁ బురభామినులు ప్రమోదాత్తలగుచుఁ, గూడి తమలోన ముచ్చటలాడి రపుడు.

వ. ఇట్లు చనుదెంచిన కూఁతునల్లునిం జూచి ప్రమోదరసభరితస్వాంతుండై బాణుండు వారల కనేకరత్నాభరణవస్తువాహన ధేనుదాసదాసీజనంబుల నుపాయనం బొసంగి, వాసుదేవసన్నిధికిం దోడ్కొని పోయి యప్పగించినం గృతప్రణాములై యున్నవారలం గనుంగొని యతండు. 44

క. కనికరపు ముదంబునఁ జి, క్కని కరములఁ గౌఁగిలించి కాంతాయుతుఁడౌ
మనుమని సుఖాన్వితుఁడవై, మనుమని దీవించె సబహుమానము గాఁగన్. 45

మత్తకోకిల. గౌరవంబున మ్రొక్కఁ గైకొని కౌఁగిలించెడి వారలున్
జేరి మ్రొక్కి తదాదరోక్తులఁ జేఁ జెలంగెడు వారలున్
గోరి కన్నులఁ జల్లఁగాఁ గనుఁగొంచునుండెడి వారలున్
గూరిమిన్ బలముఖ్యులున్ హితకోటియుం బ్రమదంబునన్. 46

వ. అంత. 47

ఉ. బాణుని గారవించి పురభంజను వీడ్కొని శంఖనాదని
స్స్వాణధణంధణల్ సెలఁగ సామజఘోటకముఖ్యవాహినుల్
శ్రేణులుగట్టి విక్రమవిజృంభణతన్ వెనువెంటరాఁగ గీ
ర్వాణవిలాసినీమృదుకరస్రుతసూనరసప్లుతాంగుఁడై. 48

శా. కాంతం దోడ్కొని బ్రహ్మసూసహితులై కందర్పముఖ్యుల్ మహా
సంతోషంబున నేగుదేర యదువంశస్వామి కల్లోలినీ
కాంతారాచలపట్టణావళు లనేకంబుల్ గనుంగొంచుఁ ద
త్ప్రాంతక్షోణిపతుల్ సువస్తునికరం బర్పించి సేవింపఁగన్. 49

వ. కతిపయదినంబులకుం జనిచని. 50

సీ. గోత్రాధిపఖ్యాతిఁ గొమరారియుండుట సురశైలరాజభూసురులఁ బోలి
మకరాంకసంవర్తి మహిమఁ జెన్నొందుట గగనకిన్నరవరాంగజులఁ బోలి
ఘనరసాలంకృతుల్ గనుపట్టియుండుట హరజటాసిద్ధకావ్యములఁ బోలి
హరిచరణప్రభూతాభిముఖ్యం బౌట బలిదానవనాకములను బోలి
తే. రంగదుత్తుంగచటులతరంగనటన, భంగకల్లోలజాలసంభ్రమనినాద
పూరితాశాంతరాళ మై పొలుచుచున్న, పశ్చిమాంబుధిఁ గనియె గోపప్రభుండు. 51

క. కనుఁగొని మనమునఁ బెనఁగొను, ననురాగమువలన వికసితాననుఁడై యిం
పెనయఁగ నిష్టాలాపము, లొనరించుచు నరిగె యాదవోత్కరములతోన్. 52

ఉ. వారిజలోచనుండు యదువల్లభుఁ డేగుచుఁ గాంచె ముందటన్
ద్వారకఁ జంచలాంచితలతాకలితాసితమేఘమాలికా

కారవిలాసకృత్సరసకంజముఖీనికరప్రచారవి
స్తారసురేంద్రనీలఖచితస్ఫుటహర్మ్యకదంబధారకన్. 53

ఉ. అంతకుమున్న కృష్ణునిజయంబభియాతిపరాజయంబు పా
కాంతయుబుశ్శ్యకేతుఁడుసుఖస్థితిఁబచ్చుటయాదియైనవృ
త్తాంతముచారసూక్తిఁదెలియన్వసుదేవుఁడుపౌరకోటిశు
ద్ధాంతజనంబులున్వినిమహాప్రమదాంబుధినోలలాడుచున్. 54

వ. పట్టణంబు శృంగారంబు సేయించిన. 55

సీ. ఘనసారకస్తూరికాజలాసారంబుచెలువంపువీథులఁజిలుకరించి
గముకంబులైనముక్తాఫలంబులతోడలీలతోరంగవల్లికలుదీర్చి
నవరత్నభూషణాంబరసుగంధద్రవ్యపుంజంబులంగళ్లఁబొంకుపఱిచి
కదళికాస్తంభముల్ఘనచిత్రపటములునుభయపార్శ్వములఁబెంపొందనునిచి

తే. ద్వారములయందుఁదోరణావళులుగట్టి, పరిమళముమించునగురుధూపములువైచి
నృత్తగీతవాద్యాదులనెఱఁపఁజేసి, యమితశృంగారమొనరించిరప్పురంబు. 56

ఉ. భూసురవేదనాదములఁబుణ్యసతీజనమంజులోక్తులన్
భాసురనృత్తగీతరసబంధురరావములంబురీవనీ
వాసకుకాములాపములవారణబృంహితవాజిహేషలన్
శ్రీసముదంచితంబగుచుఁజెల్వువహించెఁబురంబునవ్యమై. 57

గీ. అట్లుశృంగారితముఁజేసియఖిలజనులు, గంధపుష్పాక్షతాద్యలంకరణులగుచు
నెదురుగానేగుదెంచిరమేశుఁగాంచి, మ్రొక్కియనిరుద్ధుఁగొల్చిప్రమోదులైరి. 58

క. పురలక్ష్మిసరసతరనిజ, సరసీతామరసరసలసన్మృదులీలా
సురభిపరిభోగపవనాం, కురుమిషమునహరికినెదురుకోలువహించెన్. 59

ఉ. గోపురశాతకుంభమయకుంభపయోధరకుంభజృంభణల్
చూపుచుసౌధయూధపరిశోభితహీరదరస్మితంబులు
దీపనసేయుచున్జలదుదీర్ఘపటాగ్రపతాకహస్తవి
క్షేపణసన్నసేయుచువశీకృతచిత్తునిజేసెఁగృష్ణున
ట్లాపురలక్ష్మికాంతునిబ్రియాంగనమోహితుఁజేయుకైవడిన్. 60

వ. ఇవ్విధంబునఁబ్రకల్పితశృంగారతరంగరంగద్రంగవల్లీప్రయుక్తముక్తాఫల తార
కాలంకృతంబును, గుట్టిమరేఖాస్థగితప్రదీప్తహీరద్యుతివితత కౌముదీరమ్యంబు
ను, సకలజననయన కువలయవికాస హేతుకంబునునైన రాజమార్గంబున యదు
కులపయఃపారావారచంద్రుండగు దేవకీనందనుం డరుగుచున్నసమయంబున, 61

ఉ. బంగరుపళ్లెరంబులనుబద్మముఖుల్ఘనసారదీపికల్
రంగమరంగనించిమణిరాజితకంకణహస్తపల్లవుల్

సంగతినుంచిత్రిప్పుచునుసారెకుమంగళకౌశికన్దయాం
మంగళమంచుఁబాడిరిసముంచితపంచమనాదవైఖరిన్. 62

గీ. నందకాయుధునకుశోభనంబటంచు, నగరకాంతలునీరాజనంబులిడుట
కలపతాకహస్తంబులనభినయించెఁ, బురరమాదేవిభరతవిస్ఫురణఁదెలసి. 63

క. నిరుపమవిమానపఙ్క్తులు, గురుతరమణిహర్మ్యములునుగూడివెలుంగన్
సురకాంతలుఁబురకాంతలు, సరిచల్లెదువిరులవానజడిరైయెకురిసెన్. 64

వ. అప్పుడు. 65

సీ. తాళకేతనసముద్యత్క్రౌంచనాస్యందనారూఢుఁడైనవాఁడతనిఁజూడు
నాగాంతకధ్వజోన్నతహేమమయశతాంగారోహణుండైనయతనిఁజూడు
మకరపతాకాసమానగాంగేయరథాసీనుఁడైయున్నయతనిఁజూడు
వరఋశ్యకేతుసుందరమైనకనకంపుటరదంబుపైనొప్పునతనిఁజూడు

తే. మతఁడుబలరాముఁడతఁడుమురాసురారి, యతఁడుకుసుమాయుధుండతండతనితనయు
డనుచునొండొరులకుఁదెల్పుకొనుచునుండి, రప్పురంధ్రులుగగనగృహాంతరముల. 66

ఉ. కైరవిణీప్రియేశువెనుకంజనురోహిణిలీలనింపుసొం
పారఁబ్రసూనసాయకసుతానుగతింజనుదెంచెనయ్యుషా
వారిజగంధినంచితసువర్ణలతాసమమోహనాంగిశృం
గారరసంపుబొమ్మఁబొడగాంచిపురంధ్రులుసమ్మదమ్మునన్. 67

వ. తమలోనిట్లనిరి. 78

ఉ. తేనియలూరుకెంపుసుదతీమణివాతెరచంపకద్రవం
బావెడితేఁటిగుంపువిమలాంగికచంబుసదావికాసముల్
బూనుసరోజముల్చిగురుఁబోఁడికనుంగవజోకరొప్పదున్
మానినిచక్రవాకములుమానినిచన్నులుచూడుమాసఖీ. 69

చ. కలువలపేరుపేరుకొనఁగాఁగుముదమ్ములుమన్మథాంబకం
బులుగణుతింపఁగావిషమముల్కమలంబులపుట్టుపూర్వముల్
దెలియఁగఁబంకజాతములుతేరికసంగొనఁగామెఱుంగుఁదీఁ
గెలుచపలంబులన్నియుసఖీమణికన్నులఁబోలనేర్చునే. 70

క. కలదనుచునులేదనుచును, బలుమఱువాదంబుతేలపనిలేదింకన్
గలదనుటకులేదనుటకుఁ, దలపంగానడుమునడుముతరుణీమణికిన్. 71

మ. చెలువంబైకళలన్వెలుంగుహురుమంజీదేశపున్ముత్తియం
బులతోఁగూర్చినచేరుచుక్కనొసటన్బొల్పొందునెమ్మోమహో
చెలికెంతందముచూడరమ్మరుచిరాశ్లేషాసమాయుక్తని
ర్మలరాకాతుహినాంశుమండలముసామ్యంబైప్రకాశించుటన్. 72

చ. పురుషులలో నపూర్వరసపూర్ణ శరీరమనంగసూతికిం
దరుణులలో సమానరహితంబగు రూపము బాణపుత్త్రికిన్
సరసముగా సృజించియిటు సమ్మతినిద్దఱఁగూర్చినట్టియా
సరసిజగర్భుఁ డెంతగుణశాలితలంపఁగఁ బాటలాధరా. 73

వ. అని యనేక ప్రకారంబులం గొనియాడుచునదియొముచ్చటగానుండెనప్పుడు, పురుషోత్తముండు భేరీమృదంగాదివాద్యంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రముఖతూర్యంబులును, బోరుకలఁగ మహావైభవంబున నరిగి నిరంతర విహార్యమాణోందిరంబగు మందిరంబుఁ బ్రవేశించి, యమాత్యజ్ఞాతిసామంత బంధుమిత్త్రాదిపరివారంబులదివ్యాంబరాభరణతాంబూలాదివస్తుప్రదానంబులం బ్రహృష్టమానసులంజేసి, యుచితప్రకారంబులఁద త్తద్గృహంబులకు వీడుకొల్పి, యంతఃపురంబులకుంజని యిష్టోపభోగంబులనుభవింపుచుండె నయ్యనిరుద్ధకుమారుండు నుషాసమేతుండై దేవకీవసుదేవులకు రేవతికిరుక్మిణీసత్యభామ జాంబవతీ కాళిందీ మిత్రవిందాసుదంతా భద్రాలక్షణాదులైన ముత్తైదువలకుఁ దన తల్లులైన రతీశుభాంగులకుఁ బ్రణామంబులుచేసిన వారును బరమానందరసప్రహితాంతరంగులై యవ్వధూవరుల నాలింగనంబులుచేసి యనేక విధంబుల దీవించిరతండును నిజవియోగ వేదనాభారంబునఁ గృశీభూతరైయున్న యక్ష్మలోచన ననేకవిధంబుల గారవించి సంప్రీతమజ్జనభోజనాదులఁ దృప్తుండై బాణనంద నాసురత సంభోగానంద నిరతుండై యుండె. 74

సీ. సారసనంసారసరసరసాసార సౌరభాన్విత సరశ్చారణముల
సాలలీలాలోల ఖేలదేలాలతా జాలడోలా కేళిలోలగతులఁ
గింజల్కరంజితమంజీర పుంజమంజులపంజులనికుంజసుమనసములఁ
గుందబృందమరందబిందు పేదిందిరామంద నాదశ్రుతానందములను
తే. గారఘునసారనీహారనీరపూర, సారచారుపటీరచర్చాసుఖాప్తి
కోకకోకిలశారికానీల కేకి, శౌకలోకాకరవనావలోకనముల. 75

శా. ప్రాంచత్కాంచననూత్న రత్నఖచితప్రాసాదదేశంబులం
బంచాస్త్రప్రియనందనుండుసురతప్రాపంచికవ్యాప్తిఁగ్రీ
డించున్ దక్షిణనాయకత్వమునఁబ్రౌఢిన్ యక్ష్మ నేత్రామన
స్సంచారుండును బాణదైత్యతనయాసక్తాంతరంగుండునై. 76

సీ. కుచకుంభయుగముఁ బైకొనికేలనంటుట నైరావతముసెక్కి యాడినట్లు
కదియించి నెమ్మేనుఁగౌఁగిటనలముట హరిచందనము మేననలఁదినట్లు
సునయోక్తివీనులుసోకుటనప్సరోవీణానినాదంబువినినయట్లు
బింబికాధరచుంబనంబు సేయుటయుసుధాసారపానంబుచేసినట్లు

తే. సౌఖ్య మొదవంగ నిచ్చనిచ్చలును బాణ, కన్యసంభోగమింద్రభోగంబు గాఁగ
సతతవిభవానుభవతృణీకృతపురంద, రుండగుచునుండె నయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు. 77

వ. అంత. 78

గీ. మందగతులకు నత్యంతమందగతియు, మంజులోక్తులకతిశయమంజులంబు
మెఱుఁగుమేనికిమిక్కిలి మెఱుఁగునగుచుఁ, బుష్పగంధికినిల్లాడఁ బ్రొద్దులయ్యె. 79

వ. అంత. 80

శా. స్వక్షేత్రంబుల నుచ్చరాసుల హితస్థానంబులన్ దీప్తులై
యక్షీణుండగు చంద్రుఁ జూచుచు దినేశాదుల్ చరింపన్ సమ
గ్రక్షేమంకరలగ్న వేళ శుభయుక్తుం బందు రాజాంశఁ బ
ద్మాక్షీరత్నము పుత్త్రుఁ గాంచె హరిపూర్ణాంశావతీర్ణాంగునిన్. 81

క. సురదుందుభినాదంబులు సురకరనిర్ముక్తకల్పసుమవర్షంబుల్
సురరమణీనాట్యంబులు, సురగాయక గానములును శోభితమయ్యెన్. 82

ఉ. యాదవవృష్ణిభోజకులులందఱు వేడుకలం జెలంగిర
త్యాదరవృత్తి బాణతనయారమణుండు సువర్ణధేనుర
త్నాదిసమస్తవస్తువులనంతముగాఁ జెలఁరేఁగి యిచ్చి పృ
థ్వీదివిజేంద్రకోటులను దృప్తులఁ జేసి కృతావగాహుఁడై. 83

క. లౌకికవైదికరీతులఁ, గైకొని పుత్త్రోత్సవంబు గావించి యతం
డేకాదశదినమున విభ, వాకరముగ నామకరణయత్నముఁ జేసెన్ 84

క. వజ్రాదిభూషణుండును, వజ్రాంగుఁడు వైరివీరవసుధాధరభి
ద్వజ్రుఁడునై మెలఁగెడునని, వజ్రుండని నామమిడిరి వరవిప్రోక్తిన్. 85

సీ. చూడఁగా నేర్చె విస్ఫుటకృపామృతరసంబుఁ గటాక్షవీక్షలఁ బూనుకొఱకు
నడుగుచాఁపఁగ నేర్చె నఖిలరాజన్యకిరీటదీప్తుల నలంకరించుకొఱకు
చేతులాడింప నేర్చె నువదాన్యతాపాత్రవిద్యాప్రవీణత వెలయుకొఱకు
తలయెత్త నేర్చె మన్యమజగన్మండనైకాంతపత్త్రచ్ఛాయ నమరుకొఱకు
తే. పలుక నేర్చె సరస్వతీప్రకటనాట్య, రసమునకు రంగరక్తుల నొసఁగుకొఱకు
కడఁగి నడువంగ నేర్చె నుగలియుగాది, మప్రభుత్వతద్ధర్మంబు మలుపుకొఱకు. 86

వ. మఱియు నబ్బాలకుండు ముక్తామణివిచయఖచితకలాపకాకపక్షాలంకృతవిశాలఫాల
ఫాలకుండును, నంజనరేఖారంజితకర్ణాంతవిస్తీర్ణనేత్రుండును, దత్తచామీకరమునుపలీ
కృతశార్దూలనఖాభరణకమనీయకంబుకంధరుండును, నవనంబరనితంబబింబాలంబితక
నకకటిసూత్రకలితకింకిణీక్వణనాదాభిరాముండును, మణిమయమంజీరసింజాసము
జ్జ్వలచరణయుగళుండును నై ముద్దుచూపుచుఁ దల్లిదండ్రులు దాతముత్తవలుం బ్రపితామ
హప్రపితామహీసమూహంబులు గారాబంబు సేయుచుండ దినదినవర్ధమానుండై పెరుగు

చుండం దదీయసౌకుమార్య మందహాసమృదువచనసంచరణాదుల కానందంబువహిం
చుచు నయ్యనిరుద్ధుండు సుఖోన్నతుండై యుండె. 87

మ. గతగర్వంబునఁ బ్రాంతదేశధరణీకాంతుల్ భజింపంగ ద
ర్పితులై కొందఱు దూరభూవరులు నిర్భీతిం జరింపన్ మహో
న్నతి దండెత్తి జయించి లోఁబఱిచి యాజ్ఞాసిద్ధిఁ గావించెఁ దాఁ
జతురంభోనిధిమధ్యఖండనవకచ్ఛప్పన్నదేశంబులన్. 88

ఉ. అన్యనృపాలకుల్ స్వవశులై కొనివచ్చి యొసంగువస్తువుల్
కన్నెలు రత్నముల్ హరులు గంధగజంబులు నాదిగాఁగ సౌ
జన్యతఁ దెచ్చి తాతకనిశంబును గానుకలిచ్చి యాజగ
న్మాన్యునిచేత దీవెనలు మన్ననలందుచునుండి వెండియున్. 89

సీ. వసుదేవబలదేవవాసుదేవాదులయనుమతివడసి యత్యంతనియతి
రాజసూయమ్ము తురంగమేధము నాదిగాఁ గనేకయాగములు చేసి
యందు నాహుతులైన యలపురుహూతాదులాత్మభాగహవిస్సులాహరింప
నాజ్యప్లుతంబుగా నన్నభక్ష్యాదులు నవ్వారిగాఁగసుస్తజనుల
తే. కిడుచు నధ్వర్యముఖ్యులకెలమి ధేను, భూహిరణ్యరత్నాదులు భూరిగాఁగ
దక్షిణలొసంగి రాజుఁదగు విధముల, నంపకము చేసి కీర్తులనతిశయిల్లె. 90

సీ. అసమానసాంప్రదాయకశుద్ధిఁ జెలువొందు తండ్రితాతలమహత్త్వంబుఁ జూచి
యష్టదిక్కులయందు నాక్రాంతమైన సత్కీర్తిప్రతాపవిస్ఫూర్తిఁ జూచి
కులరూపగుణములఁ గొనియాడఁగాఁదగు దేవులయనుగుణస్థితులఁ జూచి
వర్ధిష్ణుఁడై శైశవంపుముద్దులుగుల్కు తనయుని యందచందములు చూచి
దానభోగాదులైన సద్వ్యయములందుఁ, బాలుపడియున్న యర్థసంపదలు చూచి
భూప్రపలు వేయునోళ్ల నుబొగడుచుండు, డెంతధన్యాత్ముఁ డీయుపాకాంతుఁ డనుచు.

వ. నీసమయంబున. 92

క. నారదుఁడు సకలశాస్త్రవి, శారదుఁడు శరీరవిజితశారదవేశా
నీరదుఁడు ముఖనివేశిత, శారదుఁడే తెంచె దనుజసంహారుకడకున్. 93

క. వనజాతనయనుఁ బొడగని, వినుతులు గావించి యతనివినయంబులచే
నను మోదమానసుండై, యనిరుద్ధుండున్న యెడకునరిగిన నతఁడున్. 94

గీ. ఎదురుకొని వందనము చేసి హేమపీఠ, మునను గూర్చుండఁబెట్టిన మునివరేణ్యుఁ
డాదరంబున దీవించి యతనితోడ, నుచితసల్లాపములు సేయుచుండి యుండి. 95

గీ. ముద్దుగుల్కెడు మురువంపుమొలకయనఁగ, శ్రీలఁ జెలువొందఁగల నెలబాలుఁడనఁగఁ
గుదురుచక్కని సింగంపుఁ గూనయనఁగ, మీఱు మారుకుమారుఁ గుమారుఁ జూచి. 96

క. రమ్మని డాయం బిలిచిన, యమ్మునవమ్మునినిజాంకమందునిచితదీ
యమ్మగుసాముద్రికచి,హ్నమ్ములు దెలియంగఁ జూచియనిరుద్ధునితోఁ౯. 97

సీ. భుజనేత్రనాసికంబులుజానుహనువులునైదుదీర్ఘములుగోపాంగకంఠ
జంఘలుమూడుహ్రస్వములుఫాలమురొమ్ముకటిమూఁడువెడఁదలుకంఠనినద
మునునాభికందంబుమూడుగంభీరముల్ఫాలకటిస్కంధబాహుకుక్షి
ముఖములారున్నతంబులుజత్రుగుల్ఫత్వగంగుళిచరణంబులైదుసూక్ష్మ

తే. ములుదృగంతజిహ్వాధరములునునఖర, తాలుకరరేఖలాయురక్తములునైన
యట్టిమానవుఁడధిక భాగ్యాన్వితుండు, గానెఱుంగుముకుసుమమార్గణకుమార. 98

సీ. వరలీలదక్షిణావర్తరేఖాయుత భ్రూమధ్యుఁడుసమస్తభూమినేలు
నైదురేఖలుఫాలమందున్నవాఁడుదీర్ఘాయుస్సమన్వితుండైనవాఁడు
ఊర్ధ్వరేఖలుపాదయుగళంబునందుఁ బెంపొందుమానవుఁడుత్తమోత్తముండు
తనరిముప్పదిరెండుదంతములుగల్గినయట్టినరుండుభాగ్యాధికుండు

తే. కంబుసన్నిభమైనట్టిగళమువాఁడు, విలసితంబగుకీర్తులవెలయువాఁడు
కఠినమగుహస్తతలములుఁగడుమృదుత్వ,చరణములుగల్గుమనుజుఁడైశ్వర్యయుతుడు.

గీ. చారుచరితసాముద్రికశాస్త్రమందు, నిట్టిలక్షణములుచాలనెన్నఁబడియెఁ
గానబురుషునిఁగనుఁగొన్నగానవచ్చుఁ,బండితులకుననాగతభాగ్యగతుల. 100

వ. శ్రీమన్నారాయణాంశోదయుండైన యివ్వ్రజకుమారుని శరీరంబుననిటువంటిశుభ
లక్షణంబు లనేకంబులున్నయవిగావున నితండుమహాభాగ్యవంతుండునుసకలదిగంత
విశ్రాంతకీర్తివంతుండును విద్యావినయసంపన్నుండును వంశవర్ధనుండునునై కలియు
గాదిమ ప్రభుత్వ సింహాసనారూఢుండై సామంత భూపతులు తనపంపుసేయఁగృత
యుగలక్షణంబున ధర్మంబుచతుష్పాదపూర్ణప్రవర్తనంబుగావసుంధరాచక్రంబనేక
సంవత్సరంబు లశాత్రవంబుగాఁబాలింపంగలవాఁడును భగవత్స్వరూపుండవునాది
గర్భేశ్వరుండవు బ్రహ్మజ్ఞాననిధివి నగు నీవలన జన్మించి తనయుండుత్తమపురుషు
డగుట స్వాభావికంబకదా యని పలికినఁ గందర్పనందనుండు మందహాసముఖుండై
మునిపుంగవున కిట్లనియె. 101

క. మీయాశీర్వచనంబులు, మాయందనుగతములగుటమాకుఁ౯సకల
శ్రేయోగుణసంపాద్యము, సేయుటకునిదానమగుటసిద్ధముకాదే. 102

క. అనిసాంత్వనవచనంబుల, ననురాగమొనర్చుచున్నయనిరుద్ధవిభుఁ౯
సునయోక్తులదీవించుచుఁ, జనియెన్నారదుఁడుదివికిజగతీనాథా. 103

సీ. సరససంగీతంబుసంయుతాసంయుతా హస్తాభి నయముభావాభిరామ
వీక్షణభ్రూవిలతావిభ్రమంబుసపాద తత్కాలకల్పితతాళమాన
మైనలాస్యంబుకాత్యాయనియొద్ద బాణాసురతనయదానభ్యసించె

నదిగానద్వారకయందుఁదద్విద్యాభిలాషఁబ్రార్థించువిలాసినులకు
దృఢముగావించెసౌరాష్ట్రదేశనీచంద్ర, యిదనలానీలవేణులనలనేర్చి
రాలతాంగులు దెలుపనంతంతకఖిల, దేశములసర్వజనవచస్థితినివెలసె. 104

సీ. తనకీర్తిచంద్రికాతతినిండి కృష్ణపక్షంబులు శుక్లపక్షములు సేయఁ
దనదురాజత్వమింపునసార్వ కాలంబునందునగునలయానంద మొసఁగఁ
దనకరంబులు జడత్వమునను భువనప్రజానురాగంబులునై వెలుంగఁ
దనవర్తనంబుమిత్రసమాగమంబున సంపూర్ణకళలచేఁ బెంపువడయఁ

తే. దనవిలాసంబఖండసౌందర్యమహిమ, నిష్కళంకస్వభావమైనివ్వటిలఁగఁ
జంద్రునకుఁజంద్రుఁడనఁదగుసద్గుణముల, చేతననిరుద్ధుఁడుజగత్ప్రసిద్ధుఁడయ్యె.

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహానుభావుండైన యనిరుద్ధుండు మహదైశ్వర్య సమృద్ధుండును సకల భోగానుభవసిద్ధుండును వేదోక్తకర్మానుష్ఠాన పరిశుద్ధుండునునై సంసారబద్ధుండునుంబోలియుండెనిర్గుణంబును నిశ్చలంబును నిరుపమానందంబునునైనపరబ్రహ్మంబద్వితీయంబయ్యును బహునామరూపంబులఁబోలుచుఁ జరాచరంబులయందు జీవాత్మయుండైప్రాసలలో దారంబుకైవడిఁ బ్రవర్తించుచుఁదత్తత్కర్మానుగుణంబులై శరీరంబులకనుభవంబులగు సుఖాసుఖంబులబొరయక జపాకుసుమసాంగత్యంబున స్ఫటికంబు స్వచ్ఛధవళంబయ్యును మిథ్యారక్తవర్ణంబైన తెఱంగున లిప్తుండునుంబోలె నజ్ఞుల హృదయంబులకుఁ దోఁచుచుండుననియు జ్ఞానసిద్ధిలేమిం జేసి దేహి కర్మావృతుండై తనస్వరూపంబుఁ దాన తెలియనేరక తానన్యుండని యహంకార మమకారంబులం బొంది బద్ధుం డగుననియును నిద్రాకాలంబున స్వప్నలబ్ధంబైన సంచారాదులు నిద్ర మేల్కనినయప్పుడు మిథ్యలై తెలియంబడినయట్లు జ్ఞానవంతుఁడైన యప్పుడు తనధనాంతంబు నిస్సారంబని యాత్మయందు భేదబుద్ధిలేక సర్వసమత్వంబున సర్వంబును బ్రహ్మమయంబు ప్రపంచంబస్థిరంబని తలంచి బ్రహ్మైవాహంబను వేదాంతసారవచనార్థంబు కేవల దృఢంబుగావించియెఱుకగలిగినపురుషుండు తానై సాయుజ్యసిద్ధుండగుననియు నిశ్చయించి యాత్మానుసంధానంబు సేయుచు జనకునికైవడి నాత్మజ్ఞానియై సుఖంబులనుభవించుచుండె నని పలికి మఱియు నిట్లనియె.

శా. నీలాభంబునువర్తులాకృతియుఁ జిహ్నాభూతరాజీవపు
ష్పాలంకారముపార్శ్వచక్రముత్రిరేఖాంచన్ముఖోపాంతమై
సాలగ్రామసమాకృతిం బొడమిపూజల్ గాంచియిచ్చుంగృపా
శీలుండైయనిరుద్ధమూర్తిసకలశ్రీలంబుధశ్రేణికిన్. 107

క. ధారుణిలోపలశ్రీమ, న్నారాయణునంశఁ బొడమిన యగుణములఁ బెం
పారననిరుద్ధనామము, సారంబని తలఁచునతఁడు సౌఖ్యముఁ గాంచున్. 108

వ. అనియు నమ్మహాపురుషగుణంబులు గొనియాడి శుకయోగి పరీక్షిన్నృపాలున కిట్లనియె. 109

క. జననాథయిట్లు నాచే, వినిపింపఁగఁబడినరసవివేకనిధానం
బనిరుద్ధచరిత్రము వ్రా, సినఁజదివినవినినవరునిఁ జెందుశుభంబుల్. 110

చ. అనివివరించినమ్ముదితుఁడయ్యెధరావరుఁడంచుసూతుఁడిం
పొనరఁగశౌనకాదులగుయోగివరేణ్యులతోడఁ దెల్పినన్
జనితఘనప్రమోదరససంభృతమానసులై ప్రియంబునన్
వినుతులుచేసిరక్కథవిశేషము మత్కృతిరాజ్యనాయకా. 111

క. ఈయనిరుద్ధచరిత్రము, శ్రేయస్కరమగుచుసుజనజిహ్వాగ్రములన్
బాయక యాచంద్రార్కము, స్థాయియగుచు ప్రసిద్ధిఁ దనరుంగాతన్. 112

మ. శయనీభూతభుజంగసంగరజయశ్లాఘానిరాఘాటధై
ర్యయుతోత్తుంగవిహంగపుంగవతురంగారూఢదివ్యాంగపా
దయుగారాధకగోత్రభంగనిగమాంతజ్ఞానశుద్ధాంతరం
గయతివ్రాతముఖాబ్జనూతనపతంగామంగళాద్రీశ్వరా. 113

క. క్రేంకారకింకిణీయుత, టంకారజ్యాలతానటచ్చాపజితో
ద్ధుంకారసముఖవీరా, హుంకారాసకలభూషణాలంకారా. 114

తోటకవృత్తము.

మన్మథకోటిసమానవిలాసా, సన్ముఖనిర్జితచంద్రవికాసా
చిన్మయరూపవిశిష్టనివాసా, జన్మమయాపహసద్గుణభాసా. 115

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపా ప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తి రాయనమంత్రితనూభవ సుజనహిత కృత్యనిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రంబను మహాప్రబంధమునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము సమాప్తము.

చెన్నపురి: 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1924.

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ఆంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము ...	0	4
ఆంధ్రభాషాభూషణము, విమర్శతో ...	0	6
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, పద్యనిఘంటువు ...	0	3
,, టీకతో ...	0	8
,, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు, వగైరా టీకతో	2	0
ఆంధ్రభాషార్ణవము ...	1	0
కవిత్వతత్వవిచారవిమర్శనము ...	1	8
కవిరాజమనోరంజనము ...	1	4
కృష్ణదండకము ...	0	2
కృష్ణరాయవిజయము ...	0	12
కుచేలోపాఖ్యానము, సటీక, (భాగవతము) ...	0	8
డిటో గట్టుప్రభువుకృతము ...	0	12
గజేంద్రమోక్షము, సటీక ...	0	10
గయోపాఖ్యానము, పద్యము, రామనామాత్యునిది ...	0	12
డిటో ద్విపద, శాదిండ్ల గోపమంత్రి ...	0	8
గద్యపద్యసంగ్రహము, జి. వే. సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారిది. ...	0	12
,, గొర్తి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిది ...	1	0
గరుడాచలము-యక్షగానము, పెద్దచ్ఛు ...	0	3
గీతమంజరి, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము ...	0	4
చిన్నబసవపురాణము ...	2	8
జైమినీభారతము ...	2	8
తెనుఁగుసమస్యలు ...	0	3
దశరాపద్యములు ...	0	2
దశావతారచరిత్ర ...	3	0
దేశింగురాజుకథ (జంగంకథ) ...	0	8
ధనాభిరామము ...	0	12
ధ్రువోపాఖ్యానము, సటీక ...	0	10
నలచరిత్ర, ద్విపద, శ్యాలికోలైండు ...	2	4
నిరంకుశోపాఖ్యానము ...	0	10
నిర్వచనోత్తరరామాయణము ...	2	0
నీతిపద్యసంగ్రహము, సటిప్పణము ...	0	6
నీలాసుందరీపరిణయము ...	0	8
పల్నాటివీరచరిత్రము ...	3	0

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
పంచతంత్రము, నారాయణకవిది ...	1	8
డిటో కాలికోబైండు ...	2	0
డిటో వేంకటనాథ రాజకవికృతము ...	1	8
డిటో కాలికోబైండు ...	2	0
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము ...	1	12
పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు ...	1	0
,, సాంధ్రటీకాతాత్పర్యము ...	3	0
మనుచరిత్ర, వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో చిన్నసైజున మేలుకాగితములమీఁద ముద్రితము	5	0
భాస్కరరామాయణము ...	8	0
భక్తిరసశతకసంపుటము I (20) శతకములు ...	3	0
,, II ,, ...	3	0
,, III ,, ...	3	0
నీతిశతకసంపుటము I ,, ...	3	0
మల్లభూపాలీయము, నీతిశతకము, ఎలకూచి బాలసరస్వతిది, సటీక ...	1	0
మొల్లరామాయణము ...	1	8
యయాతిచరిత్ర, పొన్నిగంటి తెలగనార్యునిది ...	1	8
యయాతిచరిత్ర, ఆకొండి వ్యాసమూర్తి ...	0	3
రత్నపరీక్ష, సాంధ్రతాత్పర్యము ...	0	4
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద ...	6	0

విశ్వభారతీగ్రంథమాల ప్రచురణములు

కథాగుచ్ఛము III భాగము ప్రథమఖండము ...	0	12
,, III ,, ద్వితీయఖండము ...	0	12
,, IV ,, ...	2	0
పడవమునక 1, 2 భాగములు ...	5	0
,, విడిగా 1 భాగము ...	2	8
,, 2 భాగము ...	2	8
స్టైల్ మాండ్ మేజస్ట్రేటు ...	1	0
అన్నపూర్ణిమందిరము	(అచ్చగుచున్నది)	

గృహప్రవేశము - పోస్టాఫీసు - ఇంటా బయట - ప్రాయశ్చిత్తము అచ్చగుచున్నది.

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,
292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. 1.